

LEGÜJABB

SZÁMÍTÁSTECHNIKAI

UK Hungary

SZÓTÁR

ANGOL-MAGYAR

KOSSUTH KIADÓ

SZÁMÍTÁSTECHNIKAI
SZÓTÁR

SZÁMÍTÁSTECHNIKAI
SZÓTÁR
A N G O L - M A G Y A R

K O S S U T H   K I A D Ó

Készült az 1999. évi kiadás felhasználásával

Átdolgozta
RÉT ANNA

A szöveget ellenőrizte
IVÁNYI ANTAL

ISBN 963 09 4487 1

© Kossuth Kiadó, 2003

FELELŐS KIADÓ KOCSIS ANDRÁS SÁNDOR
A KOSSUTH KIADÓ RT. ELNÖK-VEZÉRIGAZGATÓJA
A KIADÓ AZ 1795-BEN ALAPÍTOTT MAGYAR
KÖNYVKIADÓK ÉS KÖNYVTERJESZTŐK
EGYESÜLÉSÉNEK A TAGJA

A KÖTETET BODÓ KÁROLY SZERKESZTETTE
WWW.KOSSUTH.HU / E-MAIL: RT@KOSSUTED.HU

NYOMTA ÉS KÖTÖTTE A SZEKSZÁRDI NYOMDA KFT.
FELELŐS VEZETŐ VADÁSZ JÓZSEF IGAZGATÓ

A szótár használata

Kisszótárunk legújabb kiadásában minden eddiginél jelentősebb frissítést és bővítést végeztünk. Megtartottuk nagy sikerű kiadványunk alapszerkezetét, egyúttal erősen hozzáigazítottuk a szókészletet a számítástechnika új fejleményeihez, olvasóközönségünk mai igényeihez. Mint látható, a forma is módosult, és szükségesnek tartjuk felhívni az Olvasó figyelmét a szótár használatának néhány új sajátosságára, fogására is.

A kisszótár továbbra is angol–magyar, a vezércímszavak az angol számítástechnikai nyelv fogalmai, kifejezései, melyeket a magyar megfelelők – magyar nyelvű címszavak – követnek. Ezután következik a címszavak magyarázata: a kisszótár voltaképpeni szócikkei. Ebben a kiadásban is rövidsége, tömörsége, a lényeg érzékeltetésére törekedtünk. A tájékozódást utalások, kereszthivatkozások és magyar nyelvű betűrendes szókereső segítik.

Fontos szerepe van a szótárban az ismert lexikonjelnek: a jobbra mutató nyílnak (→). Három szerepkörben fordul elő, rokon jelentéssel.

a) Ha a nyíl a szócikkek szövegében található (akár a folyó szövegben, akár elkülönítetten, félkör alakú zárójelben), olyan szavakat, kifejezéseket jelöl, amelyek a szótárban külön címszóként is szerepelnek. Ábécés helyükön tehát bővebb információt olvashatunk róluk.

b) Több helyen a nyíl szögletes zárójelben áll, jobbra a szócikkek végén. Utalásai ilyenkor a címszóra, vagyis a szócikk egész tartalmára vonatkoznak.

c) Ha pedig a nyíl olyan helyen tűnik fel, ahol az angol címszó és magyar megfelelője után nem áll szöveg, akkor egy másik címszóra hívja fel a figyelmet, ahol az illető címszóról valamilyen vonatkozású információ mégis található.

A nyíl – felsorolt funkciói szerint – angol és magyar szavakra egyaránt mutat. Az utóbbi esetben az Olvasót a magyar szókereső is segíti. Ebben azokat a kifejezéseket találhatjuk

meg, amelyek valóban fordítások, hazai szóalkotások. Feleslegesnek tartottuk felvenni a magyar nyelvű keresőbe az angol szakkifejezésekkel formailag (betű és szó szerint) azonos magyar szókészletet, a voltaképpeni szóátvételeket (pl. monitor, DOS, TrueType, MIDI, RAM stb.).

A Kiadó

A

abort

megszakítás (egy folyamaté) – a rendellenes befejezés kiváltása. A befejezést kezdeményezheti maga a folyamat, ha megállapítja, hogy végrehajtása nem lehet sikeres, de az →operációs rendszer is előidézheti, ha észleli, hogy a folyamat figyelmen kívül hagyja a rendszer korlátait [→interrupt].

absolute code

abszolút kód – olyan programkód (→tárgykód/→target code), amelyet a processzor közvetlenül végre tud hajtani [→áthelyezhető kód].

access method

hozzáférési mód, elérési mód – →algoritmus, amely alkalmas arra, hogy →rekordokat egy →(adat)állományban vagy →adatbázisban tároljon, illetve azokból visszakeressen. A hozzáférési mód az elérendő állomány szerkezetének jellemző tulajdonságait is meghatározza.

Access

Access – a →MS relációs adatbázis-kezelő programja (→database), amely →Windows környezetben fut.

access

hozzáférés, elérés – 1. általában: egy bizonyos →erőforrás igénybevételének biztosítása; 2. →adatok olvasása vagy írása, az írás/olvasás tartalmának figyelembevételével.

access time

hozzáférési idő, elérési idő – az az időtartam, amely egy adat-
elemnek a memóriából való visszakereséséhez kell.

account

igazolás, azonosító – szolgáltatás igénybevételének joga, il-
letve az igénybevételre jogosító karaktercsoportok együttese.
A felhasználó kapja a hálózati szolgáltatótól, akinek a gazda-
vagy →kiszolgáló-számítógépére (→server) a saját gépével
rácsatlakozik.

accounting program package

könyvelési programcsomag – felhasználói szoftver, amely a
könyvelési feladatok elvégzését segíti.

accumulator

akkumulátor – regiszter, amely az →aritmetikai és logikai
egység által elvégzett műveletek eredményeit tartalmazza.

acknowledgement

nyugtázás – üzenet, amellyel a → (fogadó)program, →folya-
mat visszaigazolja egy üzenet teljes értékű átvételét.

Acrobat

Acrobat – Az Adobe Systems, Inc. által a kiadványszerkesz-
téshez készített →kódrendszer. Az →Acrobat Reader képes
→PDF állományok megjelenítésére és nyomtatására.

Acrobat Reader

Acrobat Reader – Az Adobe által ingyenesen terjesztett
→PDF állományolvasó és -nyomtató program.

ActiveX

ActiveX – programozási nyelvektől független technológia, amely lehetővé teszi a különböző nyelveken írt programkomponensek →hálózatban történő együttes alkalmazását.

adaptation

adaptáció, átdolgozás – programcsomagok helyi, speciális alkalmazási igényeknek megfelelő átdolgozása.

address

cím – a legáltalánosabban használt kifejezés a számítógép tárában (belső vagy külső) tárhelyre való hivatkozásra. Az ilyen hivatkozás célja általában valamilyen információ visszanyerése az illető tárhelyről, vagy az oda való elhelyezése. A tárhelyre explicit módon vagy közvetlen és rövid szerkezetekkel lehet hivatkozni.

A-Drive (SuperDisk Drive)

A-Drive – a hagyományos 3,5 hüvelykes, 1,44 MB-os lemezt írni-olvasni képes, de speciális lemezzel (Super Disk) 120 MB-ig használható meghajtó. Az írható →CD népszerűvé válása miatt nem terjedt el.

ADSL (Asymmetric Digital Subscriber Line)

ADSL (aszimmetrikus digitális előfizetői vonal) – olyan adatátviteli vonal, amelyen a letöltés sebessége a feltöltés sebességének többszöröse.

ALGOL (Algorithmic Language)

ALGOL – ma már ritkán használt, régebben nagyon népszerű számítógép-programnyelv. Számos, ma használatban lévő nyelv (C, Pascal, Modula, Ada stb.) őse [→BNF].

algorithm

algoritmus – jól definiált utasítások véges sorozata, amelyet valamely végrehajtó (pl. gép) képes értelmezni, és utasításoként lépésekben végrehajtani. Például algoritmusnak tekintünk egy háztartási berendezéshez kapott használati utasítást vagy egy LEGO játékhoz tartozó képes összeszerelési utasítást is.

alias

álnév, alias – általában a felhasználónevet helyettesítő, könnyen megjegyezhető név.

aliasing

aliasing – az az effektus, hogy a számítógép által megjelenített egyenes szakasz vagy görbe lépcsőzetesnek látszik, ami a megjelenítők (→monitor, →printer) véges felbontóképességéből természetesen fakad [→anti-aliasing].

allocation routine

allokáló rutin – olyan →rutin, amely az →erőforrásokat (→nyomtató, →(háttér)tároló, →tár) a kívánt időben és mennyiségben hozzárendeli a →programhoz.

Alpha

Alpha – 64-bites →RISC →processzor, amelyet a Digital Equipment Co. (→DEC) fejlesztett ki.

alphanumeric character

alfanumerikus karakter – a latin ábécé 26 betűjének és a 0-tól 9-ig terjedő decimális számjegyeknek az egyike.

AltaVista

AltaVista – egyik legelterjedtebb →keresőprogram [→URL: <http://altavista.com> →Yahoo!].

AltaVizsla

AltaVizsla – egyre népszerűbbé váló magyar →keresőprogram. A Matáv Rt. és a Digital Magyarország Kft. támogatásával jött létre 1998 májusában [→URL: <http://altavizsla.hu>].

ALU (Arithmetical Logical Unit)

ALU – a számítógép aritmetikai logikai egysége, amely a nevében foglalt műveletek elvégzéséért felelős. Ma már a →processzorral integrálják, így csak funkcionálisan (történeti okok miatt) választandó el attól.

analog

analog – leggyakrabban a „jel”, illetve a „számítógép” szó jelzőjeként fordul elő. Az analog jel valamely folyamatot jellemző olyan mennyiség, amely bizonyos értékhatárok között tetszőleges értéket vehet fel. Analog számítógépben a számítási feladatot nem számjegyekkel adott számok beállításával, hanem fizikai mennyiségekkel, pl. áramerősséggel, feszültséggel vagy ellenállásokkal ábrázoljuk [→digitális].

animated

animált – leggyakrabban valamely képállomány jelzőjeként használják, azt jelenti, hogy a kép „mozgást érzékeltető”, pl. valamely kép „kész” →animáció [→GIF].

animation

animáció – A számítógépes animáción azt értjük, hogy a számítógép gyors egymásutánban (16–24 kép/s) jelenít meg képeket, amelyek így a mozgás látszatát keltik a nézőben. A gyorsaság növelése érdekében a képeket tömörítik, s ezért kevesebb idő szükséges a beolvasásukhoz a háttértárról [→JPEG, →MPEG, →GIF].

annotation

megjegyzés – 1. programozásban: egy →program →forráskódjának megértését segítő magyarázat; 2. →alkalmazói programokban (pl. →Office): megjegyzés, amelyet a szerző vagy egy lektor szűr be a dokumentumba.

anonymous FTP

név nélküli FTP – olyan hálózati szolgáltatás (→FTP), amely „publikus” állományok könnyű cseréjét teszi lehetővé. Úgy jelentkezhetünk be fájlátvitel céljából a másik gépre, hogy ott nem rendelkezünk belépési azonosítóval (→account), azaz „anonymous”-ként.

ANSI (American National Standards Institute)

ANSI – Amerikai Nemzeti Szabványügyi Hivatal, amelynek az a feladata, hogy kidolgozza az USA ipari szabványait, illetve ezeknek olyan változatait, amelyek megfelelnek az →ISO (International Organization for Standardization) ajánlásainak. Az ANSI hardverrel kapcsolatos szabványokat dolgoz ki, mint pl. alsó szintű →protokollok, az →integrált áramkörök lábainak elhelyezése és lábkiosztása, adatelhelyezés a lemezen.

anti-aliasing

anti-aliasing – módszer a →digitális értékek fokozatai közötti eltérések kisimítására. Például a →rasztergrafikus képernyőn pontokból álló ferde vonal „fogazottságát” csökkenti azáltal, hogy az előtér- és a háttérszín közötti átmeneti színárnyalatú pontokkal határvonalat húz a vonal mellé.

Apache

Apache – sokoldalúan konfigurálható, nyílt forráskódú (→source code) http-kiszolgáló, amelyet eredetileg →UNIX-ra fejlesztettek, de ma már →OS/2 és →Windows rendszeren is fut. Az internet egyik legnépszerűbb webkiszolgálója.

API (Application Programming Interface)

API (alkalmazásprogramozási felület) – szabványosított környezet, amely vonatkozik mind a képernyőn való megjelenésre, mint az alkalmazható beviteli eszközökre, protokollokra. Ez biztosítja, hogy minden →alkalmazói program illeszkedjen az →operációs rendszerhez és az operációs rendszer által „szabványosított” felület átvételével a felhasználóhoz.

Apple

Apple – az Apple Computer Inc. által gyártott mikroszámítógépes rendszer. Meghatározó családja a Macintosh-sorozat, amely a →személyi számítógépek piacán – annak ellenére, hogy egészen más elvek alapján épült fel – az →IBM PC vetélytársa.

applet

applet, programka – →HTML-alapú, azaz egy →honlapban aktivizálódó kisalkalmazás [→CGI, →Java, →JavaScript, →Perl, →VBScript].

application program

alkalmazói program, felhasználói program – olyan program, amelyet egy adott számítógépes környezetben kifejezetten egy speciális feladat elvégzésére készítettek, és amely közvetlenül hozzájárul a feladat megoldásához.

Archie

Archie – olyan szolgáltatás, amely az →internetnek névtelen (→anonymous) FTP-vel elérhető helyein a rendelkezésre álló fájlokból adatbázist képez és kezeli azokat. Gyakorlatilag minden „szabad” FTP helyre bejelentkezik, adatokat gyűjt, csoportokba rendezi és indexeli. Az adatbázisból a fájlok szabadon letölthetők.

architecture

felépítés – 1. egy rendszer működési céljainak megfelelő szerkezet- és műveletgyűjtés; 2. egy számítógépes rendszer bizonyos szintű, általános specifikációja, beleértve az utasítás-készlet és a →felhasználói felület, a tártervezés és címzés, a Be/Ki (→I/O) műveletek és vezérlésük programozói (felhasználói) leírását is.

archive

archív, archivál – mint valamely állomány jelzője arra utal, hogy az az eredeti fájl legújabb változata, s így mentendő, archiválendő. Igeként arra a folyamatra utal, amelynek során elkészítjük az állomány mentett változatát (→back up), s ha az eredeti fájl megsérül vagy elvész, a fájl visszamásolható (→restore). Egyes →operációs rendszerek (ilyen az →MS-DOS) a fájlok egy jellemzőjeként (→attribútumaként) is nyilvántartják, amelyet bizonyos archiválóprogramok figyelembe vesznek.

Arcnet

Arcnet – hálózati →csatolókártya/→extension card. Tipikus paraméterei: 2,5 Mbit/s-os átviteli sebesség, 93 ohmos koaxiális kábel. Egyszerű és olcsó →LAN, amelyik →token-ringet használ, és akár 255 számítógép is összeköthető általa, de napjainkban már nemigen használják.

argument

argumentum – olyan érték vagy cím, amelyet egy →eljárás vagy →függvény meghívásakor kap meg. Az argumentumot elterjedten használják →aktuális paraméter értelemben is.

arj

arj – egyike a →MS-DOS környezetben legnépszerűbb →tömörítő programoknak.

array

tömb – azonos →típusú elemek sorozata [→sor/→queue, →verem/→stack, →lista/→list].

artificial intelligence

mesterséges intelligencia – a →számítástudománynak az a területe, amely emberi intelligenciát igénylő feladatokat megoldó (vagy annak →utánzását végző) számítógépes programok készítésével foglalkozik. Ide tartozik többek között a számítógépes nyelvészet, képfeldolgozás stb.

ASCII (American Standard Code for Information Interchange)

ASCII (amerikai szabványos kódrendszer az információ-cserére) – angol elnevezés elterjedt rövidítése. A karakterek szabványos →kódolására 1963-ban bevezetett kódrendszer, amelyet a →személyi számítógépek (pl. →IBM PC) kis módosítással ma is használnak.

ASCII file

ASCII állomány – csak (az →ASCII-ben szereplő és) megjeleníthető jeleket (betűk, számjegyek, írásjelek stb.) tartalmazó állomány. Hívják még (sima) text állománynak is. Meg kell különböztetni az igényesebb →szövegszerkesztő programok által használt, a szöveg jelein túl egyéb, pl. formázást leíró kódokat is magába foglaló →dokumentum formájú állományoktól.

assembler

asszemblér – 1. olyan program, amely →assembly nyelven írt programot →gépi kódra vagy →áthelyezhető kódra fordít le; 2. mindennapos szóhasználatban (kissé pongyolán) az assembly nyelvvel azonos értelemben használjuk.

assembly language

assembly nyelv – olyan jelrendszer, amely lehetővé teszi, hogy →gépi kódú programokat szimbolikus formában lehessen leírni.

assign

hozzárendel – →associate

associate

társít – egy alkalmazás hozzárendelése egy adott, általa kezelt dokumentumtípushoz.

asynchronous

aszinkron – szó szerint: nem egy időben működő; a számítógépezérlés időzítésének olyan módja vagy feltétele, amelynél egy meghatározott művelet végrehajtása akkor kezdődik el, amikor jelzés érkezik az előző művelet befejezéséről.

AT-bus

AT-busz – az →IBM AT számítógépek →alaplajján található. Különböző →bővítőkétyák csatlakoztatására szolgál, és 16 bites adatátvitelt tesz lehetővé.

attachment

csatolás – elektronikus levélhez (→e-mail) kapcsolt →állomány, amely a levél törzsszövegével együtt utazik a küldőtől a címzettig.

attribute

attribútum – 1. valamely szintaktikai (→syntax) kategóriát kísérő, jellemző információ, amely kiemelkedő jelentőségű a programok fordításakor (→fordítóprogram/→compiler); 2. állománykeresésnél: jelzőbit (pl. „csak olvasható” vagy „rendszer” vagy „archív” állomány); 3. →adatbázisokban: egy bizonyos →entitás egy bizonyos jellemzője, tulajdonsága; két entitás azonos, ha összes attribútumuk értéke azonos.

authentication

hitelesítés – egyének azonosításának folyamata, legtöbbször felhasználónév (→username) és jelszó (→password) alapján.

AVI (Audio/Video Interleaved)

AVI – az →MS által a →Windowshoz kifejlesztett állományforma, amely kép- és hanganyagot összefésülve tárol. Mivel a képkockák és a hang megfelelő darabja egymást követően kis adagokban, tömörítve (→MPEG) tárolódnak, ezért a lejátszás a képeket és a hangot tekintve is szinkronban tud maradni.

B

back slash

fordított törtvonal – „\”, az MS-DOS operációs rendszerben gyakran használt jel, pl. a fájl →elérési útjának egyes egységeinek elválasztására.

back up

tartalék, biztonsági másolat – →erőforrás, amely egy elsődleges erőforrás meghibásodása vagy egy állomány károsodása esetén helyettesíti azt. A szó igeeként is használatos: tartalékol, azaz olyan műveletet végez, amelynek a célja, hogy egy esetleges meghibásodás esetén is rendelkezésre álljanak az eredeti, hibátlan adatok.

backbone

alaphálózat – azon vonalak, eszközök összessége, amelyek valamely nagyméretű hálózat gerincét alkotják.

background processing

háttérfeldolgozás – →interaktív rendszeren belüli feldolgozás. A →folyamatba a →felhasználó – az →előtér-feldolgozással szemben – nem avatkozhat be.

backspace

visszalépés – 1. szekvenciális feldolgozás során az aktuális információegységet közvetlenül megelőzőre történő visszatérés; 2. →billentyűzettel ellátott →termináloknál a →képernyőn való visszalépésre, a →kurzortól balra lévő →karakter törlésére szolgáló speciális billentyű.

bandwidth

sávszélesség, az átviteli csatorna sávszélessége – általában a →csatornán áthaladó frekvenciák tartományát jelenti. Állhat egyetlen vagy több, egymástól különböző (nem átfedő) áteresztő sávból [→bps].

bank credit card

banki hitelkártya – →card

bar code

vonalkód – nyomtatott, vonalkódolvasó eszközzel olvasható →kód, amely különböző szélességű és egymástól különböző távolságban elhelyezkedő párhuzamos vonalakkal áll. Legismertebb alkalmazása az élelmiszerek és más fogyasztási cikkek csomagolásán látható, és a termék azonosító kódját tartalmazza.

baseband networking

alapsávú adatátvitel – mutáció nélkül megvalósított →digitális adatátvitel, amelyhez sodort érpárú vagy koaxiális kábeleket használnak. A helyi (→lokális) hálózatok jellegzetes üzemmódja.

BASIC (Beginners All-purpose Symbolic Instruction Code)

BASIC – angol kifejezés kezdőbetűiből alkotott mozaikszó. Az 1960-as évek közepén (Kemény János magyar származású amerikai matematikus által) kifejlesztett egyszerű →programozási nyelv, amelyet nagyon gyorsan meg lehet tanulni.

batch file

parancsállomány – az →operációs rendszer →parancsértelmezőjének utasításait tartalmazó állomány.

batch processing

kötegelt feldolgozás – az →adatfeldolgozási rendszer egy lehetséges szervezése, amelyben egy összetett feladat elvégzése kötegekbe rendezett részfeladatok – →munkák – szekvenciális végre-

hajtásával valósul meg. Így szervezik meg az operációs rendszerek automatikus szoftveres konfigurálását [$\rightarrow$ configuration].

baud

baud – mértékegység, amely megmutatja, hogy egy adatátviteli $\rightarrow$ csatornán másodpercenként mennyi információ jut át. 1 baud = = 1 bit/s.

BBS (Bulletin Board System)

elektronikus faliújság – $\rightarrow$ számítógépes hálózati találkozóhely, amelynek segítségével a hálózati tagok vitát folytathatnak, fájlokat másolhatnak, tölthetnek le, valamint bejelentést tehetnek.

benchmark

berendezéskiértékelés, tesztelőprogram – egy rendszer ($\rightarrow$ hardver és $\rightarrow$ szoftver) teljesítményének értékelésére tervezett feladat.

binary code

bináris kód – a $\{0,1\}$ értékalmazra korlátozott $\rightarrow$ kódszisztem [$\rightarrow$ bináris rendszer].

binary system

bináris rendszer – általában bináris számrendszert, azaz kettes alapú, helyiértékes számrendszert jelent. Ennek számjegyei a 0 és az 1, tehát egy jegyének tárolásához elegendő egyetlen $\rightarrow$ bit. Ez a mai számítógépekben használt számrendszer.

BIOS (Basic Input/Output System)

BIOS – az $\rightarrow$ IBM (illetve azzal $\rightarrow$ kompatibilis) $\rightarrow$ személyi számítógépeken a csak olvasható memóriába ($\rightarrow$ ROM-ba) égetett kiszolgáló $\rightarrow$ szubrutinok együttese. Ezek látják el a rendszer alapvető feladatait, és közvetlen kapcsolatban állnak a $\rightarrow$ hardverrel és a $\rightarrow$ perifériákkal. A BIOS szolgáltatásai $\rightarrow$ megszakítások útján aktivizálhatók.

bit (binary digit)

bináris számjegy – angol elnevezés rövidítése. A számok, →karakterek és →utasítások számítógépen belüli ábrázolására szolgáló két számjegy (0 és 1) egyike. A bit a számítógépen belül a legkisebb tárolható egység, és így egyszersmind az információ egysége is [→bináris rendszer].

bit mapping

bittérképezés – egy számítógép →kimenetén (→képernyőn, vagy speciális programokat alkalmazva a →nyomtatón) megjelenített kép kezelését végző technika. A kimenet minden egyes pontja megfeleltethető a →tárban lévő egy vagy több →bitnek. Ez az eljárás változatosan teszi lehetővé a szöveges vagy képi információ megjelenítését. A képernyőn megjelenő jelek „képét” legegyszerűbben egy-egy bittérképpel írják le, amelyek a →ROM-ban tárolhatók. Az ilyen képernyőket bittérképesnek vagy →rasztergrafikusnak hívják. Hátrányuk: nem nagyíthatók, nem transzformálhatók, szemben a →vektorgrafikusan ábrázolattal.

BITNET (Because It's Time NETwork)

BITNET – eredetileg az →IBM által kiépített és üzemeltetett elektronikus levelezési (→e-mail) hálózat, amely főként kutatók, tudományos intézetek kommunikációját bonyolította.

bit-slice architecture

bitszelet-architektúra – főként a →mikroprocesszoroknál használatos architektúra, amelyben a →CPU számos, nagy teljesítményű végrehajtó egység egymás mellé kapcsolásával jön létre, s így a →mikroprogramozás igényeit kielégítő, párhuzamos működésű számítógép építhető.

blank character

üres karakter – képernyőn vagy nyomtatón való megjelenítésekor a helyén szóköz áll.

blank page

üres lap – a →böngészők induló lapjaként állítható be. Ezáltal elkerülhető a hosszas várakozás, amikor a hálózat működésképtelen, s így induláskor betöltendő lapja nem elérhető [→honlap/→home page].

blinking

villogás, villogtatás – eljárás, amellyel egy karakter vagy karakter sorozat rendszeres időközönkénti megszakítással jeleníthető meg.

block

blokk – szavak, →karakterek vagy →rekordok csoportja, amelyek a →tárban vagy egy periférikus tárolóeszközön fizikailag egymás mellett helyezkednek el. Így a blokk egyetlen egységként kezelhető és egyetlen utasítással mozgatható. A blokkok állandó vagy változó hosszúságúak lehetnek.

block diagram

blokkséma – 1. egy elektronikus rendszer, pl. egy számítógépes rendszer elemei közötti kapcsolatokat grafikusán ábrázoló diagram vagy séma. Az elemek egyszerű áramköröktől bonyolult funkcionális egységekig terjedhetnek; 2. →szoftvermodulok logikai kapcsolatainak vagy egy program utasításainak ábrázolására is használatos.

bluetooth

bluetooth – illesztési előírás és technológia számítógépek, egyéb hálózati eszközök és mobilkészülékek 10 m-en belüli, vezeték nélküli összekapcsolására.

BMP (BitMaP)

BMP – a →MS által bevezetett, →Windowsban használatos állományforma →rasztergrafikus képek tárolására. Legfeljebb 24 bit →színmélységű képeket képes tárolni, függetlenül a →videokártyától.

BNF (Backus-Naur Form)

BNF – metanyelv (végtelenül leegyszerűsített szimbolikus nyelv), amelyet más, összetettebb nyelvek leírására fejlesztett ki Backus és Naur. Első komolyabb használata az →ALGOL nyelv definiálása volt.

board

lap – áramköröket tartalmazó lap [→alaplap/→motherboard], lemez [→IC].

bold

vastag, félkövér – általában →szövegszerkesztőkkel használható, az átlagosnál vastagabb betűtípus.

bookmark

könyvjelző – →a webböngészők rendszerint lehetőséget adnak arra, hogy bizonyos kiszolgálókat, illetve ezek bizonyos lapjait megjelöljük. A kliensekkel azután ezekre a helyekre közvetlenül ugorhatunk, nem kell azokat az információs hálón keresnünk [→URL]. Hasonló a jelentése bizonyos →alkalmazói programokban is; például a →Word-ben megkönnyíti a →dokumentum egy adott pontjára való visszatalálást.

Boolean, Bool

Boolean, Bool – jelzői értelemben használják a „logikai” kifejezés szinonimájaként.

boot, boot up

rendszerindítás – A számítógép által a bekapcsoláskor végrehajtott bonyolult lépéssorozat, amelynek célja saját →erőforrásainak feltérképezése, továbbá a felhasználó bizonyos – többnyire korábban – beállított óhajainak figyelembe vétele [→betöltőrekord/→boot record].

boot record

betöltőrekord – a számítógép elindulásakor az →operációs rendszert lemezzről betöltő kis programot magán a lemezen tartalmazó, rögzített helyen levő →szektor.

boot sector

betöltőszektor – →betöltőrekord

bootstrap

önbetöltő – általános értelemben egy rendszert néhány egyszerű előkészítő utasítás vagy információ alapján felépítő →eljárás. Ezeket a kezdőutasításokat a berendezések beépítve tartalmazhatják, és egy kapcsolóval aktivizálhatók. Amikor egy számítógépes rendszert bekapcsolunk, a →tár tartalma általában meghatározhatatlan, kivéve azokat a részeket, amelyeket nemfelejtő, vagy más néven csak olvasható tárként (→ROM) készítettek el. Az önbetöltő →program a ROM-ban található, és képes egy háttértárolóról a teljes →operációs rendszert beolvasni és betölteni a számítógép tárába.

border

keret, szegély – többféle szöveggörnyezetben alkalmazott, eltérő jelentéseket hordozó szó. Leggyakrabban a →windowsos alkalmazásoknál a táblázatot körülvevő keretet jelenti.

bps (bit per second)

bps (bit/s) – az adatátviteli sebesség mértékegysége, más néven →baud.

branch

elágazás – →algoritmusokban vagy azokat megvalósító →programokban előforduló döntési pont; valamely feltételt kiértékelő vizsgálat eredménye dönti el a következő végrehajtandó műveleteket.

breakpoint

felfüggesztési pont – végrehajtás folyamatában lévő program olyan pontja, ahol valamilyen külső hatás (→megszakítás, hibafelderítő program vagy az →operációs rendszer közbelépése) következtében a szekvenciális végrehajtást felfüggesztik. A felfüggesztést előidéző információ feldolgozása után a végrehajtás a sorrendben következő utasítással folytatódik.

bridge

híd – két számítógép-hálózatot összekapcsoló eszköz, jelenlétét a hálózat →felhasználói általában nem észlelik. Összeköthet két, lényegében azonos vagy különböző hálózatot, utóbbi esetben a hídnak gondoskodnia kell a különbözőségekből adódó problémák megoldásáról.

broadcasting

üzenetszórás – üzenetküldési adatútképző algoritmus. Hatására egy üzenet a hálózatban lévő valamennyi csomópontba eljut.

browser

böngésző (program) – általában a →Weben található információkat megjelenítő program; →HTML nyelven írt dokumentumokat hoz létre, amelyek tartalmazhatnak formázott szövegeket, táblázatokat, képeket, sőt hanganyagokat, videoklipeket is. A manapság elterjedt böngészők képesek a →honlapon elhelyezett speciális nyelvű (→Java, →JavaScript, →Perl, →VBScript stb.) programok értelmezésére, végrehajtására. Legismertebb böngészők: a →Netscape Navigator és a Microsoft→Internet Explorer.

browsing

böngészés – információk felkutatása, átnézése módosítás nélkül [→böngészőprogram].

buffer

puffer, átmeneti tároló – adatok átmeneti tárolására szolgáló
→tár.

bug

hiba – (az eredeti angol szó jelentése: poloska, bogár) a programban vagy rendszerben lévő valamilyen hiba.

bus

sín (busz) – jelút, amelyhez egy számítógépes rendszer különböző egységei párhuzamosan kapcsolódhatnak a rajta haladó jelek egymás közötti továbbítása céljából. A sínen lévő jelek egyfélék lehetnek – eszerint megkülönböztetünk vezérlősínt, címsínt és adatsínt [→ISA bus, →PCI bus, →SCSI bus].

byte

bájt – a számítógépben tárolt információ adategysége, amely 8 bitből áll.

C

C, C++

C, C++ – algoritmikus, →eljárásorientált →programozási nyelvek. A C-t a hetvenes években fejlesztette ki D. Ritchie. Nagyon hatékony →kódra fordítható programok fejleszthetők benne. Mindegyik →platformon van fordítóprogramja. A C++ C alapokon nyugvó →objektumorientált programozási nyelv, B. Stroustrup adta közre 1985-ben. Azóta kifejlesztették a Turbo C, a Visual C és a C# nyelvet is.

cache memory (cache)

gyorsítótár – számítógépes rendszerekben a →processzor és a tényleges →tár közé illesztett tártípus. Egy rendszer tárhierarchiájában a legnagyobb sebességű táruk a processzor regiszterei, ezekhez képest valamivel lassabban érhetők el a →központi tárban lévő adatok. A gyorsítótár feladata, hogy e kétféle tárhoz való hozzáférési sebességek közötti különbséget csökkentse olyan módon, hogy a →központi tár kisebb szegmenseit saját maga tárolja.

CAD (Computer Aided Design)

CAD (számítógéppel támogatott tervezés) – számítógépek, illetve számítógépes eljárások használata egy termék tervezéséhez vagy magának a tervnek az elkészítéséhez. Főként az építészetben, az elektronikában, a villamos- és gépiparban, valamint a járműiparban használják.

CAL (Computer Assisted Learning)

CAL (számítógéppel segített tanulás) – az oktatás számítógépre (számítástechnikai rendszerekre) alapozott módszere.

Az alkalmazott eszközök rugalmassága lehetővé teszi a CAL-t egyéni, csoportos és távoktatásra is.

calculator

számológép – elektronikus működésű, az aritmetikai műveletek elvégzésére alkalmas eszköz. A számítógéptől alapvetően az különbözteti meg, hogy programozásra nem alkalmas, a számolás minden egyes lépéséhez emberi beavatkozást igényel. (Bár manapság már az igényesebbeket a programozhatóság bizonyos képességeivel is felvértezték.)

call

hívás – a vezérlés átadása egy →alprogramnak, →szubrutinnak (→eljárásnak) úgy, hogy a →szubrutin végrehajtásának befejezésekor a vezérlés visszakerüljön a hívás utáni utasításra.

CAM (Computer Aided Manufacturing)

CAM (számítógéppel támogatott gyártás) – speciális kimeneti perifériákkal kiegészített számítógépes rendszer és eljárások összessége, amely a gyártás egy fázisában alkalmazott különböző, számítógéppel vezérelt vagy folyamatvezérelt részjelzéseket egyesít.

camcorder

camcorder – angol szóösszetétel: a „camera” és a „recorder” szavakból. Videofelvevővel egybeépített kamerát jelöl.

cancel

érvénytelenít – program vagy egy adott funkció megszakítása, érvénytelenítése.

capacity

kapacitás – 1. azoknak az →adatoknak a mennyisége, amelyeket egy tárolóeszköz tárolni képes. A mennyiség →szavak-

ban, →bájtokban, →bitekben vagy →karakterekben mérhető;
2. egy →regiszterben ábrázolható értéktartomány.

caps (capital letters)

nagybetűk – a PC billentyűzeten a SHIFT és a betűt jelölő gomb egyidejű lenyomásával jeleníthetők meg. A CAPS LOCK gomb egyszeri lenyomása után SHIFT nélkül írható nagybetűs szöveg a CAPS LOCK következő lenyomásáig.

card

kártya – 1. hardverfogalomként: a számítógép különböző funkciójú →csipjeit ún. →bővítőkártyákra ültetik, amelyek az →alaplaphoz illeszkednek. Ilyen értelemben beszélnek grafikus kártyáról, hangkártyáról stb.; 2. a „hétköznapi” informatika mai szóhasználatában a készpénz nélküli fizetések egyik eszköze.

Funkcionális felosztás szerint a legelterjedtebb fajtái a következők:

credit card (hitelkártya) – olyan kártya, amelynek használója többszöri vásárlásra jogosult azon helyeken, amelyek a kártyát kibocsátó bankkal (bankcsoporttal) elfogadó szerződést kötöttek. A kibocsátó a kártya használójának egy adott összeghatárig hitelt nyújt, amiért kamatot számol föl;

travelling card (utazási kártya) – olyan, általában utazási és szórakozási célra igénybe vehető kártya, amelynél nem határozzák meg az igénybe vehető hitel nagyságát. A kibocsátó és a használó közötti elszámolás általában havonta történik. A kibocsátó által nyújtott hitel általában kamatmentes, a kibocsátó haszna az egyszeri belépési díjből, az éves tagdíjából, az elfogadó által a vásárlások után fizetett jutalékokból és a kártyával lebonyolított fizetési jutalékokból származik;

retailer (store) card (áruházi kártya) – kiskereskedelmi cégek, hálózatok által kibocsátott, emblémával ellátott kártyák, amelyek a kibocsátó hálózatában használhatók fel. A kibocsátó célja a fizetés egyszerűsítése és a használók érdekeltté tete-

le a kibocsátó hálózat boltjaiban történő vásárlásokban. Ezért a kártya használói általában kedvezményes vásárlásokra jogosultak;

bank credit card (banki hitelkártya) – olyan, bank (bankcsoport) által kibocsátott hitelkártya, amely a felhasználónak lehetőséget ad egy kamatmentes periódus után kiterjesztett hitel igénybevételére;

company card (társasági kártya) – olyan hitelkártya, amelyet egy cég bocsát ki, hogy finanszírozza üzleti tevékenységeinek költségeit. A kibocsátás általában bankok közreműködésével történik;

debit card (terhelési /betéti/ kártya) – automatákból (bankomat) történő készpénzfelvételre vagy bolti vásárlásra használható. A kártya egy betéti számlához kapcsolódik, tehát a pénzügyi tranzakciók azonnal kiegyenlíthetők a fedezetet biztosító számláról;

stored value card (tárolt értékű kártya) – meghatározott értékű kártya, amelyben a tárolt érték a vásárlás (használat) alkalmával, annak mértékével csökken. E kategóriába tartoznak a telefon-, parkoló-, üzemanyagkártyák.

A kártyák *technológiai* felosztás szerinti legelterjedtebb típusai a következők:

identification card (azonosító kártya) – általában dombornyomásos kártya, amely a felhasználó azonosítására szolgál. Tartalma legtöbbször személyi adatok, kártyaszám, kibocsátó pénzüintézet, aláírás minta stb. Biztonságtechnikai szempontból hologramjeleket, nyomdatechnikai azonosító jeleket tartalmaz;

magnetic strip card (mágnescsíkos kártya) – a dombornyomásos kártya fejlettebb, elektronikus fizetési rendszerekben is használható változata, amelyen az azonosító adatokat mágnescsík tartalmazza. Az adatok kiegészíthetők egy titkos (csak a →felhasználó által ismert) azonosító kóddal (→PIN kód), amelynek a →kártyaolvasóhoz illesztett →billentyűzeten (PIN pad) történő megadásával elektronikus kapcsolat teremthető a használó banki számlájával;

memory card (memória- /csip-/ kártya) – az információ egyszeri tárolásán kívül egyéb funkciókat is ellát. Ezt a kártyába épített →mikroprocesszor, megfelelő kapacitású →memória, valamint a külső csatlakozásra szolgáló érintkezők biztosítják. Amennyiben a memóriakártyák illegális manipulációval szembeni biztonságát növelni tudják, ez a típus a jövő uralkodó készpénzkímélő fizetőeszköze lehet;

hybrid card (vegyes kártya) – olyan kártya, amely mágnescsíkot és →mikroprocesszort is tartalmaz.

card reader

kártyaolvasó – kártyán elhelyezett, →kódolt adatsorozatot olvasó és továbbító eszköz. A kártya a rajta lévő adathordozó típusától függően többféle lehet. Legelterjedtebb a mágnes-, vonalkód- és csipkártya.

carriage return (CR)

kocsi vissza – vezérlőkód, amely a kinyomtatandó vagy a képernyőn megjelenítendő szöveg, adat stb. formátumát alakítja ki. A vezérlőkód hatására az ezt követő karaktereknek az aktuális sor bal szélső pozícióján kell megjeleníteniük. Gyakran szerepel együtt a →soremelés kóddal.

carry

átvitel – összeadáskor keletkezik valamely helyértéken akkor, ha az összeadandó két számjegy összege nem kisebb, mint a használt számrendszer alapszáma. Az átvitelt, amely – az alkalmazott számrendszertől függetlenül – két szám összeadásakor mindig 1, a következő helyértéken mindig az összeghez kell adni.

cartridge

tok – olyan tartóalkalmazatosság, amely a számítógépes rendszerekhez tartozó különböző eszközöket – pl. mágnesszalagot, mágneslemezt, optikai lemezt, integrált áramkört vagy nyom-

tató-festékszalagot – fizikailag védi és kezelésüket megkönnyíti. Általában úgy tervezik meg, hogy maga az eszköz állandóan a tokban legyen, vagy legalábbis szorosan kapcsolódjon hozzá.

CASE (Computer Aided Software Engineering)

CASE – az angol mozaikszó jelentése: számítógéppel támogatott szoftverkészítés. Olyan eszköz és a hozzá kapcsolódó eljárások neve, amelyek segítséget nyújtanak a →szoftver megtervezéséhez, a →kód generálásához és a dokumentáláshoz, valamint a termék kiértékeléséhez.

catalogue

katalógus – magát a →fájl- vagy könyvtári (al)rendszert, illetve annak listáját jelenti. Azonos értelemben használják a →directoryval.

CCITT (Comité Consultatif Internationale de Télégraphique et Téléphonique)

Nemzetközi Távíró és Távbeszélő Tanácsadó Bizottság – az ENSZ egyik szakosított szervezetéhez tartozik. A CCITT a telefon- és adatforgalmazó rendszereket az egész világra kiterjedően koordinálja. Műszaki ajánlásai gyakran nemzetközileg is elfogadott szabvánnyá válnak.

CD-ROM

csak olvasható optikai lemez – az →optikai lemezre a gyártás során kerül rá az információ, amely később már nem módosítható. A CD-ROM egyik fajtája a kereskedelmi forgalomban is kapható kompaktlemez (Compact Disc). Számítógépes környezetben a leggyakrabban szótárak, lexikonok adatait tárolják így. →Kapacitása kb. 650 MB. Továbbfejlesztése révén jöttek létre a CD-ROM-ok újabb generációi, amelyek nagyobb kapacitásukkal vagy újraírhatóságukkal múlják fölül a „hagyományos” CD-ket. Ilyenek: a Blue Book szabványosí-

totta CD EXTRA vagy Enhanced Music CD, amelyekkel kifejezetten a →multimédia alkalmazásokat célozza meg; az Orange Bookban leírt CD-RW (CD-ReWritable), amely többször újraírható, és a →DVD-család tagjai, amelyek kapacitása óriási mértékben megnőtt: 4,7 GB–8,5 GB.

CGA (Color Graphics Adapter)

CGA – az →IBM PC és azzal →kompatibilis számítógépek első grafikus kártyatípusa. Jellemző →felbontása 320×200, →színmélysége 4 [→VGA, →SVGA].

CGI (Common Gateway Interface)

CGI – →böngészők, →WWW-kiszolgálók és -programok által az adatcseréhez használható adatformátumokat meghatározó szabvány (közös átjárófelület). Egy CGI →parancsállomány olyan állomány, amely tetszőleges nyelven megírt programmal (→C, →C++, →Pascal, →Perl, →VBScript stb.) létrehozható, és amely feldolgozza a felhasználó által bevitt adatokat, majd – ha szükséges – válaszként generál egy →HTML-dokumentumot. Leggyakrabban internetes űrlapok feldolgozására használnak CGI-scripteket (→script állomány/→script file).

channel

csatorna – be-, illetve kimeneti műveletekre alkalmas →processzor, amely lehetővé teszi az operatív →memória és valamely →periféria közötti adatcserét a →központi vezérlőegység beavatkozása nélkül.

character

karakter – adott jelkészlet valamely eleme.

chat

csvegeés – olyan szolgáltatás, amelynek segítségével a hálózathoz kapcsolódó résztvevők valós idejű beszélgetést foly-

tathatnak. A beírt szöveg azonnal megjelenik a másik fél képernyőjén.

check box

jelölőnégyzet – a $\rightarrow$ Windows környezetben alkalmazott ún. $\rightarrow$ párbeszédablakban gyakran alkalmazott egyik beviteli elemfajta, amelyet akkor használnak, amikor több lehetőség közül akárhány kiválasztható [$\rightarrow$ GUI, $\rightarrow$ választókapcsoló/ $\rightarrow$ radio button].

checksum

ellenőrző összeg – egyszerű hibavizsgáló módszer, amely adatok egy halmazára irányul. Ha az információ egysége m bit széles, akkor a hibavizsgáló előállítja a modulo n összeget, ahol $n = 2m$, és ezt hozzáfüzi az információhoz. Később vagy egy másik helyen e számítás megismétlésével az ellenőrzés elvégezhető, és így a bithibák észlelhetők. E vizsgálat legegyszerűbb változata a paritás-ellenőrzés ($\rightarrow$ parity check), amelynél $m = 1$ és $n = 2$.

child window

gyermekablak – a $\rightarrow$ Windowsban az $\rightarrow$ ablakok egymásba ágyazhatók, ami azt jelenti, hogy az ablak tartalmazhat újabb ablakokat. Ezek között szülő-gyermek kapcsolat áll fenn. Ebben az értelemben beszélnek a gyermekablak mellett $\rightarrow$ szülőablakról.

chip

csip, lapka – általában a szilícium félvezető egykristály igen kis lapkája (szó szerinti fordításban „morzsája”), amely alapja egy ráépített egyedi félvezető eszköznek, vagy egy integrált áramkört alkotó valamennyi egyedi félvezető eszköznek.

chip socket

lapkatok – foglalat, amely lehetővé teszi a lapkák egyszerű kicserélését a nyomtatott áramköri lapon. A lapkatok az áramköri →laphoz van forrasztva.

circuit

áramkör – elektromos elemek és vezetékek összekapcsolt együttese, amelyeken valamilyen meghatározott feladat végrehajtására áram folyik át.

CISC (Complex Instruction Set Computer)

komplex utasításkészletű számítógép – számítógépek egyik alapvető architektúrája. Lényege az, hogy az összes elképzelhető funkcióhoz önálló gépi utasítás tartozik (→gépi kód), így utasításkészlete sokszor meghaladja a 200-at. Előnye, hogy a magas szintű →programozási nyelveket szinte tökéletesen lehet fordítani (→fordítás), hátránya viszont, hogy →központi vezérlőegysége igen komplex, tehát meglehetősen drága.

CISCO Systems Inc.

CISCO – hálózati eszközök (pl. →útvonalválasztók) gyártásával és teljes hálózati megoldások biztosításával foglalkozó amerikai cég.

clean

törlés – →scratch

clear

tisztítás – →scratch

click

kattintás – →egérrel vezérelhető programok esetén az egér egyik gombjának lenyomását jelenti.

clickable

kattintható – olyan szövegelem (kép, szövegrészlet stb.), amely – ha egérrel rákattintunk – →hiperhivatkozásként működik, vagyis egy másik →dokumentumhoz vagy az adott dokumentumon belül egy másik helyre viszi át az „olvasót”.

client

kliens, ügyfél – →ügyfél–kiszolgáló modell/→client-server model

client-server model

ügyfél–kiszolgáló modell – a felhasználó vagy másként ügyfél által használt program (kliens) funkciója a keresett információra vonatkozó pontos kérdésfeltevés, a kiszolgáló/gazda feladata pedig az adatfeldolgozás. A modell előnye a rövidebb adatátviteli idő, a kliens program felhasználóbarát jellege, a kiszolgálón tárolt adatok nagyobb biztonsága.

clip

vágás – a →számítógépi grafika azon módszerét hívják így, amelynek révén a megjelenítendő kép minden egyes elemét látható és nem látható részre osztják, majd lehetővé teszik a nem látható részek elhagyását.

clipboard

vágólap – a →Windows-rendszer olyan átmeneti tárolóterülete, amelyen ideiglenesen lehet tárolni egy dokumentumrészletet abból a célból, hogy azt később ugyanebbe vagy egy másik dokumentumba beillessze a felhasználó [→csatolás/→linking, →beágyazás/→embedding].

clock

óra – elektronikus eszköz, általában egy stabil oszcillátor, amely folyamatosan ismétlődő impulzusokból álló sorozatot –

ismert nevén órajeleket – állít elő. Az impulzussorozat ismétlődő üteme, azaz frekvenciája pontosan vezérelt, mértékegysége a hertz.

code

kód – 1. szabály, amely szerint egy üzenetet az egyik szimbolikus alakról (az ún. forrás-ábécéről) egy másik szimbolikus alakra (az ún. cél-ábécére) kell átalakítani, lehetőség szerint információvesztés nélkül. Az átalakítási műveletet →kódolásnak, a fordítottját →dekódolásnak nevezik; 2. bármely →programozási nyelven írt programszöveg [→forráskód].

coding

kódolás – 1. a programozásban: az →algoritmus átalakítása valamely →programozási nyelven írt programmá [→forráskód]; 2. általánosságban: →kód.

color depth

színmélység – a képernyőfénypontok (→pixel) színének létrehozásához szükséges bitek száma. A gyakorlatban előforduló →színmélységi értékek: 4 bit (16-féle szín), 8 bit (256-féle szín), a →HiColor 15, 16 bit (kb. 32 ezer, 64 ezerféle szín), és a →TrueColor 24 bites (16,7 millióféle szín) [→színfelbontás/→color resolution].

color display

színes monitor – kettőnél több színt megjelenítő képernyő [→fekete-fehér monitor/→monochrome monitor].

color monitor

színes monitor – →color display

color resolution

színfelbontás – az egyszerre megjeleníthető színek száma, amelyet a képábrázolás (illetve az ábrázoláshoz rendelkezésre

álló memóriaméret) határoz meg [→grafikus kártya/→video card, →színmélység/→color depth].

column

oszlop, hasáb – 1. egy kétdimenziós tömb adott oszlopa; 2. a →kiadványszerkesztőkben: hasáb, mint az újságban [→kiadványszerkesztés/→DTP].

COM, COM port

kommunikációs pont – két számítástechnikai eszköz →kommunikációjára szolgáló csatlakozási pont. Több csatlakozási lehetőség esetén sorszámmal látják el (COM1, COM2 stb.).

command processor

parancsfeldolgozó – a számítógépek →operációs rendszerének az a része, amely értelmezi (→értelmező) a kiadott (bevitt) →parancsokat.

command

parancs – utasítás, amely a számítógép egy bizonyos, egyetlen lépésben végrehajtható tevékenységét indítja el.

comment

megjegyzés – a →program →forráskódjába írt megjegyzés, amely a program működését magyarázza.

communication

kommunikáció – számítástechnikai értelmezésben rendszerek és/vagy alrendszerek, elemek közötti kapcsolat, amely az információ áramlását, kicserélését valósítja meg.

company card

társasági kártya – →card

compatibility

összeférhetőség, kompatibilitás – 1. műszaki értelemben: képesség, amellyel az alrendszer vagy egy külső eszköz helyettesíteni tudja az eredetileg arra a célra tervezett eszközt; 2. képesség, amellyel a számítógép azonos módon tud végrehajtani egy olyan →programkódot, amelyet egy másik számítógép nyelvén írtak meg (→emuláció) vagy fordítottak le. Általában egy adott számítógépgyártó által gyártott, azonos családba tartozó, egymást követő típusok esetében, illetve a →szoftver újabb verziója esetén használatos.

compiler

fordítóprogram – program, amely magas szintű nyelveket (→C, C++, Pascal, Delphi, COBOL, Ada) →gépi kódra fordít le.

compiling

fordítás – →compiler

compression

tömörítés – →pack

CompuServe

CompuServe – fizetős →online hálózati információszolgáltató [→URL: <http://www.compuserve.com>].

computer

számítógép – eszköz vagy rendszer, amely bizonyos műveletek sorozatát egyértelműen és explicit módon képes végrehajtani. A műveletek gyakran matematikai számítások vagy adatmanipulációk, de ide értendő az adatok be- és kivitele is. A számítógépek három alapvető csoportja a teljesítmény szerint: mikroszámítógép (micro-computer), miniszámítógép (mini-computer) és nagygép (mainframe).

computer generation

számítógép-generáció – a számítógépek és a számítástechnika fejlődésének minőségileg megkülönböztethető szakaszaira használt osztályozási kategória. Valamely számítógép-generációt meghatározó fontosabb kritériumok: az architektúrában felhasznált elektronikai komponensek milyensége (relé, elektroncső, tranzisztor, →integrált áramkör), a memóriák tárolási kapacitása, a feldolgozási sebesség, a logikai szervezés, az →operációs rendszerek kiépítettségi foka, a megbízhatóság, a teljesítmény/ár viszony stb. Beszélnek 0., 1., 2., 3. és 4. generációs számítógépekről. Az →5. generációs számítógépek lényegesen eltérő elvek alapján épített számítógépek, amelyeket kifejezetten a mesterséges intelligenciával kapcsolatos feladatok megoldására fejlesztettek ki a japánok kezdeményezésére.

computer graphics

számítógépes grafika – számítógépes feldolgozás és adatkivitel, amely során a kiküldött információk döntő többsége rajzszerű formában jelenik meg. Ezek az információk egy egyszerű hisztogramtól vagy függvénygörbétől kezdve alfanumerikus karakterekkel feliratozott, többszínű, bonyolult műszaki tervrajzokig, térképekig vagy →3D-megjelenítésig terjedhetnek.

computer network

számítógépes hálózat – hálózati kábellel összekötött, egymással kommunikáló két vagy több számítógép. A hálózatba kapcsolt számítógépek képesek erőforrásaikat megosztani egymással.

computer science

számítástudomány – a számítógépekkel, ezek alapelveivel és a felhasználásukkal foglalkozó tudományág. Főbb területei: a programozás, a szoftvertervezés, a programozási nyelvek, a fordítóprogramok és operációs rendszerek, a számítógépes rendszerek architektúrája, a számítógépes grafika, a szimuláció, a

mesterséges intelligencia. A számítástudomány mind az elméleti alapokat, mind a gyakorlati mérnöki tudást magában foglalja.

condensed

sűrített – a normálisnál kisebb (sűrített, tömörített) írásmód a nyomtatón.

configuration

konfiguráció, elemcsoport – 1. a hardver vonatkozásában: egy számítógépes rendszert alkotó, meghatározott hardverelemek és az ezeket összekapcsoló eszközök összessége; 2. a szoftver vonatkozásában: a számítógépen működő szoftvereknek és azok paramétereinek összessége.

console

konzol, kezelőpult – terminál, ahonnan egy számítógépes rendszer működése figyelemmel kísérhető és vezérelhető.

constant

konstans – valamely adat azon tulajdonsága, hogy értéke nem változhat a felhasználás során; illetve maga az ilyen tulajdonságú adat. Ebben az értelemben ellentéte az ún. →változónak.

controller

vezérlőrendszer – alrendszer, amely a számítógépes rendszerhez csatolt eszközök működését vezérli. A rajta áthaladó adatok jelentését általában nem változtatja meg. A csatolt eszközök többnyire →perifériák vagy kommunikációs →csatornák.

conversion

átalakítás – különböző eljárások, programok vagy adatok egyik formáról a másikra való átalakítása.

cookie

cookie, „aprósüti” – a felhasználó gépén (→ügyfél/→client) tárolt olyan információcsomag, „aprósüti”-ajándék, amely az őt létrehozó →kiszolgáló számára nyújt fontos információkat az internetező gépéről. Az első látogatáskor kerül oda. Az információ birtokában a kiszolgáló már ismerősként üdvözölheti legközelebb a látogatót, és akár személyes ajándékot is küldhet neki.

coprocessor

társprocesszor – →mikroprocesszor, amelynek a feladata az elsődleges processzor (→CPU) képességeinek bővítése. A →személyi számítógépeknél a matematikai feldolgozások szélesebb körét teszi lehetővé, beleértve a nagy sebességű lebegőpontos aritmetikai és trigonometriai műveletek elvégzését (→lebegőpontos ábrázolás).

copy

másol, másolat – 1. adatállományról vagy annak részéről készített kinyomtatott vagy elektronikusan tárolt másolati példány; 2. Grafikus felhasználói felületek (→GUI) szokásos szolgáltatása, amelynek révén a kijelölt objektum másolatát a megfelelő ikon kiválasztásával vagy menüpont aktiválásával el lehet készíteni. Az objektum másolata gyakran a rendszer egy speciális munkaterületére (→vágólap/→clipboard) kerül, ahonnan később esetleg máshova is beszúrható (→paste).

copyright

szerzői jog, másolási jog – a másolatkészítést tiltó jog. Az alkotó saját elhatározásából élhet vele. A szerzői jog az alkotó személyiségi és vagyoni jogait védi.

core

mag – a →UNIX operációs rendszer legfontosabb részét alkotó programok összessége, amely a legszorosabban működik együtt a hardverrel. Nevezik még →kernelnek is.

cps (character per second)

karakter/másodperc – angol elnevezés rövidítése. Az információ feldolgozásának, átvitelének vagy nyomtatásának sebességét mérő szám.

CPU (Central Processing Unit)

központi feldolgozóegység – angol elnevezés rövidítése. A számítógép legfontosabb része. Általában az →aritmetikai és logikai egység (ALU) és a →vezérlőegység (control unit, CU) együttese. A →személyi számítógépben a CPU vezérli a →hardver és →szoftver időzített, összehangolt működését. Mivel a mai személyi számítógépek →processzorában a vezérlőegységet és az aritmetikai és logikai egységet már teljesen egybeépítik, a „CPU” mozaikszót és a „központi vezérlőegység” kifejezést legtöbbször azonos értelemben használják.

CR (Carriage Return)

kocsi vissza → carriage return

cracker

kódtörő, „számítógépes bűnöző” – hálózati eszközökbe illetéktelenül behatoló személy. Az ún. crack-programok a szoftver- és rendszerkódok, hálózati védelmek feltörését célozzák.

CRC (Cyclic Redundancy Check)

ciklikus redundancia kód – a legáltalánosabban használt hibaészlelő →kód. Minden egyes blokkhoz külön számjegyeket fűznek, amelyek segítségével megvizsgálható, hogy az adatok az átvitelük, rögzítésük és beolvasásuk közben meghibásodtak-e.

create

létrehoz – utasítás és/vagy parancs, amellyel → (adat)állományokat, →rekordokat, →adatbázis-entitásokat (→entity) és más szoftverelemeket lehet létrehozni.

Creative Labs Inc.

Creative Labs – multimédia-hardverek (→hangkártya, videogyorsító-kártya stb.) gyártására szakosodott cég [→SoundBlaster].

credit card

hitelkártya – →card

CRT (Cathode Ray Tube)

- **katódsugárcső** – angol elnevezés rövidítése. A katódsugárcső a számítógép-monitoroknak az a része, amelyen az információ megjelenik.

CU (Control Unit)

vezérlőegység – a személyi számítógép központi feldolgozóegységének (→CPU) egyik fő alkotóeleme. Általában az aritmetikai és logikai egységgel (→ALU) egybeépítve alkotja a →processzort, és vezérli a hardver és a szoftver időzített, összehangolt működését. Ezért a vezérlőegységet gyakran a CPU kifejezéssel jelölik.

cursor

kurzor – a megjelenítő képernyőjén látható jel, amely az aktív pozíciót, vagyis azt a helyet jelzi, ahol a következő karakterművelet be fog következni.

cut

(ki)vágás – grafikus felhasználói felületek (→GUI) szokásos szolgáltatása, hogy a kijelölt objektumot a megfelelő ikon kiválasztásával vagy menüpont aktivizálásával meg lehet szün-

tetni az adott helyen. A kivágott objektum gyakorta a rendszer egy speciális munkaterületére (→vágólap/→clipboard) kerül, ahonnan később bárhova beszűrhető (→paste).

cyberspace

kibertér, „**kiberiáda**” – korunk szóalkotása olyan virtuális térre utal, amelyben a →számítógépes hálózatok kapcsolatba lépnek egymással [→internet].

cylinder

cilinder – a merevlemezen, illetve a hajlékonylemezen az adatok adott szélességű koncentrikus körökön helyezkednek el (→sáv/→track). A több, egymással párhuzamos síkban lévő lemezfelületen elhelyezkedő, azonos sugarú körök cilindert (hengerpalástot) alkotnak.

D

data

adat – valamely különleges célból, gyakran speciális alakban előkészített információ. A számítástudományban az adat fogalma két, egymástól jól megkülönböztethető módon értelmezhető: 1. adatnak tekintjük mindazokat az operandusokat, amelyeket egy program kezel – ebben az értelemben különbséget teszünk adatállomány és programállomány között; 2. egyedi programmal vagy programok csoportjával összefüggő szűkebb jelentésű fogalom, a program bemenő adatait jelenti, megkülönböztetve ezeket a kimenő adatoktól.

databank

adatbank – adatok rendszere, amely lehetőséget ad a felhasználói közösségnek meghatározott témakörök (pl. biológiai faj-tameghatározások, kereskedelmi statisztikák, termékárak stb.) adatainak egy gyűjteményben (→adatbázis/→database) való elérésére. Az adatbankok kezelése lehet kereskedelmi vagy ingyenes szolgáltatás, amit nem feltétlenül az adatbázisokat birtokló intézmények nyújtanak.

database

adatbázis – 1. általában és szigorúan véve: olyan →adatállomány-együttes, amely kezelőrendszerrel (→DBMS) hozható létre és érhető el. Ez egyúttal azt is jelenti, hogy az adatbázist hozzáférhető séma szerint hozzák létre, bármely programtól függetlenül; 2. esetenként és tágabb értelemben egy vagy több létrehozott, tárolt és elérhető adatállomány.

databus

adatsín – jelvezető huzalok csoportja, amely a számítógép egyik egységéből a másik egységbe párhuzamosan adatokat továbbít. A csoportban lévő huzalok száma az adatsín szélessége; a →személyi számítógépekben ez a tipikus szélesség 8, 16 vagy 32 →bit.

data compression

adattömörítés – →tömörítés/→pack

data file

adatállomány – adatokat tartalmazó →állomány. Az adatállományok általában →rekordok csoportjaként szervezettek.

data link control protocol

adatkapcsolat-vezérlő protokoll – kommunikációs →protokoll, amely a zajos adatkapcsolatokat átviteli hibák nélkül kommunikációs csatornákká alakítja át. Az adatok keretekbe (→frame) tördeltek, mindegyik kerethez →ellenőrző összeg tartozik. A keretek átvitele addig ismételhető, amíg az átvitel hibátlan nem lesz.

data link

adatkapcsolat – két vagy több (csomópontnak vagy állománynak nevezett) eszköz között kommunikációs csatorna által létrehozott fizikai kapcsolat, amely látszólag úgy cselekszik, mint egy huzal által létrehozott kapcsolat, azaz a →bitek az elküldés sorrendjében érkeznek meg. Adatkapcsolat létesíthető koaxiális kábelon, telefonvonalon, optikai szálon, lézeren vagy akár műholdas csatornán keresztül is.

data maintenance

adatállományok frissítése – →maintenance

data processing

adatifeldolgozás – Az informatika azon ága, amely mindazon problémákat és módszereket foglalja magába, amelyek nagy tömegű adatokkal (→file, →database) kapcsolatosak: kezdve az adatok felvitelével, ábrázolásával, továbbításával, folytatva időszűrítésével, különböző →kulcsok szerinti rendezésével, s befejezve a különféle szempontok szerinti szűrésével, listázásával.

data structure

adatszerkezet – az →adattípus értelmezésének olyan megközelítése, amellyel az értékek azon természete fejezhető ki, hogy összetettek, vagyis nem atomiak. A nem atomi értékek alkotóelemekből állnak (amelyek szintén lehetnek összetettek). Az adatszerkezetet jellemzi, hogy 1. a hozzáférés szempontjából az adatelemek között milyen sorrendi összefüggések léteznek; 2. milyen eljárások segítségével érhető el az egyes alkotóelemek.

data type

adattípus – azoknak a lehetséges értékeknek az absztrakt halmaza, amelyeket az adott értéktartomány által karakterizált adat (→konstans vagy →változó) felvehet. A típus a hozzá tartozó objektum (konstans, változó) lehetséges (megengedett) értékei és szerkezete mellett a vele elvégezhető műveleteket is meghatározza.

dBase

dBase – →számítógépeken használható relációs adatbázis-kezelő rendszer (→DBMS).

DBMS (Database Management System)

adatbázis-kezelő rendszer – szoftverrendszer, amely alkalmas arra, hogy végrehajtsa valamely adatbázis-kezelő nyelven megírt feldolgozást, kezelni tudja mind az alkalmazási program, mind a végfelhasználó által kezdeményezett, az

adatbázis elérésére vonatkozó, futásidőbeli (run-time) hívásokat, és alkalmas az adatbázis integritásának karbantartására. A DBMS-eket három csoportra osztják aszerint, hogy hierarchikus, hálózati vagy relációs adatmodellre alapozzák működési elveiket.

deadlock

holtpont, **végleges kizárás** – párhuzamos folyamatok akkor jutnak holtpontra, amikor kölcsönösen váraкоznak egymásra. Tipikus holtpont-szituáció: az A folyamat használni szeretné a B által lekötött valamelyik erőforrást (pl. a nyomtatót), míg a B az A által lekötve tartott másik erőforrást (egy fájlt) szeretné megkaparintani. Ha az erőforrások csak egy folyamathoz tartozhatnak, akkor sem az A nem kaphatja meg az igényeltet, sem a B, s így mindketten kénytelenek a másakra váraкоzni.

debit card

terhelési kártya, betéti kártya – →card

debugging

hibamentesítés – →programban vagy rendszerben a megvalósítás során elkövetett és már felismert hibák azonosítása és megszüntetése. Ettől eltérően a →tesztelés csak azt állapíthatja meg, vannak-e hibák, de ezeket nem keresi meg és nem távolítja el.

DEC (Digital Equipment Co.)

DEC – 1957-ben alapított számítógépgyártó amerikai cég [→VMS].

decoder

dekódoló – valamely jelsorozat „értelmét megfejtő”, és annak alapján a megfelelő hatást kiváltó egység. A hatás lehet egyszerűen egy más kódrendszerbeli megfelelő hozzárendelés is, ekkor a →kódolás fordítottja.

dedicated

hozzárendelt – valamilyen célhoz vagy eszközhöz teljes mértékben hozzárendelt, csak a „célnek szentelt” dolog.

dedicated resource

hozzárendelt erőforrás – olyan →hardver vagy →szoftver →erőforrás, amely egyetlen →felhasználó számára van kiosztva mindaddig, amíg annak szüksége van rá. Ha egy →kiszolgáló jelzőjeként használják, akkor az kizárólag kiszolgálóként működik; „nem dedikált” esetben munkaállomásként is használható.

default

alapértelmezés – valamely változóra, operandusra, mezőre vagy egyéb beállításra vonatkozó előírás, ha a →felhasználó nem ad meg rá konkrét meghatározást, értéket.

delete

törlés – →állomány, adatrekord (→rekord) vagy adatelem eltávolítása vagy olvashatatlanná tétele.

delimiter

határoló jel – olyan szimbólum, amely egy programrész vagy elem kezdetét és végét jelöli.

demon (Disk and Execution Monitor)

démon – program, amely a háttérben, láthatatlanul fut.

density

sűrűség – egy tárolóeszköz adott tárolási egységében lévő információ mennyiségének mérőszáma.

descriptor

leíró (adat) – tárolt információ, amely más információk, pl. egy →tömb, →rekord vagy →állomány tárolási módját írja le.

A leíróra hivatkozva a program értelmezni, kezelni tudja ezeket az adatokat.

desktop computer

asztali számítógép – a személyi számítógépek azon fajtája, amely méretét tekintve íróasztalon elhelyezhető, de terjedelmesebb az ún. →laptop, illetve →notebook számítógépeknél.

destination

címzett – egy (operációs rendszerbeli) utasítás azon paramétere, amely „elszenvedi” a változást, szemben azzal, amelyik „kiindulóul” szolgál [→forrás/→source].

device

egység – a számítógép vagy perifériájának adott része.

dialog box

párbeszédablak – a párbeszédablakok a →GUI-k leglényesebb részei. Ezek segítségével bonyolódik a program és a felhasználó párbeszéde. Itt szerzik be a programok a szükséges információt [→jelölőnégyzet/→check box, →választókapcsoló /→radio button].

dial-up

hívás – a hagyományos telefonhálózaton át felépített adatkapcsolat. Kapcsolt vonalas összeköttetés.

digital

digitális, számjegy alapú – számjegyekre (vagyis diszkrét egységekre) vonatkozó vagy ezekkel valamilyen kapcsolatban álló műveletek és dolgok jelzője. Ennek ellentétéként használják az →analóg jelzőt.

digitization

digitalizálás – →analóg jelek átalakítása →digitális adatokká. Különleges jelentőségű a grafikus információ digitalizálása, amelynek két alapvető formája ismert: a vektor, illetve a raster [→raster graphic, →vector graphic].

DIP (Dual-in-line Package)

kétsoros elrendezésű tokozás – angol kifejezés rövidítése. Műanyagból vagy kerámiából készült, téglalap alakú tokba ágyazott integrált →áramkör, a téglalap két hosszabb oldalán fém kivezetésekkel. A kivezetések lábokban végződnek.

directory

1. katalógus, alkönyvtár – adatcsoport, általában →állományok helyének azonosítására való. Tulajdonképpen egy lista, amely a névvel ellátott adatcsoportok s a közvetlen elérésű tárban elfoglalt helyük közötti kapcsolatokat tartalmazza. Számos rendszerben a katalógusok magas fokon strukturáltak és szervezettek. →Személyi számítógépeknél a katalógus hierarchikus, fastruktúrájú.

2. címtár – hálózati erőforrások, pl. e-mail címek adatbázisa.

disable

tilt – hardver- vagy szoftverelem működésének megtiltása.

disjunction

logikai összeadás – két →argumentumú logikai →függvény, amelynek értéke akkor igaz, ha legalább az egyik argumentum értéke igaz.

disk

lemez – a tárolóeszközök egyik fajtája. Többségük mágneslemez, amely az információt mágnesesen →kódolva tárolja [→mágneses adathordozó], de léteznek egyéb elvű, pl. magnetooptikai lemezek is.

disk drive

lemezmeghajtó – író/olvasófejekkel ellátott és elektronikával felszerelt periferikus eszköz (→periféria), amellyel a forgó mágneslemez(ek)re adatok rögzíthetők, illetve ezekről adatok kereshetők vissza. A mágnes az adatokat a lemez egyik vagy mindkét oldalára, koncentrikus →sávokban rögzíti; a sávok általában →szektorokra osztottak. A lemezmeghajtó író/olvasófejei karokra szereltek, s egy mozgatószerkezettel a kívánt sáv fölé pozicionálhatók.

disk format

lemezformátum – az információnak →mágneses (vagy optikai) lemezen rögzített formátuma, amely lehetővé teszi, hogy a rendszer az adatokat felismerje, kezelje és ellenőrizze.

display

kijelzés (megjelenítés), kijelző (megjelenítő) 1. információ átmeneti vizuális megjelenítése; 2. készülék, amelyen az információ szöveges vagy képi formában láthatóvá válik. A kijelzők számos típusa ismert, a legszélesebb körben a katódsugárcsővet használják, de egyre nagyobb teret hódít az →LCD.

distributed database

osztott adatbázis – →adatbázis, amelyben az →adatokat több, egymástól különböző, de kommunikáló számítógép tárolja, általában fizikailag is különböző helyeken. Az adatmegosztás a „helyi felhasználóknak helyi információt” elvet követi, de bármelyik felhasználó „láthatja” az adatbázis egészét.

dithering

dithering – eljárás a kép színszámának látszólagos növelésére. Lényege, hogy valamely színes tartomány színét olyan meglévő színű pontok közbeiktatásával „keveri”, amelyekkel együtt a néző szemében új színűként fog föltűnni.

DMA (Direct Memory Access)

közvetlen tárhozzáférés – eljárás, amely lehetővé teszi, hogy a Be/Ki (→I/O) folyamatok azon idő alatt is →hozzáférhessenek a →CPU →tárához, miközben fut egy →program.

DNS (Domain Name System)

DNS (tartománynév-rendszer) – az →interneten használatos osztott →adatbázis, amelyből kikereshető minden szolgáltató, közvetlen felhasználó és önálló program neve és címe. Előnye, hogy nem kell tudni a keresett hely →IP-címét, elég a nevet beírni. Az IP-címeket és a hozzájuk tartozó neveket a névkiszolgáló (domain name server) tárolja.

document

dokumentum – szöveges vagy más adatokat (pl. táblázatot, grafikát) tartalmazó állomány. Ebben az értelemben beszélnek →Windows környezetben →Word-, →Excel-dokumentumról stb.

documentation

dokumentáció – minden olyan (többnyire írásos) anyag, amely elsősorban valamely rendszer (pl. →számítógép, →program) leírására és működésének jobb megértésére szolgál.

Dolby Digital

Dolby Digital – a Dolby Laboratories által kifejlesztett hangkódolási rendszer, amely nagyon jó minőségű, többcsatornás hangot garantál.

domain

tartomány – a →DNS-hierarchia egy szintje.

DOS (Disk Operating System)

DOS, lemezes operációs rendszer – angol kifejezés rövidítése, →IBM védjegy. A →DOS az →operációs rendszer működéséhez szükséges →állományokat a rendszer lemezegységén tárolja, és szükség esetén onnan tölti be [→MS-DOS].

dot

1. pont – →képernyőn vagy →nyomtatón megjelenített jel egy pontja [→pixel].

2. .dot – a MS Word szövegszerkesztő sablonfájljainak kiterjesztése.

dotnet – az →MS keretrendszere, amely →webes szolgáltatások és →szoftverek használatát teszi lehetővé az →interneten keresztül. A felhasználó bármikor, bárhol hozzáférhet a saját adataihoz.

double precision

dupla pontosság(ú) – számadatok ábrázolási módja, amely az „alap” ábrázolásnál lényegesen nagyobb pontosságot tesz lehetővé. Például amíg az egyszeres pontosságú valós számok tipikus tartományának jellemzői: a legnagyobb abszolút értékű szám, $1,7 \cdot 10^{38}$ kb. 11-12 jegyű pontosság, addig a dupla pontosságú jellemzői: a legnagyobb abszolút értékű szám, $1,7 \cdot 10^{38}$ kb. 15-16 jegyű pontosság.

download

letöltés – valamely program, adathalmaz távoli gépről lokális gépre való másolása.

dpi (dot per inch)

dpi, pont per hüvelyk – mértékegység, amely a kinyomtatott kép, illetve grafika minőségét adja meg az 1 hüvelykre (inch-re) eső pontok számában.

Drag and Drop

Fogd és vidd – a grafikus felhasználói felületek (→GUI) jellegzetes áthelyezési technikája, amely csupán az egérrel végzi a kijelölt objektum mozgatását (ideiglenes tárterület, →vágólap/→clipboard fölhasználása nélkül).

driver

meghajtó – →operációs rendszerhez illeszkedő program, amely a számítógépes rendszerhez csatlakozó egyes →perifériák kezelését teszi lehetővé.

DTP (Desktop Publishing)

kiadványszerkesztés – →kiadványok (könyvek, újságok, folyóiratok, reklámanyagok stb.) szerkesztése személyi számítógépekre kifejlesztett speciális programtermékkel, amely a nyomdai műveleteket támogatja (beleértve nemcsak szövegek, hanem grafikus ábrák, képek stb. kezelését is).

dump

tárkiírás – adott tárrész külső adathordozóra (→héttértár) történő kivitele (kiírása).

DVD (Digital Video Disc)

DVD – a legújabb CD-szabvány. Több információs réteggel ellátott és esetleg mindkét oldaláról olvasható, CD-elven működő adathordozó [→CD-ROM]. Az egyes cégek különböző szabványú írható DVD-eket fejlesztettek ki, jelölésük pl. DVD-R, DVD-RW, DVD+R, DVD+RW, DVD-RAM.

DVI

DVI – 1. Digital Video Interactive – az →Intel által előállított rendszerek egyike, amely a tömörített (→pack), digitalizált (→digitization) videorészletek számítógépen történő lejátszására szolgál. Lejátszásához szükséges egy DVI-kompatibilis →videokártya. 2. A „DeVice Independent”, azaz eszközfüg-

getlen állományfajtára utal. Hasonlóan a $\rightarrow$ postscripthez, ez is szabványos formája a dokumentumoknak, amelyek mind szöveget, mind ábrákat tartalmazhatnak. Ilyen állomány megjelenítéséhez speciális programra van szükség. Előszeretettel alkalmazzák $\rightarrow$ TeX „környezetben”. Szokásos $\rightarrow$ fájlkiterjesztése: „dvi”.

dynamic memory allocation

dinamikus memóriakiosztás – 1. az operatív memóriának mint $\rightarrow$ erőforrásnak olyan kiutalása, amely mindig a pillanatnyi körülményeknek megfelelően történik; 2. egyes $\rightarrow$ programozási nyelveknél (pl. PL/1, Pascal, Ada) az a lehetőség, hogy a programozó a $\rightarrow$ program végrehajtása közben dönthet memóriazónák lefoglalásáról, illetve felszabadításáról.

E

EBCDIC (Extended Binary Coded Decimal Interchange Code)
kiterjesztett, binárisan kódolt decimális számrendszer – főleg az →IBM gépein alkalmazott 8 →bites karakterkódrendszer angol elnevezésének rövidítése.

ECDL (European Computer Driving Licence)

ECDL (Európai számítógép-használói jogosítvány) – az EU-ban elfogadott egységes bizonyítvány, amely az alapvető számítógépes ismeretek elsajátítását igazolja.

echo

visszajelzés – valamely tevékenység (pl. billentyűnyomás vagy egy parancsállomány utasításainak végrehajtása) „visszhangozása” a képernyőn.

EDI (Electronic Data Interchange)

EDI – elsősorban üzleti, pénzügyi információk biztonságos adatátvittele hálózatokon. Az ilyen alkalmazások külön protokollt igényelnek.

EDT (editor)

szerkesztő – →szövegszerkesztő programok.

EEROM (Electrically Erasable Read Only Memory)

EEROM, elektromosan törölhető csak olvasható tár – tárolóegység, amelynek tartalma megfelelő elektromos jelekkel törölhető, ezután újraprogramozható.

EFTS (Electronic Funds Transfer System)

elektronikus fizetési rendszer – készpénzt helyettesítő kártyára alapozott fizetési (átutalási) rendszer.

electronic filing

elektronikus iratkezelő – dokumentumokat tároló, rendező és visszakereső, számítógépen alapuló rendszer.

electronic mail

elektronikus posta – számítógépes rendszerek →felhasználói által váltott üzenetek tárolását és továbbítását végző rendszer. A kommunikációnak nem követelménye, hogy a küldő és a fogadó(k) egyidejűleg →online kapcsolatban legyenek, sőt az sem, hogy ugyanazon a számítógépen dolgozzanak [→hálózat]. A levél (e-mail) a címzetten, a →tárgymegjelölésen és a szövegen kívül tartalmazhat képet, hangot, bármit, amit állományban lehet tárolni [→csatolás].

e-mail

e-mail – elektronikus levél (→electronic mail).

embedding

beágyazás – a →Windows által közismertté vált fogalom. Lényege valamely információ (objektum: szöveg, ábra, táblázat, hang stb.) beillesztése egy másik →dokumentumba; például →Word dokumentumba az →Excel tábla részlete. Ilyenkor a beillesztett objektum részévé válik a céldokumentumnak, így az eredeti objektum későbbi megváltozása nem tükröződik automatikusan az új dokumentumon [→csatolás/→linking].

emoticons

érmelmikon – érzelmet tükröző →ikon →e-mail-ben [→Smiley faces].

EMS

EMS – 1. Expanded Memory Specification – az →Intel, a Lotus és a →Microsoft által kidolgozott szabvány, egyike az 1 Mbájton felüli memóriakezelés szabványainak. Pl. az →MS-DOS csak segédprogram segítségével képes kihasználni az 1 Mbájton felüli memóriatartományt, memóriakezelő programja az EMM386.exe [→XMS].

2. Enhanced Messaging System – az SMS-üzenetnél hosszabb, kibővített üzenet, amelynek használatával képek és hangok is mellékelhetők a mobilkészülékekről küldött szöveges üzenetekhez.

emulation

utánzás, emuláció – folyamat, amelynek során adott számítógép egy másik számítógéptípusra írt programot hűen végrehajt. A formális meghatározás szerint az utánzást elsődlegesen a →hardver valósítja meg, de többnyire →mikroprogram hajtja végre. A →szoftver utánzása programozással történik, és a „leutánzott” egység funkcionalitását célozza.

enable

engedélyez – hardver- vagy szoftverelem működésének engedélyezése.

encryption

írástitkosítás – az a folyamat, amelynek során a küldő oly módon alakít át valamely üzenetet, hogy az csak a kijelölt fogadóknak (címezetteknek) lesz érthető.

end user

végfelhasználó – az a →felhasználó, aki a számítógépes szolgáltatásokat igénybe veszi.

enter

belépés, bevétel – adatbevitel nyugtázására szolgáló →billentyű.

entity

entitás – számítástechnikai értelmezésben olyan elem (objektum), amelyről információt tárolnak. Az entitásnak különböző tulajdonságai lehetnek, s ezek mind rögzíthetők. Az entításokkal kapcsolatban három értelmezési tartomány különböztethető meg: 1. az a valóság, ahol az entítások léteznek és bizonyos tulajdonsággal rendelkeznek; 2. a valóság vetülete az emberek (programozók) fejében. Itt az entításokra szimbolikusan hivatkoznak, és azok jellemzőiről beszélnek; 3. az adatok tartománya, ahol karakter-, illetve pont-bitsorozatok segítségével →kódolják az entításokra vonatkozó információt.

entry

bejegyzés – 1. listában vagy táblázatban lévő adategység; 2. valamely programegységnek az a pontja, ahonnan a programegység végrehajtása az aktivizáláskor elkezdődik.

EOF (End Of File)

állomány vége – angol kifejezés rövidítése. A programok számára jelzi az állomány végét.

EPROM (Erasable Programmable Read-Only Memory)

EPROM, törölhető, programozható, csak olvasható tár – angol kifejezés kezdőbetűiből alkotott betűszó. Az EPROM-ok tartalmát erős ultraviolet sugárral törlik, hogy azután újraírják (programozzák).

EPS (Encapsulated PostScript)

EPS – állományfajta, amely →vektorgrafikus és →rasztergrafikus képek tárolására egyaránt alkalmas. A képeket a →PostScript leírónyelvbéli utasításokkal írják le.

erase

kiradíroz – →scratch

eraser

törlőegység – elektronikus berendezés, amely zárt ultraibolya sugárral törli az →EPROM-ok tartalmát.

error

hiba – általános technikai értelmezésben: valamely művelet célja és eredménye között adódó különbség. Numerikus vonatkozásban az abszolút hiba a számítandó mennyiség valódi és számított értéke közötti különbség, a relatív hiba pedig az abszolút hiba és számított érték hányadosa. Tágabb értelmezésben nem a vártnak megfelelő működés vagy eredmény.

error control

hibaellenőrzés – számítógépes vagy kommunikációs rendszerekben hibaészlelő és/vagy hibajavító →kódok alkalmazása abból a célból, hogy a →hibák hatásait kiküszöböljék és/vagy a rendszerben fellépő hibák többségét feljegyezzék.

error estimation

hibabecslés – különböző forrásból származó hibáknak a számítás eredményére való hatása felmérése. A hibabecslés alapján hibaképletek, hibakorlátok adhatók meg arra vonatkozóan, hogy mennyire pontos a számított mennyiség.

escape character

escape karakter – 1. vezérlő →karakter, amely felfüggeszti az éppen működő karakterértelmező működését, és ezáltal lehetőséget ad a jelsorozat fogadójának, hogy a következő karaktert saját logikája szerint kezelje; 2. program vagy funkció →megszakítását végző →billentyű.

ESDI (Enhanced Standard Digital Interface)

ESDI – A Maxtor cég által kifejlesztett lemezillesztő szabvány.

Ethernet

Ethernet – eredetileg 50 ohmos koaxiális kábelen megvalósított, 10 Mbit/s sebességű lokális hálózat (→LAN). Az Ethernetet 1976-ban fejlesztette a Xerox, →személyi számítógépek →hálózatba kötéséhez. Mai változata már sodort érpárt használ 10, ill. 100 Mbit/s sebességgel, legújabb változata, a Gigabit Ethernet pedig már 1 Gbit/s sebességű adatátvitelt tesz lehetővé.

EURONET

Az Európai Unió által támogatott számítógépes →hálózat, amely 1979-től működik.

Excel

Excel – az →MS népszerű →táblázatkezelő programja [→spreadsheet], amely →Windows környezetben fut.

execute

végrehajtás – utasításé vagy programé.

execution time

végrehajtási idő – az az időintervallum, amely a →program betöltésétől annak befejezéséig a program teljes végrehajtásával eltelik. Meghatározó összetevője a →központi vezérlőegység ideje, amelyet ténylegesen az adott program végrehajtásával tölt, a többlétráfordítás igényét nem veszi figyelembe.

exit

kilépés – valamely program futásának befejezése és a program elhagyása.

expert system

szakértői rendszer – olyan feladatmegoldásra orientált programtermék, amely bizonyos szakterület ismeretbázisát képes hasznosítani, beépítve a feladatmegoldás folyamatába a szak-

területre jellemző tényismereteket és a hozzájuk csatolódó következtetési (inferencia) szabályokat. A legnépszerűbb és leghatékonyabb programok azokon a szakterületeken működnek, ahol bonyolult és mégis rutinszerű a feladatmegoldás.

extension card

bővítőártya, csatolóártya – →személyi számítógép →alaplapjához dugaszolással csatlakoztatható →áramköri lap, amellyel az alapkiépítés teljesítményét növelni lehet. A bővítőártya általában vagy újabb funkciókat valósít meg, vagy a már meglévő funkciók kapacitását növeli.

external device

külső eszköz – számítógépes rendszer kiegészítő vagy perifériális része.

F

facsimile

fax, faksimile – számítástechnikai értelmezésben →dokumentumok (szövegek, grafikus ábrák, képek stb.) olyan másolata, amelynél az eredeti letapogatása és a másolat előállítása közé adatátviteli hálózat ékelődik. Ez azt jelenti, hogy a letapogatás útján előállított →digitális vagy →analóg jeleket kommunikációs →csatornákon keresztül juttatják a rendeltési helyre, ahol újra előállítják az eredeti dokumentumokat. Ma már nyilvános postai szolgáltatás telefax néven.

failure

hibaállapot – számítógéprendszer olyan állapota, amelyben valamely részegység nem az előírtak szerint működik.

FAQ (Frequently Asked Question)

GYIK (Gyakran Ismételt Kérdések) – az →interneten sok témával kapcsolatban találunk FAQ-ot, ahol a gyakran ismételt kérdéseket és válaszokat összegyűjtik.

FAT (File Allocation Table)

állomány-kiosztási táblázat – →IBM-szabvány szerint szervezett mágneslemezek (→mágneses adathordozó) helykihasználási információit tartalmazó táblázat. Legtöbbször két példányban is tárolják (arra az esetre, ha az egyik megsérülne vagy olvashatatlaná válna). Hajlékonylemezekben a FAT rendszerint a 0. oldal 0. sávjának 2. szektorán kezdődik, rögtön a →betöltőszektor után. Az →operációs rendszer a FAT-en keresztül tartja számon az adatterület felhasználását, ugyanis ennek minden egyes bejegyzése jelzi, hogy melyik szektort használják, melyik szabad, vagy melyik használhatatlan lemezhiba miatt.

fatal error

végzetes hiba – a program leállítását okozó hiba (→error)

fault-tolerant system

hibatűrő rendszer – olyan számítógépes rendszer jelzője, amely valamilyen hiba jelentkezése után is változatlan vagy legalább csökkentett szintű működésre képes.

Favorites

Kedvencek – a →webböngészők →könyvjelző/→bookmark szolgáltatása.

FDD (Floppy Disk Drive)

hajlékonylemez-meghajtó – →hajlékonylemezek fogadására alkalmas eszköz, amely a tárolandó vagy visszakeresendő adatoknak megfelelő mágneses jeleket képes a lemezre írni vagy onnan visszaolvasni. Az adatokat valamilyen lemezformátumnak megfelelően tárolják.

FDDI (Fiber Distributed Data Interface)

FDDI – ANSI szabvány 11 Mbit/s sebességű üvegszálal összeköttetésre.

FF (Form Feed)

lapdobás – lapváltásra szolgáló gomb a →nyomtatón vagy speciális jel a nyomtató részére.

field

mező – adategység, amely olyan →karaktereket, →bájtokat, →szavakat vagy →kódokat tartalmaz, amelyek valamilyen (logikai) szempontból egységet alkotnak. Több mezőből áll össze egy →rekord, amelyben az egyes mezők rögzített vagy változó hosszúságúak lehetnek.

file

fájl, állomány – háttértárban (→merevlemez, →hajlékonylemez, mágnesszalag) tárolt információ. A tárolás célja, hogy *a*) az információ valamely művelet végrehajtásához szükséges időn túl is megmaradjon, és/vagy *b*) az operatív tár kapacitásából adódó korlátozásokat túl lehessen lépni. Az állományban adatokat, programokat, szöveget vagy bármilyen más információt lehet tárolni.

file attributes

állományjellemzők – az →operációs rendszerek nyilvántartanak az állományok azonosítója (neve és →kiterjesztése) és létrehozási ideje mellett számos, egyéb – esetleg jogosultságot érintő – információt. Az →MS-DOS esetében ilyen jellemzők: csak olvasható (Read Only), →archív, rejtett (Hidden), rendszerhez tartozó (System); →NetWare esetén jellegzetes további jellemző: megosztható (Shareable); a →UNIX továbbmegy a jogosultság definiálása tekintetében, és külön-külön rögzíti a tulajdonos (Owner), a csoport (Group) és a többiek (Others) jogait: csak olvasható (Read), írható (Write), végrehajtható (eXecute).

file extension

fájlkiterjesztés – bizonyos →operációs rendszerekben a fájl nevének kiegészítő, nem kötelező része. Például az →MS-DOS-ban az állomány típusát jelzi – gyakorta meghatározza – a három jelből álló kiterjesztés: „.com”/„.exe” programkódot tartalmazó fájl, „.bat” az ún. →batch fájl, „.sys” rendszerközeli leíró fájl stb.

file protection

állományvédelem – →állományok védelme téves vagy jogosulatlan →hozzáféréssel, információátárolással vagy visszakereséssel szemben. A védelem lehet fizikai vagy logikai.

file recovery

állomány-helyreállítás – hibás →állomány integritásának visszaállítása.

file server

állománykiszolgáló – a hálózatok legtipikusabb szolgáltató géptípusa, amely kapacitásának nagyobb részén állományokba foglalt adatokat és programokat tárol és kínál a felhasználóknak, továbbá felügyeli, hogy az állományok elérése csak a meghatározott jogok tiszteletben tartása mellett történhessen (→állományvédelem/→file protection). Ez lehetővé teszi az információk rendszerezését és az →indexelést is.

File Transfer Protocol →FTP

filter

szűrő – jelek, adatok transzformálását végző hardver vagy szoftver. 1. Jelszűrést végeznek például hanganyagok felvételekor a →hangkártyák. 2. Szoftverszűrőt emlegetnek, amikor pl. egy táblázat adataiból csak azokra kíváncsiak, amelyek bizonyos szempontoknak megfelelnek, illetve amikor egyik →alkalmazói program eredményét egy másikba akarják beilleszteni, amely azonban más adatszerkezettel dolgozik. Ezért kell például bizonyos szoftverek telepítésekor (→installation) dönteni arról, hogy mely formátumú állományok felismerésére tartunk igényt. Ekkor kerülnek be azok (és csak azok) a szűrőprogramok, amelyek a kívánt formát ismerik és képesek átalakítani.

filtering

szűrés – eljárás, amelynek során a bemeneti adatok közül bizonyosak elhagyásra, transzformálásra kerülnek [→szűrés/→filter, →preprocesszor/ →preprocessor].

finger

„**kitapintóprogram**” – program, amely részletesebb információt tud nyújtani adott nevű, azaz belépési →azonosítójú felhasználóról.

firewall

tűzfal – →hálózatok védelmét biztosítani hivatott eszköz. Megszabja, hogy a belső hálózathoz ki, mely gépről, mely protokollal, mely külső gépekkel léphet kapcsolatba, továbbá a külvilágból érkező →dokumentumok milyen szűrők után juthatnak a belső hálózatba.

firmware

firmware – csak olvasható tárban (→ROM) tárolt rendszer-szoftver.

fixed-point representation

fixpontos számábrázolás – számok azon ábrázolási módja, amely rögzíti a tizedesponthelyét (a magyar helyesírás szerint vessző) helyét. Ez az ábrázolás a számítógép „alapképességeihez” közelebb áll, így gyorsabb számolást tesz lehetővé, viszont kisebb nagyságrend-intervallum áll rendelkezésre.

flag

jelző – változó, amely jelzi, ha adott készülék vagy program valamilyen előre kijelölt állapotba került. Ennek következtében a jelzők a feltételes elágazások (→branch) és ehhez hasonló döntési folyamatok alkalmazásakor alapvető fontosságúak.

flexibility

rugalmasság – számítástechnikai értelemben a programtermékek változtathatósága, alkalmazkodóképessége mind a külső körülményekhez, mind az →operációs rendszer változásaival szemben. Szűkebb értelemben az operációs rendszer ki-

építettségi szintjére, a rendelkezésre álló rendszerprogramok számára és minőségére utaló jellemző; a →felhasználói programozást segítő, könnyebbé tevő eszközök és módszerek minőségét határozza meg.

floating-point representation

lebegőpontos számábrázolás – valós számok ábrázolásmódja, amely a nagyon kicsi és nagyon nagy számok kényelmes ábrázolását teszi lehetővé. A →lebegőpontos szám általános formája: mR^e , ahol m a mantissza, R az alkalmazott számrendszer alapszáma és e a kitevő.

floppy disk

hajlékonylemez – hajlékony mágneses lemez. A kör alakú poliészter hordozó mindkét oldalára felvitt mágnesezett oxidrétegből és az egészet befogadó, belülről tisztítóanyaggal bevont, merev védőborítóból áll. Az adatokat koncentrikus →sávokban rögzítik a mágneses bevonatra, a sávokat →szektorokra osztják.

flowchart

folymatábra – valamely →program struktúrájának alacsony szintű grafikus megjelenítése, amely elsősorban a vezérlés folyamatát és a program által végrehajtott egyszerű műveleteket ábrázolja, s nem a felhasznált adatstruktúrát.

FM synthesizer

FM-szintetizátor – zenei szintetizátorok egyik fajtája, amelyet a →hangkártyák döntő többsége tartalmaz. A hangokat frekvenciamodulációval (FM) állítja elő [→SoundBlaster].

folder

iratgyűjtő, mappa – 1. az →MS →Office-ban iratgyűjtővel egybegyűjthetjük az egymással kapcsolatban álló fájlokat. Például egy jelentés állhat →Word dokumentumból, →Excel

munkafüzetből és néhány →PowerPoint diából, amelyeken, egyetlen iratgyűjtőbe helyezve őket együtt dolgozhatunk. Előnye az együttkezelésnek: következetes stílus alkalmazása, folyamatos lapszámozás, nyomtatáskor azonos előfej és előláb alkalmazható stb. 2. Mint mappa a grafikus operációs rendszerek (pl. →Windows) alkönyvtár fogalmával azonos.

font

betűkészlet – jellemzőikben (méret [→pont], grafikai jelleg [→félkövér/→bold, →dőlt/→italic] stb.) összetartozó karakterek készlete. A betűkészletet rendszerint bittérképes módban (→bittérképezés/→bit mapping) tárolják az operatív memória erre a célra fenntartott zónájában, ahonnan ki lehet →képernyőre vetíteni, vagy ki lehet nyomtatni. Manapság a grafikus felhasználói felületeken (→GUI) előnyben részesítik a →vektorgrafikus fontokat.

foreground

előtér – olyan →operációs rendszereknél, amelyekben egyidőben több program is futhat, a fontosabbnak ítéltet „előtérbe” lehet hozni azáltal, hogy a kevésbé fontosak csak e program ki nem használt idejében (pl. →I/O műveleteknél), vagyis háttérben futhatnak.

format

formátum – a feldolgozandó, mágneses vagy optikai közegen rögzítendő, →képernyőn megjelenítendő vagy lapra kinyomtatandó információ képének meghatározott szerkezete. A szó igeként is használatos. Formázni: adatokat előre meghatározott szerkezetbe rendezni, illetve valamilyen tárolóközeget képessé tenni adatok fogadására.

frame

keret – 1. egyetlen üzenet vagy csomag adott összeköttetésen, amelyet valamely →protokoll vezérel; 2. általános értelemben

a keret önmagában teljes vagy önazonosító jellegű üzenet az adatkommunikációs rendszerben; 3. ismeretbázis-rendező elv, amely szerint bizonyos fogalomhoz rendelt üzenetek, eljárások, megkötések, szerkezetfinomítások stb. önálló, inferencia-szabályokhoz alkalmazkodni tudó (keret)egységet alkotnak.

freenet

szabad hálózat – ingyenes hálózati hozzáférést biztosító szolgáltatás.

FTP (File Transfer Protocol)

FTP – →protokoll, amelynek a segítségével →állományokat lehet két hálózati számítógép között átvinni.

function keys

funkcióbillentyűk – az IBM PC-k billentyűzetén található speciális billentyűk, amelyeket az egyes programok saját céljaikhoz egyedileg használhatnak föl. Jelölésük: F1, F2, ..., F12. Például az →MS szoftverek az F1-hez rendelik a sűgő funkciót.

function

fűggvény – programrész, amely adott bemeneti paramétereket (→argumentumokat) figyelembe véve végrehajt valamilyen tevékenységet, és ennek eredményeként a függvényhez rendelt (érték)változóban új érték képződik.

G

G

G – a giga- (milliárd) előtag jele, amely az informatikában 1024 M-t, azaz $2^{10} * 2^{10} * 2^{10} = 2^{30} = 1\,073\,741\,824$ -et jelent.

garbage

hulladék – a programok futása során a memóriában maradt szükségtelen adatok halmaza. Ennek eltávolítását garbage collection-nek (hulladékgyűjtésnek) nevezzük.

gateway

átjáró – két $\rightarrow$ hálózatot összekapcsoló látható eszköz – ez különbözteti meg a $\rightarrow$ hídtól ($\rightarrow$ bridge), amelynek jelenléte általában nem látható. Az átjáró az általa összekapcsolt hálózatok közötti különbségek valamelyikét (vagy mindegyikét) hidalja át.

general register

általános regiszter – a $\rightarrow$ központi vezérlőegység olyan $\rightarrow$ regisztere, amely többféle funkciót is elláthat, a $\rightarrow$ programokban felhasználható pl. bázisregiszterként, indexregiszterként, $\rightarrow$ akkumulátorként. Ha az általános regisztert a $\rightarrow$ program végrehajtása során különböző célokra használják, tartalmát az operatív memóriában lehet tárolni.

generator

generátor – olyan szoftver, amely a feladat meghatározott definíciójából előállítja a feladatot megoldó programot.

GIF (Graphic Interchange Format)

GIF – $\rightarrow$ rasztergrafikus (legfeljebb 256 bit $\rightarrow$ színmélységű) képállományforma, amelyet a CompuServe fejlesztett ki. Fő-

ként →webes fölhasználáshoz kifejlesztett változatai képesek animációkat is tárolni, és egyéb letöltődéskor fontos effektusokat is produkálni [→átfedett/→interlaced, →animált/→animated].

GIS (Geographical Information System)

GIS (földrajzi információs rendszer) – a Föld felszínével kapcsolatos adatok gyűjtésére, elemzésére, feldolgozására szolgáló eszköz. Működhet hálózatba kötött gépeken is; az adatok térkép, 3D modell, táblázat vagy lista formájában is megjeleníthetők.

global

globális – azaz teljes körű. A kifejezés bizonyos egységek, tulajdonságok, programváltozók hatókörének meghatározására szolgál.

Google

Google – az egyik legnépszerűbb →internetes keresőprogram.

Gopher

Gopher – menüvezérelt keresési eszköz, amellyel az internet távoli adatbázisaihoz lehet hozzáférni. Programja ügyfél–kişolgáló modellen alapul.

GPS (Global Positioning System)

GPS (Globális helymeghatározó rendszer) – A földi vevőkészülék műholdak (ideális esetben három műhold) pontos helyzetének ismeretében a műholdakról vett jelek alapján számítja ki a helyét.

graph

gráf – matematikai objektum, amely geometriailag csomópontokból és az ezeket összekötő élekből áll. Az élek a cso-

mópontok között fennálló esetleges kapcsolatokat fejezik ki. Az irányított gráfnál nemcsak az jellemző két csomópont kapcsolatára, hogy össze vannak-e kötve vagy sem, hanem az is, hogy az esetleges él melyik csomópontból indul. A számítástechnikában különleges jelentőségű irányított gráf a fa.

graphics accelerator card

grafikus gyorsítókártya – célja a megjelenítés előkészítésének terheit a processzor válláról levenni, ami által a számítógép sebessége növekszik. A mai videokártyák (→video card) processzora már tartalmazza a gyorsító funkciót.

groupware

csoport-összehangoló program – olyan →alkalmazói program, amelynek célja, hogy a hálózaton dolgozó, valamilyen szempontból csoportot alkotó emberek munkáját támogassa; például azzal, hogy levelezési, ütemezési szolgáltatást nyújt. Efféle program a Schedule+, az Outlook és a Lotus Notes.

GUI (Graphical User Interface)

grafikus felhasználói felület – lényege, hogy az egyes →alkalmazói programok nagyon hasonló kinézetű képernyőn jelenítik meg az információkat, s hasonló módon várják a felhasználó beavatkozásait. Jellegzetes kimeneti kellékei: menüsor, lenyíló menük (→menu), ablakok (→window), ikonok (→icon); bemeneti eszközök: a billentyű mellett az egér/→mouse, →pozicionáló gömb/→trackball, →érintőtábla/→touch panel, →fényceruza/→lightpen.

guide

útmutató – hardver-, szoftver-kézikönyv.

H

hacker

„számítógépes betörő” – valamely szoftverben engedély nélkül tevékenykedő személy, illetve olyan program előállítója, amellyel egy rendszerbe behatolva kárt okoz(hat); a kár érintheti a rendszer közvetlen vagy közvetett felhasználóit (műveletmódosítás, adatmódosítás stb.) vagy magát a számítógépes rendszert (adattörlesztés, rendszerváltozók módosítása stb.). Ez utóbbi okozóinak gyűjtőneve: vírusprogramok (→vírus).

halt

leállítás – olyan utasítás, amely a program futását leállítja. Hasonló a pause, stop utasításhoz.

handshake

kézfogás – két, egymással kapcsolatba lépő →modem nyitó párbeszéde, amelynek célja egymás átvételi tulajdonságairól információt szerezni.

hang up

felfüggesztés – állapot, amelybe program- vagy rendszerhiba miatt kerülhet a program.

hard copy

papírmásolat – feldolgozórendszer köztes vagy végleges adatairól készített nyomtatott másolat. Általában a képernyőn megjelenő adatok pontos másolatát jelenti.

hard disk

merevlemez – mágneses adatrögzítésre alkalmas eszköz, amely mindkét oldalán mágneses anyaggal bevont alumí-

niumlemezből áll. A →személyi számítógépeknél egy szerelvényben több merevlemez együttese alkotja a merevlemezegységet. Manapság tipikus kapacitása a több száz MB-tól a néhány GB-ig terjed.

hardware

hardver – a számítógépes rendszerek fizikai része, amelybe beletartoznak az elektromos/elektronikus összetevők (pl. eszközök és áramkörök), az elektromechanikus összetevők (pl. a lemezmeghajtó egység) és a mechanikus összetevők (pl. a számítógépszerelvény), röviden: „minden, ami kézzelfogható”.

hashing

hasítóeljárás – 1. →állományok rendezésére és azokban adatok keresésére használt gyors technika; 2. üzenethez kód generálása, amelyet az üzenettel titkosítva elküldve a címzett a visszafejtés során ellenőrizheti, hogy a továbbítás közben változott-e az üzenet.

HDD (Hard Disk Drive)

merevlemez-meghajtó – →merevlemez adattároló eszköz, amely a tárolandó vagy visszakeresendő adatoknak megfelelő mágneses jeleket képes a lemezre írni vagy onnan visszaolvasni. Az adatokat valamilyen lemezformátumnak megfelelően tárolják.

head

fej, fejrész – 1. periféria része, amely adathordozó közeggel érintkezik (vagy legalábbis nagyon közel van hozzá), és amely közvetlenül ír adatokat vagy mintákat a közegre, illetve közvetlenül olvassa vagy törli az információkat; 2. valamely lista első eleme.

header

fejléc – 1. tetszőleges adatsor elején található →kódolt információ, amely bizonyos részleteket tartalmaz az adatsorra vonatkozóan; 2. →szövegszerkesztő rendszerekben laponként, azok tetején ismétlődő, bevezető szövegrész (élőfej).

help file

súgó fájl – párbeszédés üzemmódban dolgozó programrendszerek (→párbeszédablak) kezelését megkönnyítő →állomány. Tartalmát szükség esetén egy-egy →funkcióbillentyű segítségével lehet megjeleníteni. Lényegében a klasszikusnak számító felhasználói kézikönyv szerepét játssza az →interaktív feldolgozás keretei között.

hertz (Hz)

hertz – a frekvencia származtatott SI-egysége. A számítógép processzorának egyik legfontosabb jellemzője, hogy hány hertzes az órajel.

Heureka

Heuréka – az első magyar →keresőrendszer [→URL: <http://heureka.net.hu>].

hexadecimal

hexadecimális – a számok ábrázolása a 16-os számrendszerben. A 16 számjegyet rendszerint 0–9, A–F jelöli.

hibrid card

vegyes kártya – →card

HiColor

HiColor – →high color

high color

nagy színmélységű – azon →grafikus kártyák jelzője, amelyek 32 768 vagy 65 536 különböző színárnyalat ábrázolására képesek.

hinting

hinting – Az →aliasing hatást csökkentő módszer az ún. →körvonalas betűtípusok (→font) megjelenítésében.

home

home – nyomógomb, amely a →kurzort a programnak megfelelően a →képernyő bal felső sarkába, az aktuális sor elejére vagy egy táblázat cellájában állva annak elejére helyezi.

Home, MS Home

MS Home programok – az →MS népszerű →multimédia programcsaládja, amelyet a család minden tagjának szántak. Példaként néhány „kötetnek” témája, amelyek még a 90-es évek derekán kerültek piacra: filmművészet – Cinemania; Beethoven–Mozart–Stravinsky...; általános lexikonok, enciklopédiák – Bookshelf, Encarta; hangszerek – Music Instruments; történelem – Ancient Lands; biológia – Dinosaurs.

home page

honlap, ottlap – cégek, intézmények, emberek saját, nyilvánosságnak szánt (bemutatkozó, reklám- stb.) anyagaikat az →interneten elérhetővé teszik úgy, hogy igényes →böngészőkkel olvashatóvá, láthatóvá (hallhatóvá) teszik azokat. Ezen anyagok kiindulópontjaként hozzák létre →HTML →állományok formájában a saját honlapjukat (ottlapjukat), amelyről ún. →linkek segítségével lehet eljutni további →weblapokhoz.

host computer

gazdaszámítógép – →hálózatba kötött számítógépek központi eleme, általában a kiszolgálógép (→server).

HotJava

HotJava – →Java programozási nyelven készült →böngésző.

hotkey

gyorsbillentyű, billentyűparancs – egyes programok annak érdekében, hogy bizonyos gyakran használatos szolgáltatásait gyorsan elérhetővé tegyék a felhasználók számára, billentyűkombinációkat rendelnek az adott szolgáltatáshoz. Így ahelyett, hogy – esetleg – több menüponton keresztül jutna a felhasználó a kérdéses funkcióhoz, közvetlenül több billentyű együttes lenyomásával, de egyetlen lépésben aktivizálhatja azt.

HP (Hewlett-Packard)

HP – a világ vezető számítógépgyártója. Kaliforniai székhelyű, számítástechnikai és kommunikációs eszközöket, mérőberendezéseket előállító cég.

HTML (HyperText Markup Language)

HTML – egyszerű szabványosított dokumentumleíró nyelv, amelyet azért hoztak létre, hogy az ezen a nyelven írt →dokumentumot bármely →platformon azonos módon lehessen megjeleníteni. A →HTML-dokumentum normál szövegfájl, így a legegyszerűbb →szövegszerkesztővel is létrehozható, illetve módosítható. A →HTML-utasításokat a szövegben < és > jelek közé kell zárni.

HTTP (HyperText Transfer Protocol)

HTTP – →weboldalak hálózaton történő átvitelének szabványa, amely a →TCP felett helyezkedik el. A HTTP átviteli mód lehetőséget ad a felhasználónak arra, hogy az információ

szöveges, grafikus, audio- és videoállományát tetszése szerint együtt vagy külön-külön kezelje, →letöltse és használja.

hub

csomópont, elosztó – →lokális hálózatban az egy csomópontba beérkező jelet (általában) több vezetékre továbbítja. Szerepe szerint létezik aktív (a jeleket erősíti), illetve passzív (nem erősít, csak sokszoroz) csomópont.

Hudir

Hudir – →keresőprogram, amelyet magyarországi információk begyűjtésére állítottak üzembe.

HUNGARNET

HUNGARNET – az NIIF (→IIF) program mellett működő magyarországi egyesület, amely kb. 800 nonprofit jellegű intézményt foglal magába. Feladata a nemzetközi képviselet, míg az NIIF a hazai koordinációt végzi.

HUNINET (Hungarian University Network)

HUNINET – Magyarországon használatos, elsősorban a felsőoktatási intézmények számára létesített →hálózat, amely központi géppel csatlakozik az →internethez.

hyperlink

hiperhivatkozás, hipercsatolás, hiperkapcsolat – a →hipertext linkje, amelynek látható formája a képernyőn megjelenő dokumentum vizuálisan kiemelt szövegrésze vagy képeleme. Funkciója, hogy a felhasználó rákattintva előhívhassa a képernyőn látható dokumentum „mögötti” másik dokumentumot, amelynek lelőhelyével a hiperhivatkozás kapcsolatot biztosít.

hypermedia

hipermédia – egységes szerkezetbe (pl. →dokumentumba) szerkesztett olyan komplex információ, amelyet hagyományo-

san csak többféle dokumentumban lehet elhelyezni. Például együtt szerepel szöveg hanggal, animációval, amelyek kiválasztására a →hiperhivatkozások adnak módot.

hypertext

hipertext – olyan dokumentum, amelynek szövegében csatolások (→hyperlink) vannak.

I

I/O (input/output)

B/K (bemenet/kimenet, bevétel/kivétel) – a számítógépes rendszernek az a része, illetve az a tevékenység, amelynek elsődleges célja, hogy az információt bejuttassa a központi feldolgozó egységbe (→CPU), illetve onnan kihozza.

I/O bus

B/K sín – →sín vagy jelvezeték, amelyhez párhuzamosan több kimeneti és bemeneti eszköz csatlakoztatható.

IBM (International Business Machines Co.)

IBM – a világ legnagyobb számítógépgyártója, amely a számítógépek teljes skáláját gyártja a →személyi számítógéptől a nagygépig. Az IBM a számítógéppiac kb. 30%-át tartja a kezében, számos szabvány elterjesztője és tulajdonosa.

IC (Integrated Circuit)

IC (integrált áramkör) – a kívánt elektronikus áramkört funkcióit megvalósító egyedi eszközöket egyetlen →lapkán állítják elő.

icon

ikon – általában grafikus felhasználói felülettel (→GUI) rendelkező programokban alkalmazott képi szimbólum, amellyel a jobb érthetőség és a természetes nyelvektől való függetlenség érhető el.

IDE

IDE – 1. Integrated Development Environment, azaz integrált fejlesztői környezet angol mozaikszava; 2. Integrated Disk

Environment, azaz integrált lemezkörnyezet angol mozaikszava. Lemezillesztő szabvány, lényege, hogy a számítógéphez illesztést nem külön →illesztőkártya végzi, hanem magán a lemezen elhelyezett áramkör.

identification

azonosítás – valamely →felhasználó vagy →folyamat azonosításának művelete, általában a →hozzáférés szabályozása szempontjából szükséges.

identification card

azonosító kártya – →card

IDSL (ISDN Digital Subscriber Line)

IDSL – a meglévő →ISDN vonalat használó internet-előfizetői vonal.

IIF (Információs Infrastruktúra Fejlesztés)

IIF – magyar kormányzati program, amelynek célja megteremteni Magyarországon a modern információtechnológia infrastrukturális bázisát. Lényeges elemei: levelezési szolgáltatás, elektronikus faliújság létrehozása és működtetése, a nemzetközi hálózatokkal való kapcsolattartás és azok szolgáltatásainak közvetítése a hazai felhasználókhoz, s mindennek a folyamatos és zavartalan működtetése részben központi, részben regionális szinten. A megcélzott „kiemelt alkalmazói kör”: a kutatás-fejlesztésben részt vevők, a felsőoktatás és a közgyűjtemények-könyvtárak [→HUNGARNET, →NIIF].

IIS (Internet Information Server/Services)

IIS – az →MS által készített népszerű webkiszolgáló, amely Windows NT alatt fut.

image processing

képfeldolgozás – a képinformáció feldolgozása speciális programokkal. Az eredeti képet, rajzot először képolvasóval (→scanner) →digitalizálni kell. A képfeldolgozás legelterjedtebb az újság-, könyv- és albumkészítés, illetve a meteorológiai térképészet területén.

IMAP (Internet Message Access Protocol)

elektronikus levelezési protokoll – elektronikus levelezési →protokoll. Hasonlít a →POP3-hoz, de annál több szolgáltatást nyújt. Például még a →kiszolgálón levő levelek között kereshetünk kulcsszóval, majd letölthetjük csak a megfelelő →e-maileket.

implementation

kivitelezés – az a tevékenység, amely valamely rendszer adott tervéből kiindulva a működő változat (amelyet szintén implementációnak neveznek) megvalósításához vezet, vagy az a specifikus mód, ahogyan a rendszer valamilyen részét a feladat ellátása érdekében elkészítik.

inactive

inaktív – 1. adott pillanatban nem működő eszköz; 2. működésen kívüli állapot.

inch

hüvelyk – mértékegység, 1 inch = 2,54 cm.

Indeo

Indeo – az →Intel által kifejlesztett videoszekvenciák tömörítésére használt eljárás (→tömörítés/→pack).

index

index – mutatók halmaza, amelynek segítségével megállapítható az →adatállományban lévő elemek helye. Azt a művele-

tet, amelynek során az →adatbázist a gyorsabb elérés érdekében adott – általában – →mező (→kulcs) szerint rendeznek, indexelésnek nevezik.

information

információ – formálisan szimbólumok összessége. Ez a jelentése pl. a feldolgozás, technológia vagy elmélet esetében. A szimbólumok viszont úgy definiálhatók, mint jelentést hordozó alakzatok, s ez az információ alternatív definíciója lehet. Az információt általában három fő szempontból vizsgálják: *a*) emberi viselkedéssel összefüggő; *b*) analitikai, nyelvészeti; *c*) fizikai, mérnöki.

initialization

kezdeti értékbeállítás – kezdeti értékek hozzárendelése változókhöz a számítás megkezdése előtt.

ink jet printer

tintasugaras nyomtató – →nyomtató, amely úgy állítja elő a kívánt képet, hogy festékcseppecskéket lő a papírra.

input

bevitel, bemenet – 1. adatok bevitele valamilyen feldolgozórendszerbe vagy →perifériába; 2. maguk a bevitt adatok.

inquiry

lekérdezés – →adatbázisok által szolgáltatott adatfeldolgozási módszer (→adatfeldolgozás). A →felhasználó meghatározott →adatokat visszakereshet az adatbázisból: a lekérdezés az a folyamat, amelynek során információt kér a szükséges adatokról. A szolgáltatott információ lehet származtatott adat is, amely nem szerepel fizikailag az adatbázisban, viszont az abban tárolt adatok és összefüggések alapján előállítható.

insert

beszúr, beszúrás – 1. általában: új elem beillesztése valamely halmazba (karaktersorozatba); 2. a →billentyűzet azon gombja, amelyet megnyomva a beírt jelek vagy beszúródnak a →kurzor aktuális jelénél a sor további jelei elé, vagy azokra ráíródnak, attól függően, hogy előzőleg ráíró vagy beszúró üzemmódban volt-e a billentyűzet.

installation

üzembe helyezés – egészen egyszerű elemektől kezdve a nagygépes rendszerekig (→hardver) →alkalmazói vagy rendszerprogramok (→szoftver) olyan állapotba vitele, hogy a felhasználói feladatok elvégzésére készen álljanak.

instant messaging

azonnali üzenetküldés – olyan internetes üzenetküldő szolgáltatás, amellyel a felhasználó értesítést kaphat, amikor valamelyik ismerőse csatlakozik a hálózatra, és ezután számítógépeiken keresztül üzeneteket válthatnak egymással, vagy mikrofon és fejhallgató segítségével beszélgethetnek is. [→Messenger]

instruction

utasítás – a számítógép által végrehajtandó művelet leírása.

integer

egész – →programozási nyelvekben használt egyik alapvető → (adat)típus.

integrity

sértetlenség – valamely rendszer tulajdonsága; külső hatásra csak olyan belső állapotváltozások következnek be, amelyek nem módosítják a rendszer szerkezetét és funkcióit; rendszeridegen ráhatások elleni védelem.

Intel Co.

Intel – processzorairól híres hardvergyártó cég. A →PC-gyártók jobbára az Intel processzorait építik gépeikbe [→Motorola].

interactive

interaktív – rendszer vagy működési mód jelzője, amelyben a feladatmegoldás folyamatában ember és gép együttműködnek; a gépközvetítő általában adatokat szolgáltat, a rendszer pedig alkalmazkodik ezekhez. Ezt a működési módot szokásos még párbeszédű üzem módnak is nevezni.

interface

csatlakozási felület – 1. két rendszer, eszköz vagy program közötti közös határ, érintkezési felület; 2. eszközök összekapcsolásához felhasznált jelkapcsolatrendszer, a szükséges vezérlőáramkörökkel együtt; 3. két program egység kommunikációjának előírása.

interlaced

átfedett, átfedést alkalmazó – 1. →monitorok jelzőjeként arra a tulajdonságára utal, hogy a képernyő frissítését időegységenként (kb. 20 ms-onként) csak vagy a páros, vagy a páratlan sorokban végzi el, majd a következő periódusban fordítva. A gyors monitorok képesek arra, hogy minden időegységben a páros és a páratlan sorokat is újrarajzolják (ezek az ún. Non-Interlaced monitorok). 2. →GIF állomány jelzőjeként hasonló tulajdonságot jelent, vagyis a páros, illetve a páratlan sorok külön-külön rajzolódnak ki a kép megjelenítésekor. Ezzel érik el azt, hogy már a fele betöltődésekor is kivehető a kép, csak „a felbontása nem megfelelő” még.

internet

Internet – az Internet őseit az amerikai védelmi minisztérium hozta létre 1969-ben ARPAnet néven. Célja az volt, hogy biztonsági okokból ne egyetlen központi számítógép köré szerve-

ződjenek a minisztérium gépei, hanem egymással kapcsolatban álló, de önmagukban is működőképes hálózatokként, azaz hálózatok hálózataként működjenek. Később akadémiai hálózatok is hozzákapcsolódtak. Világméretű kiszélesedését az 1993-ban piacra került grafikus →böngészőnek, a →Mosaicnak köszönheti. Legfontosabb funkciói ma: az elektronikus levelezés (→e-mail), a →BBS, a legkülönfélébb témájú (hír, reklám, játék, tudomány) és „módszerű” információszolgáltatások (→telnet, →hírcsoportok, →keresőrendszerek, →letöltés, →WWW).

Internet Explorer

Internet Explorer – az →MS által forgalmazott ingyenes →böngésző, amely a mai →Windowsoknak már sokfunkciós, kibővített szerepkörű alkotóeleme.

internetworking

hálózatok összekapcsolása – számítógépes →hálózatok összekapcsolása egyetlen, magasabb szintű hálózatba.

interpreter

értelmező – nyelvfeldolgozó program, amely ahelyett hogy később végrehajtandó →gépi kódot állítana elő, elemzi a bemeneten megjelenő utasításokat, és azonnal elvégzi az előírt műveleteket.

interrupt

megszakítás – aszinkron esemény bekövetkeztére utaló jelzés a →processzornak. Az aktuális utasítások végrehajtása ideiglenesen felfüggesztődik, és a megszakítástól függő utasításorozat végrehajtása kezdődik el. A megszakítást kiváltó eseményt okozhatja perifériális eszköz (→periféria), folyamaton belüli szándékos vagy nem szándékos esemény, illetve óramegszakítás.

interrupt handler

megszakításkezelő – az a kódszegmens, amelyre a vezérlés átadódik, ha a →processzor megszakítást észlel.

intranet

intranet – az →internet szabványait alkalmazó és szolgáltatásait nyújtó helyi vagy városi hálózat, „mini” internet.

invert

megfordít – az eredeti értékkel ellentétes értékűvé tesz (pl. 0-ról 1-re változtat).

IP (Internet Protocol)

IP – az →internet működési szabványát jelentő TCP/IP protokollban a hálózati szintű kapcsolatot megvalósító protokoll. Voltaképpen az adatsomagküldés elindításának szabványa, amely önmagában nem nyújt megbízható szolgáltatást, ezért az IP-re épülve ellenőrző protokollt alkalmaznak [→TCP].

IRC (Internet Relay Chat)

IRC – beszélgetést szervező szolgáltatás az interneten. →Hírcsoport helyett csatornákat működtet, amelyeken több bekapcsolódó érdeklődő írásbeli társalgást folytathat.

IrDA (Infrared Data Association)

Infravörös adatátviteli egyesülés – azon cégek csoportja, amelyek adatok infravörös sugarakkal való átvitelére szabványt fejlesztettek ki; illetve a róluk elnevezett protokoll. Az IrDA →porttal rendelkező számítástechnikai eszközök között kábel nélkül vihető át az információ, amennyiben IrDA portjukkal egymás felé fordítjuk őket.

IRQ (Interrupt Request)

IRQ – megszakításkérés [→megszakítás/→interrupt].

ISA bus (Industry Standard Architecture)

ISA sín – PC-k 16 bites →sínrendszere [→PCI bus, →SCSI bus].

ISDN (Integrated Services Digital Network)

ISDN (integrált szolgáltatású digitális hálózat) – teljes mértékben →digitális kommunikációs →hálózat hang, kép és adatok továbbítására.

ISO/OSI reference model

ISO/OSI referenciamodell – az ISO (Nemzetközi Szabványügyi Szervezet / International Organization for Standardization) által javasolt architektúra a kommunikációs rendszerekre. Lehetővé teszi a feldolgozási szintekre tagolódó rendszerek közötti kapcsolatokat, amelyek ezáltal →kommunikációra nyitottá válnak. [→OSI]

ISP (Internet Service Provider)

Internetszolgáltató – olyan cég, amely bizonyos havi díjért →felhasználói nevet, →jelszót és egy telefonszámot biztosít, amelyen keresztül csatlakozhatunk az →internetre, →böngészhetünk a világhálón (→www), és →e-mail üzeneteket fogadhatunk, ill. küldhetünk.

italic

dőlt – dőlt, kurzív betű a →képernyőn, →nyomtatón.

iteration

iteráció – műveletsorozat ismételt végrehajtása. Általában addig tart, amíg az eljárás eredménye el nem ér bizonyos korlátot vagy meghatározott tulajdonságúvá nem válik.

J

Java

Java – a Java a Sun Microsystem Inc. által kifejlesztett →programozási nyelv, amelynek segítségével →honlapokon „futó” ún. kisalkalmazásokat (→applet) lehet írni, de „hagyományos” programfejlesztésre is alkalmas. Platformfüggetlen (→platform), azaz az elkészített →forráskódból virtuális →„gépi kód” keletkezik, amelyet az adott gép → (Java-)fordítója állított elő, majd – →www-alkalmazás esetén – a →böngésző hajtja végre, s így nem terheli a →kiszolgálót. A Java nyelv őse a →C++ programozási nyelv.

JavaScript

JavaScript – parancsállomány (→script file) alapú nyelv, amely sok →Java nyelvi elemet magában foglal. A program utasításait maga a böngésző (→browser) hajtja végre, így nem terheli a kiszolgálót.

jerk

„**számítógépes vandál**” – aki minden ok és értelem nélküli „hálózati” törés-zúzásban (pl. →weboldalak átformálásában, meghamisításában vagy egyszerűen törlésében) leli örömét.

job

munka – több program és ezen programok által felhasználható adatok együttese. A szó a programegyüttes végrehajtását is jelenti.

joystick

botkormány – bemeneti jelek előállítására alkalmas eszköz. Hatására a megfelelő →meghajtó segítségével a →kurzor

(vagy más ábra) ide-oda mozog a képernyőn [→érintőtábla/→touch panel, →egér/→mouse, →pozicionálógömb/→trackball, →fényceruza/→lightpen].

JPEG (Joint Photographic Experts Group)

JPEG – film- és fotószakértők csoportjára utaló mozaikszó. Ez a csoport dolgozta ki azt a tömörítési eljárást, amely igyekszik figyelembe venni a képek sajátosságait. A módszer a nagyon hatékony zsugorítást azzal éri el, hogy a képet azokon a részein redukálja, amelyek hiánya a legkevésbé zavaró. A kép betöltéskor gondoskodni kell a „kicsomagolásról”, azaz az eredeti kép visszaállításáról [→tömörítés/→pack, →MPEG].

jump

ugrás – programvezérlési utasítás, miszerint a feldolgozás az utasítás →argumentumaként megadott címen folytatódik.

jumper

átkötés – hardverkártyákon (→kártya/→card) alkalmazott elektronikus kapcsoló, amelyet kézzel lehet különböző helyzetek között állítani. Az átkötést az azt figyelő →szoftver ellenőrzi, és az annak megfelelő programágat hajtja végre.

justify

igazítás – szövegsorok igazítása a bal, a jobb vagy mindkét →margóhoz (sorkizárás).

K

k

k – a kilo- (ezer) előtag jele, amely az informatikában 1024-et (2^{10} -t) jelent. Utóbbi szokás K-val is jelölni.

kernel

rendszermag – kiterjedt $\rightarrow$ operációs rendszer szintekre való felosztásában a hardverhez legközelebb álló szint. A rendszermag osztja el a $\rightarrow$ hardver erőforrásait az operációs rendszert felépítő $\rightarrow$ folyamatok, valamint az operációs rendszer támogatásával futó folyamatok számára. Mivel a memóriában marad, cél, hogy minél kisebb legyen.

kerning

kerning – bizonyos betűpárok közötti távolság csökkentése kiírt szövegben.

key

billentyű, kulcs – 1. nyomógomb, a $\rightarrow$ billentyűzet eleme; 2. kulcs, amelyhez egyes berendezések (pl. pénztárgép) felhasználói jogosultsága rendelhető; 3. $\rightarrow$ adatbázis táblában kulcsmező.

keyboard

billentyűzet, klaviatúra – billentyűzetből álló adatbeviteli berendezés. A billentyűk felirattal ellátott nyomógombok.

keyword

kulcsszó – 1. a $\rightarrow$ fordító- vagy az $\rightarrow$ értelmezőprogram szempontjából speciális jelentéssel bíró szimbólum a $\rightarrow$ programozási nyelvben; 2. $\rightarrow$ dokumentum-visszakereső rendszerekben

a →dokumentumhoz rendelt, annak tartalmára vonatkozó szó vagy kifejezés; a dokumentumhoz több →kulcsszó is hozzárendelhető, amelyek a kereső (logikai) kifejezés →argumentumait képezhetik.

knowledge base

ismeretalap, tudásbázis – bizonyos szakterületre jellemző ismeretek halmaza. Egyrészt tények és állapotok leírását, másrészt az állapotváltoztatást irányító szabályok leírását tartalmazza, ezért algoritmikus érvelésre, következtetésekre alkalmas. E kifejezés leggyakrabban →szakértői rendszerekkel kapcsolatban fordul elő.

L

label

címke – 1. tárolólemez legelején található →rekord, amely a lemez azonosítóját tartalmazza; 2. →karakterlánc, amellyel →megjelölhetjük és megadhatjuk a program tetszőleges helyét egy programugrás címeént.

LAN (Local Area Network)

lokális hálózat – az ugyanabban a „helyi” körzetben (egy épületben, pár kilométer sugarú körzetben, illetve egy üzemen belül) elhelyezkedő állomásokot összekapcsoló kommunikációs →hálózat. A LAN-ok nagy sebességű adatkommunikációs és feldolgozási szolgáltatásokat nyújtanak a közvetlenül csatlakoztatott →számítógépek részére.

land

land, hegy – CD „hegy-völgy” logikájú rögzítési technikáját jellemző műszó, a „hegy” az 1 bitet →kódoló szint; a „völgy” (→pit) a 0 bitet jelenti.

laptop computer

hordozható számítógép – kisméretű, saját energiaforrással (akkumulátor, elemek) rendelkező, hordozható →számítógép.

laser printer

lézernyomtató – a →nyomtatóknak az a fajtája, amelyben az oldal képét lézersugár alakítja ki.

layer

réteg – →OSI referenciamodell szerinti funkcionális egység.

LCD (Liquid Crystal Display)

folyadékkristályos megjelenítő – →digitális órákba, számológépekbe, műszerekbe, hordozható számítógépekbe épített kijelzőeszköz. A megjelenítő →képpontjai között rendes körülmények mellett átlátszó, anizotrop folyadék van. A létrehozott elektromos tér hatására megváltozik a folyadék fényvisszaverő képessége, és a képpont átlátszatlaná válik. A pontok szelektív „elsötétítése” révén építhető fel a teljes kép.

LDAP (Lightweight Directory Access Protocol)

LDAP – adatbázis- és címtárkezelő →protokoll, amely a →TCP/IP-n és az →X.500-as szabványon alapul. Segítségével személyek, szervezetek, erőforrások kereshetők a hálózaton.

leased line

bérelt vonal – olyan adatátviteli érpár, amelyet két pont között a szolgáltatótól bérel a felhasználó a hálózati csatlakozás céljából.

LED display

LED megjelenítő – fénykibocsátó diódákból álló eszköz. A LED-ek olyan félvezető diódák, amelyek feszültség hatására fényt bocsátanak ki.

level

szint – a számítógépes informatika gyakori jelzője; pl. alsó szintű →protokoll, magas szintű →programozási nyelv.

library

könyvtár – 1. programozók rendelkezésére álló →eljárások, →rutinok, →függvények, modulok gyűjteménye, amelyek beépíthetők a fejlesztendő új programtermékbe; 2. →lemezen tárolt bármiféle →állományok valamely csoportja, amelyet a rendszer adott néven ismer fel; a könyvtár alkönyvtárakat tartalmazhat, és így egy tipikus fastruktúra alakítható ki [→ folder, →directory, →catalogue].

light pen

fényceruza – →megjelenítőkhöz használt, ceruza/toll formájú adatbeviteli eszköz. A fényceruzával a →képernyő különböző területeire mutathatnak rá, és megfelelő →meghajtó segítségével ki lehet választani például egy elemet a képernyőn lévő listából.

limit

korlát – például egyes →anonymous FTP-kiszolgálók korlátozzák az egy időben bejelentkező →felhasználók számát. Internetes levelezéshez használt, a szolgáltató által biztosított fióknak is lehet méretbeli korlátja.

line feed (LF)

soremelés – formátumparancs →nyomtatókhöz, illetve →képernyőkhöz. Azt jelzi, hogy a parancs után következő →karaktereket a parancs előtti karakterekhez képest egy sorral lejjebb kell nyomtatni, illetve megjeleníteni.

line printer

sornyomtató – számítógépes kimeneti eszköz, amely működési ciklusonként egy teljes sort nyomtat.

linear programming

lineáris programozás – minden olyan feladat megoldása, amelyben lineáris függvény maximumát vagy minimumát kell meghatározni valamilyen lineáris egyenlőtlenségi rendszer nemnegatív megoldásai mellett.

linespace

sorköz – a →képernyőn vagy a →nyomtatón megjelenített szöveg két, egymást követő sora közötti távolság.

link

kapcsolat – 1. vonal, a kommunikáció útja, amely lehet csak fizikai (pl. áramkör) vagy fizikai és logikai (pl. csatorna);

2. →adatbázisokban táblák közötti logikai kapcsolat, amelyet az →adatbáziskezelő rendszer hasznosít bizonyos feldolgozások alapjaként; 3. csatolt objektum (→csatolás/→linking); 4. →HTML-hivatkozás.

linking

csatolás – →Windows-fogalom. Valamely információ (objektum: szöveg, ábra, tábla stb.) beillesztése egy másik →dokumentumba úgy, hogy magát az információt nem, csak a hivatkozást tárolja a megadott helyen. Ezzel helytakarékosan oldja meg a dokumentum felépítését [vö. →beágyazás/→embedding].

Linux

Linux – egyedi felhasználóknak ingyen hozzáférhető →UNIX →operációs rendszer, amelynek kezdeményeit Linus Torvalds fejlesztette ki 1991-ben →Intel 80386-os →processzorra. Az →internet jelentős szerepet játszott a Linux továbbfejlődésében, mivel az nyílt forráskódú program (→open source code), így bárki számára lehetővé tette, hogy megjegyzésekkel, észrevételekkel lássa el, programrészek cseréjével járuljon hozzá a folyamatos javuláshoz. Ma már a Linuxot több más →platformra is átvitték.

list

lista – adatok lineárisan rendezett sorozata, s mint ilyen az →adatszerkezetek egyike [→tömb/→array, →sor/→queue, →verem/→stack].

Listserv

Listserv – →levelezési listák kezelésére használt, eredetileg →BITNET szolgáltatás. Az egy adott levelezési listára küldött üzeneteket e-mail →formájában automatikusan szétküldi a lista tagjainak.

load

betöltés – az az összetett művelet, amelynek révén valamely →program vagy →adatállomány végrehajtás vagy feldolgozás céljából az →operatív memóriába kerül.

local

helyi, lokális – 1. olyan programváltozó, amelynek hatása a program meghatározott részében érvényes, szemben a →globális változóval, amelynek hatása a →program egészére vonatkozik; 2. számítástechnikai →hálózat olyan eleme, amelynek működtetése csak közeli helyről lehetséges.

lock

lezárás, kizárás – nem megszakítható művelet, amely valamely →folyamatnak lehetővé teszi, hogy bizonyos →erőforráshoz kizárólagosan férhessen hozzá.

log

1. naplózás – művelet feljegyzése, pl. rekord bevitele egy naplófájlba.

2. naplófájl – a végrehajtott műveletek listáját tartalmazó fájl. Például naplózhatók egy kiszolgálóhoz intézett kérések, és elemzésükből sok hasznos információhoz juthat a kiszolgáló üzemeltetője az adatforgalmat, kommunikációt illetően.

logical value

logikai érték – az igaz (true) és hamis (false) értékek egyike (→Boole-érték). Tárolására elegendő egy →bit, amely 0 vagy 1 értéket vehet fel.

login

bejelentkezés, belépés – az a →folyamat, amelynek során a →felhasználó a rendszerbe való belépésekor „igazolja magát”. A fogalmat leginkább a →lokális hálózatokkal kapcsolatban használják.

login script

login script – „bejelentkező” →parancsállomány, amelynek →többfelhasználós rendszerekre történő bejelentkezéskor van szerepe. Hasonlóan az →MS-DOS autoexec.bat fájljához, bizonyos alapbeállításokat végez el automatikusan, a bejelentkező közreműködése nélkül.

logout

kijelentkezés, kilépés – a →felhasználó rendszerbeli munkavégzését lezáró →folyamat. A fogalmat leginkább a →lokális hálózatokkal kapcsolatban használják.

loop

kiklus, hurok – utasítássorozat, amely addig ismétlődik, amíg valamilyen előírt feltétel teljesül vagy nem teljesül.

low level formatting

alacsony szintű formázás – lemez fizikai felosztását meghatározó folyamat.

Lower Case letters

kisbetűk – a számítógép billentyűzetének alsó állású betűi.

LR (Low Radiation)

alacsony sugárzású – a mai →monitorok azon előnyös tulajdonsága, hogy az emberre káros kisugárzást részben szűri, ezzel csökkenti a használat kockázatát.

LSI (Large-Scale Integration)

nagy bonyolultságú integrálás – az integrált áramkörök (→IC) gyártási technológiája, amellyel igen nagy számú (legalább 10 000 tranzisztor) integrálható egyetlen →lapkára.

M

M

M – a mega- (millió) előtag jele, amely az informatikában 1024 k-t, azaz $2^{10} * 2^{10} = 2^{20} = 1\ 048\ 576$ -ot jelent.

Mac

Mac – Az →Apple cég közismert Macintosh számítógépének „beceneve”. Gyakran a Mac névvel a rajta futó →operációs rendszerre, a →MacOS-ra hivatkoznak.

machine code

gépi kód – adott gép által elvégzendő műveletek →kódolt leírása, ennél fogva az adott gépre jellemző kód.

MacOS

MacOS – Az →Apple Macintosh számítógépeken használatos grafikus →operációs rendszer [→GUI].

macro

makró – 1. olyan utasítás a programozási nyelvekben, amelynek a helyébe az összeállítás vagy fordítás előtt utasítássorozat íródik be; 2. programoknál több, egymás utáni parancs rögzíthetősége.

macro-assembler

makróasszemler – makrófeldolgozási lehetőségekkel rendelkező →asszemler, amely lehetővé teszi a programozó számára, hogy makródefiníciókkal új →utasításokat, makróutasításokat definiáljon, s ezáltal az adott nyelvet igényeinek megfelelően bővítse.

magnetic media

mágneses adathordozó – különböző típusú adathordozók, amelyeknél az adatrögzítést úgy valósítják meg, hogy mágneses mintát írnak a közeg mágnesezhető felületére. Az ilyen típusú adathordozókat a szaknyelv megkülönbözteti a más rögzítési eljárásokat használóktól (pl. optikai lemez).

mail

posta – az →internet levélküldő szolgáltatása, általában elektronikus levelezési (→e-mail) szolgáltatást értenek rajta.

mailbox

postaláda – gyakran védett tárterület az elektronikus postarendszerrel továbbított →dokumentumok és információk tárolására.

mail gateway

levelezési átjáró – különböző rendszerek között elektronikus leveleket (→e-mail) közvetítő program.

mail server

levélkiszolgáló – olyan rendszerprogram, amelynek elektronikus levélben (→e-mail) küldenek parancsokat, és annak eredményét szintén elektronikus levélben (→e-mail) kapjuk meg.

mailing list

levelezési lista – olyan →e-mail cím, ahol a küldött levelet azok a felhasználók kapják meg, akik ezt előzőleg a listára való feliratkozással kérték.

main memory

központi tár – a számítógépes rendszer →processzorával szoros összefüggésben lévő tároló, amelyből a programutasításokat és az adatokat közvetlenül meg lehet kapni.

mainframe

nagyszámítógép – nagy teljesítményű, drága számítógép, amely több száz vagy akár ezer felhasználó kiszolgálására képes; illetve összekapcsolt nagyszámítógépekből álló rendszer.

maintenance

karbantartás – 1. hardverhibák megelőzése érdekében elvégzett rendszeres ápolási, tisztítási munka; 2. →adatállományok rendszeres módosítása, frissítése (data maintenance); 3. felhasználói →programok →aktualizálása, továbbfejlesztése (program maintenance). Kifejezőkészlete mára az e-mail bevett szókincsévé vált. Néhány a leismertebbek közül: „;-)” vagy „:;)” a névadó, a mosolygós arc – örömet, iróniát fejez ki; „;-)” vagy „:(” a boldogtalan arc – bánat, csalódás kifejezője; „;-)” kacsintó arc – leggyakrabban kétkedést fejez ki.

masking

szűrés – 1. szűrés, vagyis →bájton, →szón vagy adatmezőn végrehajtott logikai művelet a bájtt, szó- vagy adatmező egy részének módosítására vagy azonosítására; 2. kémiai védőréteg, maszk használata →integrált áramkörökben lévő összeköttetések rajzának meghatározására.

mass storage

tömegtároló – a hagyományos táraknál általában egy nagyságrenddel nagyobb mennyiségű adat tárolására képes →online →háttértároló rendszer.

matrix printer

mátrixnyomtató – nyomtató, amely a nyomtatandó →karaktert vagy alakzatot pontok halmazaként jeleníti meg.

matrix

mátrix – kétdimenziós tömb, amely sorokból és oszlopokból áll. A mátrix valamelyik elemét a_{ij} -ként jelölhetjük, ahol i a sorszám, j az oszlopszám.

memory

memória – olyan eszköz vagy hordozó, amely képes információ tárolására, s később az belőle visszanyerhető.

menu

menü – a választási lehetőségek →képernyőre kiírt →listája. A →felhasználó a számára megfelelő →kódot (→gyorsbillentyű) adja meg, vagy ráviszi a →kurzort a kívánt elemre, aminek hatására a →program a következő fázisba kerül. A módszerrel a felhasználót bonyolult helyzeten lehet keresztülvezetni egyszerű döntések sorozatával.

merge

összeválogatás – két vagy több →adatállomány összeválogatása, összefésülése.

message

üzenet – információegység, amelynek hossza néhány →bittől a teljes →állományig terjedhet. Napjainkban általában →e-mail üzenetet vagy →azonnali üzenetet értünk alatta.

Messenger

Messenger – azonnaliüzenet-kezelő szolgáltatás (→instant messaging), amellyel a hálózathoz éppen kapcsolódó ismerőseivel üzeneteket válthat, meghívhatja egy beszélgetésbe vagy akár online játékokra is. Létezik Windows ~, MSN ~ és Novell ~ is.

microcomputer

mikroszámítógép – 1. egyetlen olyan →LSI →lapka, amely a teljes számítógépes rendszerhez szükséges összes logikai

elemet tartalmazza, ellentétben a →mikroprocesszorral, amely további kiegészítő áramkörös lapkákat igényel; 2. számítógépes rendszer, amelynek a központi vezérlő- és aritmetikai eleme →mikroprocesszor.

microprocessing

mikroprogramozás – mikroprocesszoros rendszerek vezérlését biztosító program [→microprocessor].

microprocessor

mikroprocesszor – félvezető áramköri lapka vagy lapkakészlet, a számítógép központi processzora.

Microsoft Co.: →MS

MIDI (Musical Instruments Digital Interface)

MIDI – elektromos hangszerek és számítógépek kapcsolatát leíró szabvány (→csatlakozási felület/→interface). Jelentősége: a szabványt „ismerő” hangszeren lejátszott zenét a számítógéppel tovább lehet szerkeszteni, majd megint csak a hangszerrel le lehet játszani.

MIME (Multipurpose Internet Mail Extension)

MIME – többcélú →internetes levelezési bővítés szabványos bináris fájlok →ASCII-formátumba való konvertálásához, hogy azok továbbíthatók legyenek →e-mailben.

MIPS (Million Instructions Per Second)

millió utasítás másodpercenként – a →számítógépek teljesítőképességének egyik mértékegysége.

MIS (Management Information System)

vezetői információs rendszer – számítógépes rendszer, illetve programtermék, amelynek elsődleges célja és feladata a ve-

zetők döntéseinek előkészítéséhez szükséges információk tárolása és megfelelő formában történő megjelenítése.

MMX

MMX – MultiMedia eXtension, a →Pentiumok multimédia-igényekhez igazított fajtája.

modem (modulator and demodulator)

modem – →eszköz, amely →digitális bitsorozatot valamely analóg összekötő →csatornán továbbítható →analóg jellé alakít át (modulál) és a bejövő →analóg jeleket →digitális jeleké alakítja vissza (demodulál). A modem segítségével lehet a hagyományos telefonhálózaton rákapcsolódni az →internetre. Jellemzésül elsősorban a maximális adatátviteli sebességüket szokták megadni. ennek tipikus értéke manapság analóg telefonvonalon az 57600 bps, de →ISDN, illetve →ADSL használatával ennek sokszorososa is elérhető.

modification

módosítás – →adatok, →adatállományok megváltoztatása.

monitor

képernyő, felügyelőprogram – 1. a számítógép vizuális kijelzője; 2. számítógépes rendszert felügyelő →program, vagy akár teljes →operációs rendszer.

monochrome monitor

fekete-fehér monitor – csak két színt használó →monitorfajta.

Mosaic

Mosaic – az első (1993 novemberében piacra került) →GUI →web-böngésző, eredetileg csak Macintoshra készült (→Mac, →Apple). Később vált ún. →multiplatform böngészővé: a Mac mellett →Windowsokra és →UNIX-okra is készült változata. Gyártója a National Center for Supercompu-

ting Applications (NCSA) 1997-ben jelentette be a gyártás beszüntetését; az utolsó verzió a 3.0-s. [→Netscape, →Internet Explorer]

mother board

alaplap – a →személyi számítógép összes funkcionális elemét (→CPU, →memória stb.) hordozó nyomtatott áramkör, amelyre →bővítőkártyákat csatlakoztatva növelhető a számítógép teljesítménye.

Motorola

Motorola – processzorairól híres hardvergyártó cég. A Macintosh-gyártók (→Mac) jobbára a Motorola processzorait építik gépeikbe [→Intel].

mouse

egér – lapos felszínen kézzel mozgatható adatbeviteli eszköz. A felületen létrejövő elmozdulást érzékeli a számítógép, és →meghajtóprogram segítségével a →képernyőn a →kurzor megfelelő mozgását idézi elő. Az egéren lévő gomb(ok) segítségével lehet jelezni, ha a kurzor elérte a kívánt helyet, illetve akár bizonyos részeket kijelölni. Az egér a számítógéphez az ún. →soros porton keresztül csatlakozik [→érintőtábla/→touch panel, →botkormány/→joystick, →pozicionáló gömb/→trackball, →fényceruza/→lightpen]. Egyre elterjedtebbek a kábel nélküli (cordless), infravörös vagy rádiós kapcsolatot használó egerek.

move

mozgatás, áthelyezés – a →törlést és a →másolást egyesítő művelet →állományok tárolási helyének megváltoztatására, vagy szöveg máshová helyezésére egy állományon belül, ill. másik állományba.

Mozilla

Mozilla – →Linuxra és →Windowsra is letölthető, nyílt forráskódú (→source code) böngésző (→browser) programcsomag.

MPC

MPC – multimédia PC (→multimedia →PC).

MPEG (Motion Picture Experts Group)

MPEG – mozi- és tv-filmes szakértők egy csoportjára utal a mozaikszó. Ők voltak, akik az MPEG tömörítési, →kódolási szabványt definiálták kifejezetten a mozgóképek sajátosságainak figyelembevételével. A nagyfokú tömörséget azzal érik el, hogy kihasználják az egymás utáni képek redundanciáját, azaz nagyfokú hasonlóságukat. Az idők folyamán felvetődött fejlesztési igényt jelzi, hogy mára két újabb változata is megszületett: az MPEG-1 és az MPEG-2; az utóbbi különösen a számítógépes szórakoztatóipar igényeit veszi figyelembe [→JPEG, →tömörítés/→pack].

MS-DOS

MS-DOS – az →MS által kifejlesztett →operációs rendszer az →Intel 8086-os →mikroprocesszor-családot használó számítógépekre. Az operációs rendszer legfőbb jellemzője, hogy egyfelhasználós.

MS Home

MS Home programok – →Home.

MS (Microsoft Co.)

MS – népszerű amerikai szoftvergyártó cég, amelyet 1975-ben alapított Bill Gates [→MS-DOS, →Windows, →AVI, →EMS, →Internet Explorer, →Office]. Elsősorban operációs rendszerről, irodai használatra tervezett →szövegszerkesztőjéről (→Word) és táblázatkezelő programjáról (→Excel) ismeretes.

MSN (MicroSoft Network)

MSN – →online →internet-szolgáltató; levelezési lehetőség, fórumokat kínál, valamint teljes hozzáférést a →www-hez. [→CompuServe]

MTBF (Mean Time Between Failures)

átlagos hibamentes működési idő – a számítástechnikai rendszer vagy eszköz megbízhatóságának mutatószáma, amely a két meghibásodás között eltelt átlagos időt adja meg.

multimedia

multimédia – olyan rendszer, amelyben az információ több formája (adat, kép, hang) egyszerre megtalálható.

multiplatform

multiplatform – a „többféle környezetben futó” kifejezést rövidítő jelző [→platform].

multiplexer

multiplexer – eszköz, amely több bemeneti →csatornából egyetlen kimeneti csatornába gyűjti az információt, illetve a bemeneti csatornáról több kimenetre sokszorosítja a befutó jelet.

multiprocessor

multiprocesszor – több →processzort tartalmazó rendszer elnevezése.

multiprogramming

egyidejű (párhuzamos) végrehajtás – több →program (folyamat) látszólag azonos időben való végrehajtása. Több program van egyidejűleg a memóriában, és azokat váltakozva hajtja végre.

multisession

multisession – az írható →CD-ROM-okra több felvevőterületre (→session) is lehet írni. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy több alkalommal végezhető el az anyag felírása, minden alkalommal egy-egy önálló felvevőterületre.

multiuser system

többfelhasználós rendszer – rendszer, amely látszólag egy-nél több →felhasználót szolgál ki egyidejűleg.

N

name server

name server – olyan hálózati program, amely tartományneveket (→domain) cserél →IP-címekre és fordítva.

NAT (Network Address Translation)

NAT (hálózati címfordítás) – internetes szabvány, amely lehetővé teszi, hogy egy →LAN-on belül más IP-címeket használjanak, mint a hálózatból a külvilág felé. A hálózati címfordítást végző eszköz által egy internetcím több számítógép között is megosztható, és az eszköz egyben tűzfalként (→firewall) is szolgál.

NDS (Novell Directory Services)

NDS – a →Novell hálózati operációs rendszereinek (→NetWare) →címtárszolgáltatása.

.NET →dotnet

NETBIOS (Network Basic Input Output System)

NETBIOS (alapvető hálózati beviteli/kimeneti rendszer) – alkalmazásprogramozói felület (→API), tulajdonképpen a DOS-os →BIOS kiterjesztése helyi hálózatokra (→LAN).

netiquette

hálózatos etikett – az →interneten történő kommunikáció illemszabályai.

Netscape

Netscape – grafikus felhasználói felülettel (→GUI) működő →böngészőprogram. Egységesen jeleníti meg az →internet

egész hálózatában található adatformátumokat. A →WWW nyelvét (→HTML) és címkeresőjét (→URL) alkalmazva közvetlenül mozog a WWW saját információs kiszolgálóin, emellett képes a szimulált kommunikációra az →FTP és a →Gopher kiszolgálókkal. A Netscape Communications Co. terméke [→Internet Explorer, →Mosaic].

NetWare

etWare – a →Novell Inc. által a →személyi számítógépekből álló →hálózatra (→LAN) fejlesztett hálózati →operációs rendszer, amely ma már több ezer →PC összekapcsolását és működését teszi lehetővé. Az első változat 1983-ban került forgalomba, azóta több változata született meg. Elemei: a fájlkiszolgáló (→file server) nagy kapacitású →háttértárral és egy vagy több →hálózati nyomtatóval, →munkaállomásokként üzemelő önálló számítógépek, és azok a hálózati (LAN) kártyák, amelyek a kiszolgáló és a munkaállomások között fizikai kapcsolatot megvalósítják [→Arcnet, →Ethernet].

network

hálózat – az információtechnikában →terminálokból, →csoomópontokból és összekötő közegekből álló rendszerekre alkalmazott, bővebb értelmű kifejezés. Ezek lehetnek vonalak vagy fővonalak, műholdak, mikrohullámú rádiók stb. A hálózat általánosságban a terminálok közötti összekötő útvonalak létrehozására és kapcsolására használt erőforrások összessége.

network architecture

hálózatfelépítés – kommunikációs hálózat tervezése és megvalósítása, ami bizonyos működési logikát és az összekötés topológiájának meghatározását feltételezi.

network printer

hálózati nyomtató – hálózatban részt vevő számítógéphez, általában a kiszolgálóhoz kapcsolt nyomtató, amelyet a hálózat többi számítógépe is képes használni.

news

hálózati hírek – →Usenet News információs szolgáltató program több mint 14000 →hírcsoporttal.

newsgroup

hírcsoport – a →Usenet hírszolgáltató program ún. hírcsoportokba, és azokon belül sok alcsoportba rendezi az információkat.

NFS (Network File System)

NFS – a Sun által kifejlesztett, →internetes szabvánnyá vált távoli lemez-szolgáltatást nyújtó →protokoll.

NIIF (Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztés)

NIIF – az →IIF kormányzati program folytatása.

NLQ (Near Letter Quality)

levélminőséghez közeli – angol nyelvű rövidítés, amely azt jelzi, hogy a (mátrix) nyomtató a nyomdai minőséghez közeli nyomtatásra képes.

NNTP (Network News Transfer Protocol)

NNTP – →Usenet üzenetek kezelésére használatos →protokoll.

node

csomópont – számítógépes →hálózatban az a pont, ahol a számítógép vagy másik hálózat csatlakozik az adatátviteli közege.

noise

zaj – elektronikus adattovábbításkor észlelt zavaró jel.

non-proportional

nem proporcionális – jelzőként azon →betűtípusokat jellemzi, amelyek jelei azonos szélességűek. Tehát pl. az „i” betű ugyanakkora helyet foglal, mint az „m” [→proportional].

Norton Commander

Norton Commander – kifejlesztőjéről elnevezett, fájlok és könyvtárak kezelésére megalkotott program.

NOS (Network Operating System)

NOS – helyi hálózatba (→LAN) kötött számítógépekhez használatos operációs rendszer. Ilyen pl. a Novell →Netware és a Windows →NT.

notebook computer

noteszgép – a →laptop számítógépnél valamivel kisebb, de vele egyenértékű, hordozható számítógép, amely nem nagyobb az A4-es papírnál. →LCD monitorral rendelkezik.

Novell Inc.

Novell – az 1979-ben alapított szoftvergyártó cég →hálózati operációs rendszer, a →NetWare kifejlesztésével vált híressé, de napjainkban címtárszolgáltatásáról (→NDS) is jól ismert.

NT

NT – 32 bites windowsos →operációs rendszer. NT = New Technology. Létezik hálózati →kiszolgálóra, illetve →munkaállomásra fejlesztett változata.

numerical code

numerikus kód – csak számjegyeket tartalmazó →kód.

numerical control

numerikus vezérlés – →digitális számítógépes technikák alkalmazása gyártási folyamatok vezérlésére. A módszert elsődlegesen a szerszámgépeken alkalmazzák.

Num Lock

tartós numerikus mód – a számítógép billentyűzetének egyik gombja, amelynek lenyomásával egyes billentyűk lehetővé teszik számok egyszerű bevitelét.

O

object code

tárgykód – gépi utasítások sorozata, amelyeket a →fordító-program állított elő.

object-oriented language

objektumorientált nyelv – ma már széles körben alkalmazott →programozási nyelv. A hagyományos programozási rendszerben bevezetett eljárás, ahol az adatfogalmat a tárgy és az üzenet fogalma helyettesíti. A tárgy (ti. az objektum) egy információcsomag és a tárgy kezelésének a leírása, az üzenet pedig olyan külső (szerkezettel bíró) jel, amelynek hatására a tárgy elvégez bizonyos műveletet. A →programozás a tárgyak üzenetcserejének előírása. Ilyen nyelv pl. a →Java, a →C++ vagy a Smalltalk.

OCR (Optical Character Recognition)

optikai karakterfelismerés – folyamat, amelyben a gép letapogatja, felismeri az alfanumerikus karakterekkel nyomtatott, kézzel vagy írógéppel írt információt.

octal

oktális – nyolcas számrendszerben ábrázolt szám.

ODBC

ODBC – az →MS által kifejlesztett szabványos adatbázis-hozzáférési módszer [→adatbázis]. Célja, hogy bármilyen →adat →hozzáférést lehetővé tegye bármilyen →alkalmazásból, függetlenül az adatbázis-kezelő rendszertől [→DBMS].

OEM (Original Equipment Manufacturer)

OEM – eredeti termékgyártó; valójában félrevezető megnevezés, mivel a készterméket értékesítő cég a mások által gyártott alkatrészekből építi fel, és úgy adja el a terméket.

Office

Office irodai alkalmazási programcsomag – programrendszer, amely az alábbi programkomponenseket tartalmazza: →szövegszerkesztő/→word processor, →táblázatkezelő/→spreadsheet, →adatbáziskezelő/→DBMS, →levelezőprogram/→mail, →prezentációs program/→presentation program.

office automation

irodaautomatizálás – számítógépes rendszerek alkalmazása irodai feladatokra.

offline

kikapcsolt – 1. periférikus eszközök azon állapota, amikor nincsenek összekapcsolva a rendszerrel vagy kapcsolatuk nem használható; 2. A hálózathoz éppen nem kapcsolódó.

OLAP (Online Analytical Processing)

OLAP – adatbázis adatainak elemzésére használatos szoftverszabvány. Az adatfeldolgozás lényeges eleme a kiszolgáló, amelynek speciális funkciói vannak az adatok elemzéséhez. [→SQL]

OLE (Object Linking and Embedding)

OLE – a grafikus operációs rendszerek által alkalmazott objektumbeillesztési módszerkettősrre utaló közismert mozaikszó [→csatolás/→linking, →beágyazás/→embedding].

online

kapcsolt – rendszerhez kapcsolt és használható.

OpenGL

OpenGL – a Silicon Graphics által kifejlesztett, mára szabványként ismert és használt grafikus programnyelv.

open source code

nyílt forráskódú – olyan program jellemzője, amelynek →forráskódja bárki számára ingyen hozzáférhető és módosítható. Ezzel sokak hozzájárulhatnak az adott program fejlesztéséhez, ahogy ez a →Linux esetében is történt.

open system

nyílt rendszer – javaslat, amelynek alapján a különböző →protokollal rendelkező, távközlés-orientált számítógépes rendszereket adathálózattal össze lehet kapcsolni.

operating system (OS)

operációs rendszer – szoftveregyüttes, amely vezérli a számítógépes rendszer erőforrásait és az erőforrásokat felhasználó →folyamatokat.

operation

művelet – közkeletű értelmén (eljárás, tevékenység) kívül számítástechnikai vonatkozásban gyakran az utasítás helyett használják.

operator

operátor – 1. számítástechnikai rendszer működését kiszolgáló és felügyelő személy; 2. egy vagy több értéken (változón) végrehajtható művelet.

optical disc

optikai lemez – optikai tárolótípus, amelyben az adathordozó lemezformájú. Az egyik hozzáférési dimenzió a lemez forgatásával, a másik a fénysugárral végzett, sugár irányú pásztázással jön létre.

optical storage

optikai tárolás – adatok tárolása és/vagy visszanyerése optikai eszközökkel. Alkalmas közeg vékony rétegeire fókuszált nagyon kis fényponttal férnek hozzá az információbitekhez. Adatok írásakor a sugár teljesítménye elegendő a közeg megvilágított területének oly mértékű felmelegítésére, amely véglegesen vagy visszaállíthatóan megváltoztatja annak optikai tulajdonságait. Olvasáskor a sugár teljesítményét annyira lecsökkentik, hogy az a közeg állapotában nem hoz létre változást. Annak megállapítására, hogy a tárolóhelyen lévő bit értéke 1 vagy 0, a közeg által visszavert (vagy áteresztett) fényt érzékelik.

optimisation

optimalizálás – törekvés az adott viszonyok közötti legmegfelelőbb állapot elérésére.

optional

választható – 1. →hardver- és →szoftvereszközök konfigurálásakor a felkínált lehetőségek közötti választás; 2. nem kötelező lehetőség.

opto-electronic

optoelektronika – technológia, amely elektromos mennyiségeket képviselő optikai jelek generálásával, feldolgozásával és érzékelésével foglalkozik. Legnagyobb alkalmazási területei közé tartozik a hírközlés, ahol az elektromos jeleket szál-optikai vezetékeken lehet továbbítani.

Oracle

Oracle – a legnagyobb adatbázis-kezelő termékeket (→DBMS) fejlesztő és gyártó cég, illetve a legismertebb ilyen termékének neve.

OS

operációs rendszer – → operating system

OSI (Open System Interconnection)

OSI – nyílt rendszerek összekapcsolása. Hálózati rendszerek felépítésére vonatkozó általánosan elfogadott modell. Az egyes hálózati funkciókat →rétegek valósítják meg. Minden réteg a magasabban lévő réteg számára nyújt szolgáltatást, és az alatta levő szolgáltatását veszi igénybe. Az OSI hét réteget definiál. [→ISO/OSI]

outline

körvonal(as) – az angol kifejezés „körvonalas” („grafikus karakterű”) jelentése általában a jelző szerepét tölti be. Például igényes →szövegszerkesztőkben a jelek grafikai jellege mint stílus választható ki a →félkövér vagy a →dőlt stb. alternatívájaként.

Outlook

Outlook – az →MS levelezőprogramjainak (→e-mail) rövid neve, létezik Outlook Express és MS Outlook.

output

kimenet – az adatfeldolgozó tevékenységnek valamely kimeneti eszközön megjelenő eredménye.

overflow

túlsordulás – 1. állapot, amely akkor következik be, ha egy aritmetikai művelet eredménye meghaladja az eredmény fogadására kijelölt hely kapacitását; 2. az a mennyiség, amellyel az eredmény meghaladja az adott (tár)helyen elérő, ábrázolható számot.

overlap

átlapolás – a párhuzamosság egy formája, amikor az egymástól nem függő események egy időben zajlanak le a számítógép teljesítményének növelése érdekében.

overlay

átfedés – a végrehajtandó $\rightarrow$ kód egy szakasza, amelyet a $\rightarrow$ program végrehajtása során a $\rightarrow$ tárba töltenek, felülírva azt, ami előzőleg benne volt. Az átfedés betöltését a programozó közvetlenül irányítja.

overwrite

felülírás – 1. $\rightarrow$ adatállomány megváltoztatása, újraírása oly módon, hogy a régebbi állapot helyett az új állapot kerül rögzítésre, 2. a $\rightarrow$ szövegszerkesztők azon beviteli módja, amely mellett a bebillentyűzött jelek helyettesítik a $\rightarrow$ kurzornál levő jelet, s így „felülírják” azt.

P

pack

tömörítés – tömörített formában való tárolás abból a célból, hogy ugyanaz az adatmennyiség kevesebb tárhelyen férjen el [→unpack, →packer, →arj, →zip].

package

programcsomag – összetett feladat megoldását segítő, logikailag összefüggő →programok csoportja.

packer

tömörítő – program, amely célja a paraméterként megadott →állományt kisebb helyfoglalásúvá tenni, többnyire úgy, hogy a tömörítés megszüntetése után az eredeti állomány visszanyerhető legyen (adatvesztés nélküli tömörítés) [→arj, →zip, →TIFF]. Léteznek olyan →tömörítő módszerek, amelyek vissza nem állíthatóan, azaz adatvesztéssel zsugorítják az adatállományt, cserébe igen nagy sűrítési hatékonyságot érnek el. Természetesen ilyen tömörítés csak bizonyos fajta állományok esetében megengedhető, pl. hang-, képállományoknál [→JPEG, →MPEG].

packet

csomag – rögzített, maximális méretű, jól definiált formátumú bitcsoport, amelyet a →csomagkapcsolásos hálózatban egységes egészként továbbítanak és kapcsolnak.

packet switching

csomagkapcsolás – kommunikációs erőforrások dinamikus elosztása több kommunikáló egység között. Az üzeneteket rögzített, maximális méretű részekre bontják. A →csomagokat

mindaddig továbbküldik a →hálózat állomásain keresztül, amíg azok el nem érik a rendeltetési helyüket (vagy kézbesíthetetlenek nem bizonyulnak). Céljuk elérésekor a csomagokat szükség esetén teljes →üzenettké állítják össze.

paging

lapozás – a virtuális tár használatának legelterjedtebb módja. A virtuális és a fizikai tárban ugyanakkora méretű egységeket használnak, ezeket lapoknak nevezik. A logikai cím két mezőre bontott: az alacsony helyi értékűek egy lapon (page) belül egy →szót vagy egy →bájtot jelölnek, a magas helyi értékűek egy meghatározott lapot.

PAL (Phase-Alternation Line)

PAL – nyugat-európai televíziós műsorszórás szabványa. A PAL rendszer 625 sort helyez el képkockánként és 25 kockát másodpercenként.

palmtop

tenyérgép – zsebszámológép méretű, erősen csökkentett funkciójú számítógép. Elsősorban telefonkönyvnek, határidőnaplónak használatos. Némelyik billentyűzet helyett tollat tartalmaz (→PDA).

paragraph

bekezdés – a haladó →szövegszerkesztők (pl. →Word) szövegegysége, azaz sajtószerű jellemzőkkel (→igazítással, behúzással stb.) rendelkező része a →dokumentumnak.

parallel interface

párhuzamos interfész – olyan csatlakozási pont (port) a számítógép és környezete között, amelyen keresztül az adatbitek egy időben, párhuzamosan áramolnak. Többnyire a →nyomtatók kezelésére használják [→soros interfész/→serial interface].

parallel port

párhuzamos port – →párhuzamos interfész/→parallel interface

parallel processing

párhuzamos feldolgozás – lényege, hogy adott időpontban egynél több →folyamat lehet aktív állapotban. Ennek ellenére a kifejezést alkalmazzák olyan helyzetekre is, amikor potenciálisan több folyamat lehetne aktív, de egyszerre csak egy fut.

parameter

paraméter – →szubrutinnak, →eljárásnak vagy →függvénynek átadott információ. A paramétereket meg kell különböztetni a →konstansoktól és a →változóktól.

parent window

szülőablak – →gyermekablak/→child window

parity

paritás – bináris értékek valamilyen csoportjának ellenőrzése céljából végrehajtott művelet A paritásbit 0, ha a csoportban az 1-esek száma páros volt, illetve 1, ha páratlan.

parsing

szintaxiselemzés – annak eldöntése, hogy valamely bemeneti szimbólumokból álló jelsorozat az adott nyelv mondatát alkotja-e, és ha igen, akkor a jelsorozat →szintaktikai szerkezete megfelel-e a nyelvet előállító, rendszerint környezetfüggetlen nyelvtan szabályainak.

partition

(tár)felosztás – →személyi számítógépeknél a →merevlemez olyan felosztási része, amelyeket az →operációs rendszer külön tud kezelni.

Pascal

Pascal – magas szintű →programozási nyelv, amelyet Nicklaus Wirth javasolt 1968-ban. Az Algol, a FORTRAN és a COBOL továbbfejlesztésének tekinthető. A programozásoktatás egyik leggyakrabban alkalmazott nyelve, köszönhetően a didaktikus felépítésének. →Implementációi közül kiemelkedik a Borland International Inc. által legelőször 1984-ben piacra vitt Turbo Pascal-család [→eljárásorientált nyelv/→procedure-oriented language, →problémaorientált nyelv/→problem-oriented language]. A Turbo Pascal →objektumorientált programozási nyelv.

password

jelszó – az egyes →felhasználókra jellemző jelsorozat, amelynek fontos szerepe van az illetékeség megállapításánál. A →bejelentkezés során a begépelte →jelszónak egyeznie kell a tárolt értékkel, a rendszer csak ekkor fogadja el a felhasználó hozzáférési igényét.

paste

beszúr – a grafikus felhasználói felületek (→GUI) szokásos szolgáltatása, hogy a rendszer speciális munkaterületén (→vágólap/→clipboard) levő objektumot az aktuális helyre a megfelelő ikon lenyomásával vagy egy menüpont aktivizálásával be lehet szúrni. Az említett munkaterületre leggyakrabban másolás (→copy) vagy kivágás (→cut) után kerül az objektum.

patch

ideiglenes javítás, foltozás – →program →végrehajtható →kódjának megváltoztatása, rendszerint hibajavítás céljából. A „foltozás” során nem mindig a biztonság az elsődleges szempont, hanem a helyesség, illetve a változtatás gyorsasága, de létezik biztonsági javítás is.

path

elérési út – A könyvtárak fastruktúrájában az →állományok pontos helyét leíró paraméter.

PC (Personal Computer)

személyi számítógép – általános célú, egyfelhasználós →mikroszámítógép, amelyet úgy terveztek, hogy azon egyszerre egy személy dolgozhat.

PCI bus (Peripheral Component Interconnect)

PCI sín – a sínrendszerek CPU-független fajtája. Kezdetben (1993 táján) 32 bites cím- és adatsíneket alkalmaztak benne, ma már létezik 64 bites változata is [→ISA sín, →SCSI sín].

PCMCIA (Personal Computer Memory Card International Association)

PCMCIA – a memóriakártyákra vonatkozó ipari szabvány.

PCX

PCX – grafikus állományforma, a Paintbrush képeinek tárolására szolgál. A PCX bittérképes állományok lehetnek egyszínűek és színesek, sok más rajz- és megjelenítőprogram használja ezt a formátumot [→bittérképezés/→bitmapping, →BMP, →GIF, →TIFF].

PDA (Personal Digital Assistant)

PDA – kézi számítógép, amely számológépként, határidőnaplóként, valamint faxként és webböngészőként használható. Létezik tollal, illetve billentyűzettel felszerelt változata, előbbi kézírás-felismerő programot is tartalmaz. →Palmtopnak is nevezik őket.

PDF (Portable Document Format)

PDF (hordozható dokumentumformátum) – a →dokumentumok elektronikus terjesztésének de facto szabványa.

A PDF-fájlok tömörek és platformfüggetlenek (→platform), mivel bárki számára szabadon hozzáférhető (pl. az →interneten) az Adobe cég →Acrobat Reader nevű megjelenítőprogramja. PDF-állományok készíthetők az Adobe →Acrobat programmal.

PEM (Privacy Enhanced Mail)

PEM – →internet-szabványon alapuló levelezés, illetve szabálygyűttes, amely a levelek titkosításáról (→encryption), hitelességéről és épségéről gondoskodik, rejtjelezés segítségével [→e-mail].

Pentium

Pentium – →processzorfajta, amely jó néhány újítást hozott a megelőző →Intel processzorokhoz képest. Néhány ezek közül: 1. a belső →cache 16 kb-ja nőtt; 2. kifelé 64 bites adat-sínt használ; 3. →multiprocesszoros üzemmódja révén képes több processzossal együttműködve dolgozni. Speciális fajtái: 1. Pentium MMX (MultiMedia eXtension) – multimédiás feladatokra kibővített utasításkészlettel rendelkező Pentium; 2. Pentium Pro – külsőleg is eltér a többiektől, integrálták a „külső” és a belső cache-t (256-1024 kb-át méretben); Pentium II. – újabb verziójú Pentium MMX.

peripheral

periferiális, periféria – mindazok az eszközök, beleértve a →B/K eszközöket és →háttértárolókat is, amelyek a →számítógéphez csatlakoznak.

Perl

Perl – Larry Wall 1986-ban fejlesztette ki a Practical Extraction and Report Language, azaz a manapság Perl néven ismert programozási nyelvet, amelynek segítségével dinamikus honlapokat (pl. űrlapot) lehet készíteni (→CGI). Végrehajtásához szükséges egy Perlt értő →értelmező.

perspective transformation

perspektív transzformáció, középpontos transzformáció – a számítógépi grafikus problémák között gyakorta felbukkanó probléma: a $\rightarrow$ 3D-tárgyak valósághű megjelenítése. Ennek egyik lehetséges módja a perspektív vagy középpontos vetítés/transzformáció. Lényege röviden a következő: a távlatot azzal érzékelteti, hogy a távolabbi tárgyakat kisebbnek ábrázolja a közelebbiekénél. A térbeli tárgyak síkra vetítésénél (ez történik ui. a megjelenítéskor) egy, két vagy három szerkesztési pont játszik fontos szerepet. Ezen középpont(ok)ból bocsátott sugarak jelölik ki a tárgyak jellemző pontjait a síkon. Innen származik a „középpontos” transzformáció elnevezés is.

photoCD

photoCD – digitális fényképek tárolására alkalmas fájlformátum, illetve maga a CD. Az Eastman Kodak Co. fejlesztése.

Photoshop

Photoshop – az Adobe cég képszerkesztő programja elsősorban grafikusoknak és kiadványszerkesztőknek.

PHP

PHP – $\rightarrow$ HTML nyelvbe ágyazott, nyílt forráskódú, kiszolgálóoldali $\rightarrow$ parancsnyelv dinamikus weboldalak kialakítására.

PIN (Personal Identity/Identification Code)

PIN (személyi azonosító kód) – általában négyjegyű $\rightarrow$ kód, amely annak igazolására szolgál, hogy adott személy jogosult a rendszer által nyújtott szolgáltatás (pl. elektronikus fizetés) használatára.

PING (Packet Internet Groper)

PING – Hálózati csomópontok elérhetőségét és a csomag oda-vissza útjának idejét megmutató program.

pit

pit, völgy – mikroszkopikus „völgy” (0,5 μm szélességű „gödröcske”) kompaktlemezes információhordozó felszínén [→land].

pixel

képelem – a „picture element” (képelem) angol kifejezésből származó szó. A képelem a képet tároló →tömb eleme, amely a kép lebonthatatlanul kis részének a fényességére, esetleg színére vonatkozó információt tartalmaz [→raszterpont/→raster point].

platform

platform – szinonimája az „operációsrendszer-fajta” kifejezésnek. Gyakran írják szoftverekről, hogy „létezik változata →UNIX-platformon, →MS-DOS-platformon, →Mac-platformon stb.”.

plotter

rajzgép – a →számítógépből érkező információt képpé átalakító, papírra (vagy hasonló anyagra) rajzoló kimeneti eszköz.

Plug and Play (PnP)

Helyezd be és használd – új hardvereszköz telepítésével kapcsolatos kifejezés. A frissen telepített eszközt a rendszer felismeri, és amennyiben van saját meghajtóprogramja (→driver), elvégzi a szükséges →konfigurálást, ha pedig nincs, kéri a gyári meghajtóprogramot.

plug-in

beépülő modul – kisméretű program, amely nagyobb alkalmazáshoz csatlakozva kiterjeszti annak szolgáltatásait. Ilyenre a legjobb példát a →böngészők nyújtják, mert kiterjedten alkalmaznak efféle segítségeket →animációk megjelenítésére, hangok „hallatására” stb.

pointer

mutató – 1. →programnyelvekben a dinamikus →változók elérésére használható (adat)típus. Értékkészletéhez tényleges memóriacímek tartoznak, megengedett műveletei az értékadás, illetve összehasonlítás. A mutatóváltozókon keresztül elérhető objektumoknak mindig ugyanahhoz az alaptípushoz kell tartozniuk. 2. Azon számítógépi beviteli eszköz, amely célja – általában – a monitoron valamely dologra rámutatni. Tipikus mutatóeszköz a →fényceruza és az →egér.

polling

lekérdezés – 1. eljárás, amelynek során egy többpontú vonalon valamely állomás – egy másik állomás megcímzésével – átadja a címzettnek a hozzáférési jogot a kommunikációs csatornához; 2. információ kérése valamilyen adatról; az adatbáziskezelők (→DBMS) fontos szolgáltatása..

POP3 (Post Office Protocol)

POP3 – elektronikus levelező (→e-mail) rendszerek alapprogramja és →protokollja. Az üzenetek küldéséhez nem igényel →SMTP-t.

port

kapu – 1. megfelelő vezérlőáramkörrel ellátott illesztési pont, amely lehetővé teszi a →B/K eszközök csatlakozását a →mikroprocesszor belső sínéhez (→bus); 2. kissé pontatlan megfogalmazásban: kommunikációs →hálózathoz való csatlakozás vagy hálózati oldalról, vagy a számítógép interfész oldaláról.

portable

hordozható – 1. gépfüggetlen (átvihető) program; 2. kézitáskában elvihető és bizonyos ideig hálózati csatlakozás nélkül használható (hordozható).

POS (Point Of Sale)

értékesítési pont – számítógépalapú pénztárterminál, amely személyi számítógépből és a hozzá illesztett speciális pénztárgép-perifériákból (vevőkijelző, pénztárfiók, nyugtanyomtató stb.) áll.

postgresql

postgresql – igen hatékony, nyílt →forráskódú ügyfél–ki-szolgáltató típusú relációs adatbázis-kezelő rendszer (→DBMS).

postmaster

postmaster – az a személy, akihez elektronikus levelezéssel (→e-mail) kapcsolatos kérdéseinkkel fordulhatunk.

postprocessor

utófeldolgozó – olyan program, amely célja az adatok végső „simítása”. Ezt megelőzően az adatok „lényegi” átalakítása már megtörtént egy másik program segítségével. Például a képfeldolgozás területén az az eljárás, amely a létrejött éles kontúrú képet kissé lágyítja.

PostScript

postscript – grafikus „nyelvi” szabvány. A szöveget és a rajzokat egyaránt egy program utasításaival írja le. Alkalmas arra, hogy grafikus, szöveges anyagokat elektronikus levelezéssel (→e-mail) továbbítsunk, vagy postscript nyomtatón az adott dokumentumot kinyomtassuk. Az ilyen anyagokat tartalmazó állományok →fájlkiterjesztése általában a „ps”. A megjelenítéshez speciális szoftverek szükségesek, de ezeket szabadon terjesztik a hálózatokon.

PowerPoint

PowerPoint – az →MS népszerű bemutatókészítő programja (→presentation program), amely →Windows környezetben fut.

PPP (Point to Point Protocol)

PPP (pont-pont protokoll) – protokoll, amely lehetővé teszi, hogy a hálózatot használó programok a →TCP/IP csatlakozást telefonvonalon keresztül használhassák.

precedence

sorrendszabály – a műveletek végrehajtási sorrendjét meghatározó szabály, amennyiben zárójelek ezt nem definiálják egyértelműen.

preformatted

előformázott – a jelző azon →mágneslemez-fajták (→floppy disk, →winchester) jelzője, amelyeket a gyártó formáz, azaz jelöli ki a felületén az egyes →szektorokat, így a használatba vétel előtt a felhasználónak nem kell ezzel bajlódnia.

preprocessor

előfeldolgozó – adatokon módosításokat végző →program. Célja, hogy az adatok más program bemenetének megfeleljenek. Ezek a módosítások lehetnek egyszerű formátumváltatások, de tartalmazhatnak makrokiterjesztéseket is [→utófeldolgozó/→postprocessor].

presentation

prezentáció, bemutató – a dokumentumok azon fajtája, amelyeket kifejezetten előadások támogatására készítenek. Tartalmazhatnak – a szöveg mellett – grafikákat, animációkat és hangeffektusokat, tehát a megjelenítésükhöz →multimédiás számítógép szükséges.

presentation program

prezentációkészítő program – kifejezetten előadásokat kísérő, multimédiás anyagok elkészítésre tervezett program. (→prezentáció/→presentation, →PowerPoint)

preview

nyomtatási kép – A dokumentumkészítő programok (pl. →szövegszerkesztők, ábraszerkesztők, →táblázatkezelők stb.) legtöbbje alkalmas arra, hogy mielőtt a →felhasználó ki-nyomtatná az elkészített dokumentumot, megmutatja, hogyan nézne ki az anyag a nyomtatás után.

print screen

képernyőmentés – az ilyen nevű gombbal a képernyő aktuális tartalmát közvetlenül a →nyomtatóra vagy speciális tárolóterületre menthetjük. A kimeneti periféria →operációsrendszer-függő. Például →MS-DOS-ban valóban a nyomtatóra irányítódik a képtartalom, a grafikus felhasználói felületek (pl. →Windows) esetében többnyire csak egy →ablak tartalma kerül a speciális tárolóterületre.

printer

nyomtató – az információt olvasható formában papíron megjelenítő kimeneti eszköz.

priority

prioritás – relatív sürgősség. A prioritás egyenértékű az elsőbbség birtoklásával.

problem-oriented language

problémaorientált nyelv – magas szintű →programozási nyelv, amelyet meghatározott típusú feladatok megoldására fejlesztettek ki. Például tudományos-műszaki feldolgozásra: Algol, FORTRAN; gazdasági-kereskedelmi →adatfeldolgozásra: COBOL, OL1; →listák feldolgozására: LISP; szimbolikus-logikai feldolgozásra: Prolog; rendszerprogramozásra: C; szimulációhoz: SIMULA; dinamikus honlap tervezéséhez: →Java, →Perl.

procedural language

procedurális nyelv – →eljárásorientált nyelv/→procedure-oriented language

procedure

eljárás – →programrészlet, amely →paraméterekkel specifikált adatokon valamilyen jól meghatározott →műveletet hajt végre. A programból bárhonnán hívható (→call), és minden egyes hívásnál különböző paraméterek adhatók meg.

procedure-oriented language

eljárásorientált nyelv – magas szintű programozási nyelv, amely lehetővé teszi az algoritmusok számítógépes megfogalmazásában a klasszikus formulák használatát. Az algoritmus részleteit alprogramokba, eljárásokba (→procedure) foglalja. Ilyen nyelv pl. az Algol, a FORTRAN, a COBOL, a Pascal, →C, →C++, →Java és az Ada.

process

folyamat – tevékenységek sorozata.

process control

folyamatirányítás – adott ipari vagy gyártási folyamat vezérlése (a feladatra orientált) számítógép(ek) alkalmazásával.

processor

processzor – elektronikus berendezés, amelynek alapfeladata valamely rendszer működéséhez szükséges vezérlőjelek előállítás, az egész rendszer vezérlése. Címképzéssel utasításokat képes kiolvasni, értelmezi és végrehajtja azokat. Minthogy a központi vezérlőegységet (→CU) ma már egybeépítik a számítógép aritmetikai és logikai egységével (→ALU), magát a processzort a személyi számítógép vezérlőegységének tekintik és →CPU-nak (feldolgozóegységnek) nevezik.

program

program – valamilyen számítógépnek egységként átadható utasításhalmaz, amely irányítja a rendszer viselkedését.

program generator

programgenerátor – speciális megvalósítású és célú segédprogram. Feladata, hogy előre elkészített →paraméterezett →eljárásokból a →felhasználó konkrét feladatát megoldó →programot állítson elő.

program maintenance

programok aktualizálása – →maintenance

programming

programozás – utasítások írása valamely →programozási nyelven (→programming language) a számítógép irányítására, működtetésére. Programozással a rendszerprogramokat és az alkalmazói programokat, illetve ezek különféle válfajait írják.

programming language

programozási nyelv – Bármilyen mesterséges nyelv, amely megfelelő eszközökkel rendelkezik adatszerkezetek és az azokat kezelő, átalakító →eljárások egyértelmű leírására. Definiálásához a →szintaktika és a →szemantika leírása szükséges.

projector

kivetítő – a számítógép →monitorán megjelenő kép nagyméretű vászonra vetítésére alkalmas berendezés.

PROM (Programmable Read-Only Memory)

programozható csak olvasható tár – csak olvasható tártípus (→ROM), amely a tartalmát az eszköz gyártása után, külön eljárás során kapja meg.

prompt

készleteli jel – a →folyamat által a →felhasználónak küldött rövid →üzenet, amely azt jelenti, hogy a folyamat ismét kész új adatok fogadására.

proportional

proporciónális, arányos – a jelző azon →betűtípusokat jellemzi, amelyek jelei egyedi szélességgel rendelkeznek. Tehát pl. az „i” betű jóval kevesebb helyet foglal, mint az „m” [→non-proportional].

protection

védelem – annak biztosítása, hogy bizonyos eszközt vagy szolgáltatást illetéktelen személy ne használjon. A védelem megvalósítható →hardver és →szoftver révén is.

protocol

protokoll – együttműködő egységek közötti információcserét irányító megállapodás. Voltaképpen olyan egységek között valósul meg, amelyek az információcseréhez nem rendelkeznek közvetlen eszközökkel, hanem az információt a lokális csatlakozófelületen (→interface) keresztül az ún. alacsonyabb szintű protokollhoz küldik el, míg az el nem éri a legalacsonyabb fizikai szintet. A legalacsonyabb szintű protokoll használatával az információ átkerül a fizikailag is távol lévő rendeltetési helyére, majd az interfészen át felfelé haladva eljut a megfelelő szintre.

proxy

proxy – olyan egység, amely egy másik, rendszerint távoli egység helyett, annak nevében válaszol valamilyen hálózati felszólításra.

PS/2

PS/2 – 1. szabványos csatlakozófelület billentyűzet és egér számára; 2. PS2-ként írva: PlayStation2 játékgép.

public data network

nyilvános adathálózat – nyilvános →felhasználók számára fenntartott, általában →csomagkapcsolásos üzemmódban dolgozó adatátviteli →hálózat. Üzemeltetője lehet specializált kormányzati szerv; vezérlése valamely fejlett →protokollon (→X.25–X.400) és a vele kapcsolatos CCITT szabványokon alapul.

public domain

nyilvános terjesztésű – azon programokat nevezik így, amelyeket a →hálózatra bárki számára szabadon fölhasználhatóan helyeztek el a szerző. Így azok jogi következmény nélkül le-tölthetők (→letöltés) és használhatók. Nem cserélendő fel a →shareware-szoftverekkel, amelyeket csak kipróbálásra, tehát korlátozott időre szabad →letölteni.

public key encryption

nyilvános kulcsú titkosítás – lényege, hogy az üzenet küldője a címzett nyilvános kulcsával titkosítva küldi el üzenetét, amelyet az a saját nem nyilvános kulcsával fejt vissza. Így biztosítható például internetes banki tranzakciók bizalmassága.

punched card

lyukkártya – információ tárolására szolgáló, papírból készült kártya, amelyen az információt a perforációk hordozzák. Sokáig széles körben használatos volt, de ma már nincs jelentősége.

purge

kitisztít, kitöröl – eljárás, amelynek során egy bizonyos helyről (→átmeneti tároló, →könyvtár) az adatok kitörölődnek.

Q

quality control

minőség-ellenőrzés – hibátlan →hardver és →szoftver létrehozása érdekében mintavételezési, vizsgálati és ellenőrző módszerek használata a rendszerfejlesztés minden szintjén.

query language

lekérdezőnyelv – a →felhasználók számára párbeszédesen (→interaktívan) megvalósuló adatfeldolgozó nyelv [→adatfeldolgozás/→data processing].

queue

feldolgozási sor – adatok lineárisan elrendezett sorozata, amelyen az adatok beszúrása a sor egyik, míg elérése és eltávolítása a másik végén történik. A sorozatból az első beszúrt elem távozik elsőként [→verem/→stack, →lista/→list, →tömb/→array].

quit

kilép, abbahagy – funkció, →programok használatának befejezése.

Qwerty

Qwerty – az általános billentyűkiosztás, neve a klaviatúra egymás mellett levő billentyűinek nevéből ered. A magyar billentyűkiosztás szerint Qwertz.

R

radio button

választókapcsoló – az ablakorientált →operációs rendszerek (pl. →Windows) ún. →párbeszédablakaiban használatos elemfajta, amelyet akkor alkalmaznak csoportosan, ha több dolog közül csak egy kiválasztása megengedett [→GUI, →check box].

RAM (Random Access Memory)

RAM, véletlen elérésű tár – írható, olvasható félvezető tárolóeszköz, amelynek alapeleme olyan cella, amely egy →bitnyi információ tárolására képes. A nagy kapacitású táruk ilyen cellák kétdimenziós →tömbjeiből állnak. Bizonyos cellát meghatároz a sor- és oszlopszámmal megadott címe, amelyet a →felhasználó által fogalmazott címszó dekódolásával adnak meg.

random access method

véletlen elérési módszer – címezhető adathordozókon tárolt adatok elérésére használt módszer. Az elemek, más néven logikai rekordok →kulcsa és fizikai →címe között egyértelmű a megfeleltetés.

random number

véletlen szám – adott számhalmazból véletlen mintavételi módszerrel kiválasztott szám.

raster graphic

rasztergrafikus – képek olyan ábrázolására, illetve a képernyők azon típusára utaló jelző, melynek lényege, hogy a kép elemi színes pontokból (→pixel) áll össze [→bittérképés/→bit mapping, →betűkészlet/→font, →BMP].

raster point

raszterpont – →pixel

ray-tracing

sugárkövetés – a számítógépes grafika módszere, →3D-tár-
gyak valóság-hű árnyékolására találták ki.

RCA

RCA – audio- és videojelek közvetítésére használt dugó és
hüvely adott fajtájának neve.

read

olvasás – számítástechnikai vonatkozásban az alábbi két mű-
velet egyike: 1. beolvasás: az információnak valamely →kül-
ső adathordozóról (→háttértár) az →operatív memóriába való
átvitele; 2. kiolvasás: az operatív memóriában tárolt informá-
ció átvitele a →központi vezérlőegység →regisztereibe, to-
vábbi feldolgozás céljából.

readme

olvass el – fájlcsomagokhoz, programokhoz, szolgáltatások-
hoz szükséges fontos információkat tartalmazó, rendszerint
rövid leírás.

real

valós – a →programozási nyelvekben használt egyik alapvető
→adattípus.

real-time system

valós idejű rendszer – bármely rendszer, amelyben a feladat-
megoldás ideje és a kimenet létrehozásának időpontja lényeg-
es. Ez rendszerint akkor fontos szempont, ha a bemenet vala-
milyen fizikai mozgással kapcsolatos, és a kimenetnek is
ugyanerre a mozgásra kell vonatkoznia.

reboot

újraindítás – a számítógép használatának megszakítása abból a célból, hogy állapota a „kezdetben szokásos” állapotba jusson. Erre bizonyos számítógépek (→PC) többféle lehetőséget kínálnak: 1. „meleg indítás” – bizonyos billentyűkombinációk (CTRL+ALT+DEL) hatására a számítógép megismétli a rendszerindítás (→boot) idején végzett tevékenységeinek egy részét; 2. „hideg indítás”: a számítógép dobozán található ún. reset gomb megnyomásával kikapcsolás nélkül lehet kezdeni a teljes bootolási „szertartást”.

reconfiguration

újrakonfigurálás – →folyamat, amelynek során újradefiniálják, illetve néhány esetben újrakapcsolják, kötik a több egységből álló számítógép rendszereit.

record

rekord – 1. periférikus eszközökkel való kommunikáció során együtt kezelt adatok; 2. több, nem szükségképpen azonos típusú, névvel megjelölt összetevőkből (mezőkből) álló adatstruktúra.

recovery

helyreállítás – hiba bekövetkezése után a rendszer normális működése visszaállításának folyamata.

recursive algorithm

rekurzív algoritmus – olyan számítások leírására alkalmas algoritmus, amelyekben az egész eljárás újbóli elvégzését aktivizáló lépés található.

redundancy

redundancia – valamely rendszernek a funkciók ellátásához szükséges minimális összetevőin felüli része, amellyel a kívánt megbízhatóságot és hibatűrő képességet érik el.

refresh

felfrissítés – 1. a dinamikus tárcellákban és a hasonló eszközökben használatos tárolókapacitások újratöltése; 2. →katód-sugárcsővön a kijelzés szabályos ismétlése azért, hogy a kép folyamatosnak tűnjön.

register

regiszter – 1. regiszter – nagy sebességű adattár a →CPU-n belül, amelyen az adatok feldolgozás előtt áthaladnak. 2. regisztrálás – bejelentkezés, illetve a termék gyártójának értesítése a vásárlásról. Ez után pl. a szoftver javított változatai (→update, →patch) vagy a terméktámogatás (→support) igénybe vehető.

registry

rendszerleíró adatbázis – a számítógép →operációs rendszere számára legfontosabb hardver- és szoftverkapcsolati adatokat tartalmazza.

relation expression

relációs kifejezés – relációs operátorral összekapcsolt két aritmetikai kifejezés, amely kiértékelés után logikai értéket ad eredményül.

relational database

relációs adatbázis – az adatbázisban az adatok és a közöttük levő kapcsolatok táblázatba vannak rendezve, és speciális nyelvel, illetve programokkal kezelhetők, pl. SQL, MS Access, de az Oracle és a Sybase termékei is jól ismertek.

relative address

relatív cím – valamely címzési alaphoz viszonyított hivatkozás a gépi utasítás címrészében. Viszonyítási alap lehet utasítátszámláló regiszter, betöltési cím.

release

kibocsátás, forgalomba hozatal – valamely rendszer piacra helyezése, átkerülése a fejlesztési szakaszból a szélesebb körű felhasználásba.

reliability

megbízhatóság – a számítástechnikai rendszernek (vagy elemeinek) azon képessége, hogy meghatározott ideig hibamentesen működik. Mutatószáma az →MTFB.

reload

újraletöltés →böngészők által felkínált szolgáltatás, hogy az aktuális, de valamilyen hiba miatt csak részben betöltött →honlapot újra felépítsék a →hálózatról a kapcsolat ismételt felvételével, s a letöltés újrakezdeményezésével.

relocatable binary form

áthelyezhető bináris forma – olyan binárisan kódolt forma, amellyel a programok bárhol elhelyezhetők az operatív →memóriában. A különböző nyelvek →fordítóprogramjainak közös nyelve. Kétféle információt tartalmaz: a program →bináris kódját, és az áthelyezés megvalósítására vonatkozó információt.

remote

távoli – kommunikációs összeköttetést használó folyamatot vagy rendszert leíró kifejezés.

remove

eltávolítás – →scratch

rename

átnevez – →állományok új névvel való ellátása.

repeater

repeater – jelerősítő. Az →Ethernet hálózatok eszköze a túlságosan hosszú távolságokon legyengült jel felerősítésére [→híd/→bridge].

replace

helyettesítés – →adatállomány meghatározott elemének helyettesítése (cseréje) egy másik elemmel.

reply

válasz – elektronikus levelezés parancsa (→e-mail). A kapott üzenet megválaszolásához adjuk ki. Ekkor a levelezőprogram automatikusan megcímezi válaszukat a levélküldőnek, és a kapott levélhez hozzáfűzve küldi vissza az üzenetküldő címére.

report generator

jelentésgenerátor – adott programozási nyelvbe beépített automatizmus az →adatfeldolgozási eredménytáblázatok előállítására.

reset

törlés, visszaállítás – 1. →regiszter vagy a számláló; 2. a teljes számítógép alapállapotba állítása [→boot].

resident

rezidens, állandóan a tárban lévő – a →központi tárban állandóan jelen lévő tartalom. Ellentéte a tranzienst tartalom, amely kívánság szerint tölthető be.

resolution

felbontás – kimeneti egységen (→képernyőn, →nyomtatón) megjeleníthető grafikus információ (képelem, →pixel) adott területre eső mennyisége. Ezt a függőlegesen és vízszintesen egy hüvelyken elférő pontok számával (→dpi) mérik. Például

a grafikus kártyák egyes típusainak a felbontási lehetőségei:
320×200 – →CGA, EGA, →VGA; 640×480 – VGA;
800×600, 1024×768, 1280×1024, 1600×1280 – SVGA.

resource

erőforrás, készlet – a számítógépes rendszert összetevő részek, valamint az általuk nyújtott szolgáltatások bármelyike.

restart

újraindítás – ideiglenes leállítást követő újbóli indítás. →reboot

restore

visszaállítás – korábbi érték helyreállítása. Általában →archív fájl vagy fájlok (teljes →alkönyvtárak) →háttértárról történő visszamásolását jelenti [→unerase].

retry

ismétel – próbálkozás egy folyamat újbóli végrehajtására.

return

visszatérés – a hívott →eljárás végrehajtásának befejezése után a hívó program végrehajtásának folytatása.

RGB (Red Green Blue)

RGB – a vörös-zöld-kék színek angol kezdőbetűi. A →színes monitor számítógéphez kapcsolásának szabványa szerint a három fenti szín megfelelő keverésével bármely szín előállítható.

ribbon

(festék)szalag – festékanyagot tartalmazó szalag, amelynek segítségével a →nyomtató megjeleníti a kinyomtatandó jelet.

RISC (Restricted Instruction Set Computer)

szűkített utasításkészletű számítógép – az utasításdekódoló ciklus felgyorsítása érdekében nagyon egyszerű utasításkészletet tartalmazó, ennél fogva nagyon gyors működésű számítógép.

rlogin

rlogin – távoli →bejelentkezés.

ROM (Read Only Memory)

csak olvasható tár – nem felejtő félvezetős tár olyan adatok tárolására, amelyeket sohasem kell módosítani. Az információ beírása az eszköz gyártásakor történik.

root

gyökér – fastruktúra (könyvtárstruktúra) gyökere. Az egyetlen csomópont a fán, amelynek nincs szülőcsomópontja.

rotate

elforgatás – geometriai transzformáció.

route

útvonal – az információáramlás útja két hely között. →Csomagkapcsolásos hálózatban azon →csomópontok sorozata, amelyeket adott →csomag érinteni fog vagy már érintett.

router

útvonalválasztó – olyan eszköz, amellyel különböző →hálózatokat (például →Ethernet és →Token Ring) lehet összekapcsolni, feltéve hogy bizonyos hálózati →kompatibilitás megtalálható közöttük.

routine

rutin – →subroutine

row

sor – 1. kétdimenziós → tömb adott sora; 2. táblázat egy sora, 3. → adatszerkezet, amelyre érvényes a „First In First Out”, azaz „elsőnek be, elsőnek ki” elv.

RS232C interface

RS232C interfész – széles körben elterjedt szabványos → interfész, amely összeköttetést biztosít egy adatkommunikációs készülék és egy adatterminál között.

RSA

RSA – titkosító módszer, amelynek neve kifejlesztői (Rivest, Shamir, Adleman) nevének kezdőbetűiből származik. Elterjedten alkalmazzák az elektronikus levelezésben (→ e-mail), és egyre nagyobb a létjogosultsága minden → internetes kommunikációnál. Ezért építik bele a legtöbb levelező- és → böngészőprogramba.

run-time error

végrehajtási hiba – a → program végrehajtása közben fellépő hiba.

S

sampler

mintavételező – elektronikus hangszer, amely hangokat képes mintavételezni, szerkeszteni és visszajátszani a →MIDI „írnyítása” alatt.

sampling

mintavételezés – eljárás, amely célja →analóg jelek →digitálissá alakítása.

sans serif

sans serif – talpnélküli (groteszk) betűkészletek családja. Ilyen pl. a →Windows környezetben szokásos Arial betűtípus (→font).

save

mentés – adat- vagy programállomány rögzítése, eltárolása.

scale

kicsinyítés, nagyítás – geometriai transzformáció.

scanner

lapolvasó – képet vagy rajzot papírról beolvasó, a számítógépes feldolgozórendszer számára érthető, →digitális értéké alakító rendszer. A kép letapogatása optikai úton történik.

scheduling algorithm

ütemezési algoritmus – az az eljárás, amelynek alapján a számítógép valamely →erőforrásával gazdálkodik. Célja az erőforrás minél gazdaságosabb kihasználása →többfelhasználós környezetben.

scratch

törlés – jelentése ugyanaz, mint a „→delete” szóé, de szűkebb körben használják (főként az állományok törlésére vonatkozólag) [→erase, →remove, →clear, →clean, →cut].

screen

képernyő – →katódsugárcső felülete, amelyen információt lehet megjeleníteni. A „display” kifejezés tágabb, vonatkozhat plazma-, elektrolumineszcens és →folyadékkristályos kijelzőkre is.

screen saver

képernyővédő program – A →monitoron sokáig megjelenő változatlan kép rongálhatja a →képernyőt, ezért bizonyos számítógépeknél a képernyő védelméről olyan programok gondoskodnak, amelyek mindössze annyit tesznek, hogy periodikusan látványos képeket rajzolnak ki a képernyőre újra meg újra. Természetesen a képernyővédő program csak akkor aktivizálódik, ha huzamosabb ideig nem történik felhasználói beavatkozás.

script file

parancsállomány – többnyire valamilyen →értelmezőprogram segítségével hajtódik végre [→batch file, →shell].

scroll

sorgörgetés – →képernyőn vagy kijelzőn megjelenített információ mozgatása függőleges vagy vízszintes irányban.

scroll bar

görgetősáv, gördítősáv – →GUI-kban használatos →ablakok jobb, illetve alsó szélén található, nyilakban végződő sáv. Ez teszi lehetővé, hogy az ablakban el nem férő részeket is egyszerűen láthatóvá tegye a felhasználó.

SCSI (Small Computer System Interface)

SCSI – eredetileg nagy →IBM számítógépekhez kifejlesztett →sínrendszer, amelyet a →CPU és a →perifériák közötti gyors adatátvitelre terveztek. Legfeljebb 8 készülék összekapcsolását teszi lehetővé. Több szabványát definiálták már az évek során [→PCI bus, →ISA bus].

search

keresés – →adatállomány meghatározott elemének kikeresése a megadott keresési szempont szerint.

search engine, search machine

keresőgép, keresőrendszer – a →Weben található azon programok, amelyek célja, hogy valamely →honlapot, vagy az →interneten elérhető valamely →dokumentumot megtaláljon a felhasználó. A keresőrendszerek lehetővé teszik, hogy a felhasználó beállítson bizonyos szempontokat, az ún. keresési kulcsot (pl. a téma megnevezése, megválasztott szó stb.), amellyel közelíteni igyekszik a keresési célhoz. A nagyszámú keresőrendszer közül egy csokorra való →URL-jével együtt: →Altavista (altavista.digital.com), →Google (google.com), Infoseek (guide-p.infoseek.com), Lycos (www.lycos.com), →Yahoo (www.yahoo.com), Heureka (heureka.net.hu).

secondary memory

háttértár – azoknak a számítógéphez csatolt, adatok tárolására alkalmas berendezéseknek a közös neve, amelyekhez a →központi vezérlőegységnek nincs közvetlen hozzáférési lehetősége. A háttértárban tárolt adatok speciális utasítások segítségével vihetők be az operatív →memóriába. Legismertebb típusai a mágnesszalag, mágneslemez (→floppy, →winchester), →CD-ROM.

sector

szektor – a mágneslemezeket →sávokra osztják, ezeken belül pedig a legkisebb, felülírással módosítható adatrész a szektor.

security

biztonsági védelem – →hardver-/→szoftvereszközök alkalmazása annak érdekében, hogy meghatározott tevékenységet csak az arra jogosult személy végezhesen adott számítástechnikai rendszerben [→RSA].

segment

szegmens – 1. világosan azonosítható adat- vagy kódhalmaz, amely a →felhasználó felügyelete alatt, a →háttértároló és a →központi tár között kerül átvitelre; 2. →program része. Rendszerint a tárlefoglalás kapcsán használják olyan összetételekben, mint a kód vagy adat.

select

kiválasztás – 1. művelet sorozat feltételtől függő engedélyezése; 2. →adatállomány elemeinek meghatározott kiválasztási szempontok szerinti kigyűjtése.

semantics

szemantika – 1. a →programozási nyelv definíciójának azon része, amely a nyelv szintaktikai szabályai (→syntax) szerint létrehozott struktúrák jelentését vagy hatását írja le; 2. →szakértői rendszerekben a következtetéseket értelmező leírás.

send

elküldés – elektronikus levelezőprogram (→e-mail) levéltovábbító parancsa.

separator

elválasztó – programutasításokat egymástól elválasztó jel.

sequencer

dallamszerkesztő – olyan alkalmazás vagy eszköz, amely →MIDI anyagokat vesz fel, általában a soksávú magnókhoz hasonlóan [→MIDI].

sequential access method

szekvenciális elérési módszer – a tárolt adatok kizárólag a rögzítés sorrendjében nyerhetők vissza. Nem címezhető adathordozón a rögzítés fizikailag szekvenciális. Címezhető adathordozón a szekvencialitás lehet logikai, a rekordok sorrendiségét láncolással biztosítják.

sequential file

szekvenciális adatállomány – olyan logikai állomány, amelyben az egymást követő rekordok között egyértelmű logikai sorrend állapítható meg. A szekvenciális állományt az adathordozó összefüggő területén rögzítik, s a →rekordok csak szekvenciális sorrendben dolgozhatók fel.

serial interface

soros interfész – csatlakozási pont a számítógép és környezete között, amelyen keresztül az információ →bitenként áramlik [→egér/→mouse, →párhuzamos interfész/→parallel interface].

serial port

soros port – →soros interfész/→serial interface

serif

serif – talpas betűkészletek családjára utaló jelző. Ilyen pl. a →Windows környezetben szokásos Times New Roman betűtípus (→font).

server

kiszolgáló (szerver) – hálózat (rendszerint →lokális hálózat) →csomópontja, amely vezérli és felügyeli a hálózat működését, illetve lehetővé teszi, hogy a hálózathoz csatlakozó terminálokról valamely osztott →erőforrást használni lehessen [→kliens/→client].

service pack

javítócsomag – szoftver kiadott verziójának hibáját javító vagy a szoftver funkcióit bővítő csomag, amely gyakran az internetről is letölthető. Tartalmát a szoftver következő verziójába beépítik.

service provider

szolgáltató – internet-hozzáférést nyújtó cég. [→ISP]

session

session – az írható →CD-ROM-nak a felvételkor önállóan kezelhető egysége [→multisession].

set-up

beállítás – a →hardver-, ill. →szoftvereszközök üzembe helyezésekor a működéshez szükséges alapparaméterek beállítása (pl. dátum, idő, a rendelkezésre álló erőforrások, ezek típusa stb.).

shading

árnyékolás – a számítógépi grafika azon művelete, amelyek célja a 3D-tárgyak valóság-hű árnyékolása [→sugárkövetés/→ray-tracing].

shareware

shareware – →hálózatról szabadon →letölthető, illetve más módon ingyenesen vagy olcsón megszerezhető program. Ez nem azonos az ún. public domain programokkal, amelyek teljesen szabadon használhatók, hanem itt a használatot többnyire valamilyen időhatárhoz kötik (pl. 30 nap). A teljesen legális szoftverhez csak a megvásárlás, regisztrálás (regisztrációs díj kifizetése) után jut a felhasználó. A shareware programokat tehát kizárólag kipróbálásra teszik nyilvánossá.

shell script

parancsállomány – a →UNIX shell scriptje célját tekintve azonos a →DOS →batch állományával, mindkettő az →operációs rendszer →parancsértelmezőjének szól.

shell

parancsértelmező – →UNIX →operációs rendszerből ismertté vált angol kifejezés [→command processor].

shift

léptetés – 1. aritmetikai operátor; 2. a →DOS →operációs rendszer →batch állományában paraméterléptető operátor; 3. betűváltó gomb a billentyűzeten.

shortcut key

gyorsbillentyű – →hotkey

sign

előjel – a pozitív és negatív számok megkülönböztetésére használt jel. A →számítógépben az egyes számok előjelének ábrázolása az ún. előjelbit segítségével történik.

signature

aláírás – elektronikus levelek (→e-mail) aláírására szolgáló előre összeállított állomány.

signoff

kijelentkezés – pl. →levelezési listáról.

simulation

modellezés – valamely létező vagy elképzelt rendszer viselkedésének, vagy e viselkedés valamely következményének az utánzása.

site

helyszín – az →internet terminológiájában egy, a „világból” elérhető számítógépet jelent.

slash

perjel, törtvonal – ferde vonal (/), a billentyűzet egyik eleme.

slot

nyílás – a számítógép bővítéséhez használt szabad hely.

smiley faces

mosolygós arcok – →smiley

smiley, smiley dictionary

mosolynyelv, mosolyszótár – A „smiley” eredeti jelentése: „mosolygós”; mint →e-mail fogalom azóta létezik, amióta egy leleményes és kellően rest levelező felismerte, hogy a „:-)” jelsorozat balra fordított fejjel olvasva mosolygós arcot idéz. Efféle jelekből a sokféle szituációban adódó „hangulatot” →kódolni lehet, s ezek halmazára alkalmazás a smiley kifejezés.

SMTP (Simple Mail Transfer Protocol)

SMTP – az interneten leggyakrabban használt protokoll levelek továbbítására.

snail mail

csigaposta – a hagyományos posta vicces neve, arra céloz, hogy az elektronikus levelezés (→e-mail) sokkal gyorsabb.

SNMP (Simple Network Management Protocol)

SNMP – összetett hálózatok kezeléséhez készült protokoll-gyűjtemény.

socket

foglalat – az a programozástechnikai eszköz, amelyen a programozók például egy TCP- vagy UDP-kapcsolatot kezelni tudnak. Ezt az eszközt a hálózati programrendszer, a →TCP/IP implementációja szolgáltatja.

soft hyphen

puha elválasztójel – olyan elválasztójel, amely, ha nincs már rá szükség, mert időközben eltűnt a →szótörés, nem látszik a nyomtatáskor.

software

szoftver – általános kifejezés valamely számítógépes rendszer meg nem fogható, nem fizikai összetevőire. Leggyakrabban a számítógépes rendszer által végrehajtott →programokra vonatkoztatják, megkülönböztetve azokat →hardverüktől.

SOHO (Small Office/Home Office)

SOHO – kicsi vagy otthoni irodai környezet, és a hozzá tartozó üzleti kultúra.

sorting

rendezés – információk rendezési →kulcsok szerint növekvő vagy csökkenő sorrendbe állításának folyamata.

sound card

hangkártya – igényes hangadásra kifejlesztett bővítése a számítógépeknek. A →bővítőkártján elhelyezett (vagy manapság az →alaplaphoz integrált) zenei „intelligencia” szokásos képességei: 1. 8–16 bites CD-minőségű sztereohang lejátszása; 2. automatikus zajszűrés; 3. sztereo zene-előállítás →FM-szintetizátorral; 4. 8–16 bites CD-minőségű sztereohang felvétele mikrofonnal; 5. MIDI port; 6. játék port.

SoundBlaster

SoundBlaster – hangkártyacsalád (→hangkártya) a →Creative Labs cégtől; az →MPC-k körében kvázi-szabványként igazodnak hozzá.

source

forrás – egy (→operációs rendszerbeli) utasítás azon paramétere, amely „kiindulóul” szolgál, szemben azzal, amelyik „el-szenvedi” a változást [→címzett/→destination].

source code

forráskód – valamely →programozási nyelven megírt program, amelyet a →fordítóprogram valamely más →kódra, legtöbbször gépi kódra fordít.

space

szóköz – karakternyi üres hely, a billentyűzet egyik eleme.

spool

bemeneti/kimeneti munkaterület – adatátvitel egy →periférikus eszközre (amely lehet kommunikációs →csatorna is) valamely közbülső tárolón keresztül, hogy az adatot megfelelő időpontban juttassák el a perifériára, vagy hogy az egymástól elkülönülten előállított adatrészeket nagyobb →csomagokként lehessen a perifériára eljuttatni.

spreadsheet

táblázatkezelő – cellák soraiból és oszlopaiból álló táblázat kezelését és képernyőn való megjelenítését végző program. A cellák numerikus információt, képleteket vagy szövegeket tartalmaznak.

SQL (Structured Query Language)

SQL – → strukturált lekérdezőnyelv, amely voltaképpen ún.
→relációs adatbázis-kezelést lehetővé tevő magas szintű
→programozási nyelv.

SQL Server

SQL kiszolgáló – ügyfél–kiszolgáló alapú →relációs adatbázis-kezelő rendszer →Windows NT, →OS/2, →UNIX, VAX és NetWare környezethez.

SSL (Secure Sockets Layer)

SSL – magánjellegű dokumentumok interneten keresztüli küldéséhez készült →protokoll, amely az adatok →titkosításához →nyilvános kulcsot használ. Az SSL kapcsolatot igénylő weboldalak címe http: helyett a https: kifejezéssel kezdődik.

stack

verem – →adatszerkezet, amelyben az elemek lineárisan rendezett sorozatot alkotnak, és az összes művelet a sorozat egyik, tetőnek nevezett végén történik. Vagyis érvényesül a „Last In First Out”, azaz „utolsónak be, elsőnek ki” elv.

stack pointer

veremmutató – →verem →adatszerkezet szervezésénél használt járulékos adat, amely mindig a verem utolsó adatelemének a címét vagy indexét tartalmazza.

stand-alone

önálló, egyedülálló – számítógéprendszer vagy alrendszer, amely működőképes anélkül, hogy bármiben másik számítógéprendszerhez vagy alrendszerhez lenne kapcsolva.

static

statikus – változatlan vagy az időben változásra képtelen.

storage

tár, tárolóeszköz – a későbbi visszanyerés céljából adatok megőrzését lehetővé tevő eszköz vagy közeg.

streamer

szalagos háttértároló – adatokat nagy mennyiségben tárolni képes mágnesszalagos egység.

string

karakterlánc, füzér – karakterek bármilyen egydimenziós →tömbje.

structure

struktúra, szerkezet – 1. →program szerkezete, struktúrája; 2. összetett, szabadon definiálható adattípus a magas szintű →programozási nyelvekben.

structured programming

strukturált programozás – programfejlesztési módszer, amelyben az adott problémát részekre (funkciókra) bontják, ezáltal jelentősen növelve a programszerkezet áttekinthetőségét és a →program helyességének valószínűségét.

subject

tárgy – a levelezőprogramok egyik mezőjének a neve, ahová az üzenet tárgyát írják be [→e-mail].

subroutine

szubrutin, alprogram – →utasítások olyan sorozata, amely adott →program keretein belül önálló logikai és szerkezeti egységet alkot – rendszerint valamilyen részfeladatot végez –, s többször is végrehajtható a program különböző pontjain. →Hívása esetén a vezérlés az alprogramra tevődik át, majd annak végrehajtása után a hívást követő utasításra tér vissza. Lehetnek paraméterei.

subscribe

feliratkozás – pl. →levelezési listára való feliratkozást kérő mondat [→e-mail].

suffix

kiterjesztés, „utóka” – 1. általában valaminek a vizsgálat szempontjából érdekes „farkrésze”; 2. az →OS és a →UNIX operációs rendszerben a fájlok →kiterjesztése.

supervisor

felügyelő (-program) – 1. az a személy, aki előképzettsége folytán rendelkezik mindazzal az ismerettel, amellyel a →lokális hálózat helyes működését lehetővé teszi, és ebből kifolyólag maximális jogosultsággal rendelkezik a hálózatban; 2. az →operációs rendszer központi vezérlőprogramja, amely az egész operációs rendszert irányítja.

support

támogatás – 1. ha valamilyen program támogat egy bizonyos funkciót, az azt jelenti, hogy rendelkezik vele vagy lehetővé teszi; 2. technikai tanácsadás, ügyfélszolgálat.

suspend

felfüggesztés – számítógépes rendszer futásának időleges megszakítása.

SVGA (SuperVGA)

SVGA – olyan →VGA-kompatibilis →grafikus kártya, amely elődjénél nagyobb felbontóképességgel, illetve →színmélységgel rendelkezik. Képes a →HiColor és a →TrueColor üzemmódra.

swapping

csere, memóriák közötti átvitel – a →központi tárral való gazdálkodás módszere. Olyan időszakban, amikor a köz-

ponti tár bizonyos, feldolgozáshoz rendelt részeit nem használják, e részek tartalmát átírják a →háttértárolóba, majd szükség esetén onnan visszaolvassák. Ezáltal magasabb prioritású →programok megkaphatják a szükséges tárkapacitást.

SWIFT (Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication)

SWIFT – nemzetközi banki, pénzügyi tranzakciók számítógépes távközlési kezelésére létrehozott társaság, illetve rendszer.

syntax

szintaktika – nyelvben az elemek érvényes sorozatára, →programozási nyelvben a karaktersorozatok képzésére érvényes formai szabályok összessége.

syntax error

szintaktikus hiba – a program fordításakor a →fordítóprogram, végrehajtáskor az →értelmezőprogram által kijelzett formai hiba [→szintaktika/→syntax].

synthesiser

szintetizátor – olyan elektronikus eszköz, amely komplex hullámformák alkotása által hangszereket és más hangokat szimulálva hangokat kelt. Az olyan szintetizátorokat, amelyek digitalizált hangmintákat használnak a hangok keltésére, minta-visszajátszó vagy mintavevő szintetizátoroknak hívjuk [→mintavételező/→sampler].

system software

rendszer szoftver – azon →programok, funkciók összessége, amelyek a →felhasználó számára az egész rendszer →erőforrásait hozzáférhetővé teszik.

T

tab

tab – a tabulálás (vagyis adatok elrendezése) és a tabulációs karakter rövidítése. Az utóbbi olyan vezérlőkarakter, amely a nyomtatásnál vagy a megjelenítésnél vezérli az adatok elrendezését.

table

tábla, táblázat – sorokban és oszlopokban, pontosabban a metszéspontjaikban létrejövő cellákban elhelyezett adatok halmaza. Az adatokat (szöveget, számokat, képleteket, dátumot) →táblázatkezelő program segítségével feldolgozhatjuk, elemezhetjük [→Excel]. Az →adatbázis-kezelő rendszerek táblázatokban tárolják adataikat.

tablet

tábla – a digitalizáló tábla rövid elnevezése.

tablet PC

táblaPC, elektronikus palatábla – →LCD kijelzős noteszgép (→notebook), amelynek képernyőjére a felhasználó különleges tollal írhat, de tartozhat hozzá billentyűzet és egér is.

tag

címke – a HTML lap megjelenését meghatározó kód. A <> jelek közé zárt címkéket a →böngészőprogram felismeri és értelmezi. Példa dőlten megjeleníteni kívánt szövegre: <U>szöveg</U>.

tape

szalag – a számítástechnikában ma már csupán a mágnesszalagot jelenti, amelyet – nagy kapacitása miatt – (adat)állományok mentésére, tárolására használnak.

target code

tárgykód – a →fordítóprogram által létrehozott →kód. Legtöbbször ez →gépi kódot jelent, bár számos példa létezik, amikor a tárgykód nem más, mint magas szintű (vagy más, de a gépi kódtól eltérő) →programozási nyelven írt kód [→Java].

task

feladat, folyamat, munka – gyakran magát a végrehajtandó programot jelenti. Vannak olyan rendszerek (pl. →UNIX, →OS/2, →Windows), amelyek lehetővé teszik több feladat párhuzamos végrehajtását, ezért multitasking rendszereknek nevezik őket.

TCP (Transmission Control Protocol)

TCP – adatátvitelt ellenőrző →protokoll, amely ellenőrzi, hogy az →IP szerint elindított adatsomagok megérkeztek-e az adott címre. A TCP visszaigazolja valamennyi adatsomag megérkezését.

teleworking

táv munkavégzés – speciális →számítógépes hálózat segítségével szervezett munkavégzési rendszer.

Telnet

Telnet – olyan protokoll az →interneten, amelynek segítségével más számítógépek szolgáltatásait vehetjük igénybe.

template

(minta)sablon – némely igényes program (→Office, →kiadványszerkesztő) lehetőséget ad arra, hogy létrehozzunk olyan „üres” dokumentumokat, amelyek bizonyos, gyakorta ismétlődő dokumentumfajták (üdvözlőlevél, meghívó, céges hivatalos levél, fax, boríték, önéletrajz stb.) elkészítésének „kiindulópontjai” lehetnek. Ezek a még üres, konkrét tartalom nélküli dokumentumok a sablonok.

terminal

terminál – az ember–gép határvonalon dolgozó, a távvezérelt →perifériához tartozó berendezés, amely saját →vezérlőegységgel rendelkezik, s lehetővé teszi valamely – esetleg földrajzilag is távoli – számítógéprendszer használatát.

termination

befejezés – →folyamat futásának a befejezése [→abort].

terminator

elválasztójel – logikailag összetartozó adatsorozatot egy másik adatsorozattól elválasztó speciális, a felhasználói →program által értelmezhető jel.

testing

tesztelés, kipróbálás – tényleges futtatással annak vizsgálata, hogy egy rendszer vagy rendszerkomponens a kívánt módon viselkedik-e.

TeX

TeX – →szövegszerkesztő; D. Knuth világhírű informatikus elméjében született meg valamikor 1977 körül. A TeX kiadványszerkesztő eszköz; nyitottsága, „programozhatósága” folytán szabad szárnyalást ad a tipográfiai ötleteknek. Mondható, hogy „tipográfiai programozási nyelv”, amelynek használata a szövegnek mint tipográfiai programnak a lefordítását jelenti, s ennek során jön létre a nyomtatásra kész szöveg. Szabadon terjesztik a legkülönbélebb →platformokon futó változatait. A nyomtatásra kész szöveget →DVI formátumú állományban hozza létre, amely szintén platformfüggetlenséget biztosít magának a dokumentumnak is.

text editor

szövegszerkesztő – szöveg formájában tárolt adatok bevitelére és módosítására alkalmas program.

text file

text állomány – ASCII állomány/→ASCII file.

thermal printer

hőnyomtató – olyan →nyomtató, amely a nyomtatási képet a nyomtatópapír meghatározott helyének melegítésével hozza létre.

thumbnail

bemutató ikon, „körömnyi kép” – program azon szolgáltatása, hogy a képekről csak tömör „skiccet” rajzol ki a képernyőre, amelyek mérete alig nagyobb „hüvelykujjkörömnél”. Magukat a képeket is így nevezik.

TIFF (Tagged Image File Format)

TIFF – a kiadványszerkesztéshez kidolgozott adatátviteli formátum, amelyet tetszőleges méretű és →színmélységű (24 bitesig) képek tömör ábrázolására használnak. Sajnálatosan a formátumot →platformtól függően némileg eltérően értelmezik [→GIF].

time sharing

időosztás – a számítógép feldolgozási (→CPU) idejének javított felosztási módja. Az időosztásos rendszerekben a számítógépnek a munkák (→task) közötti kapcsolása olyan gyors, hogy úgy tűnik, mintha az egyes munkák kizárólagosan birtokolnák a számítógépet.

timeout

időtúllépés – olyan esetekben fordul elő, amikor valamely folyamat külső eseményre vár, vagy arra, hogy az előre beállított időintervallum leteljen, még mielőtt a külső esemény bekövetkezne.

Token Ring

vezérlőjeles gyűrű – gyűrűfelépítés, amelyben az egyes →csomópontok az előttük álló csomópontoktól érkező, meg-

különböztetett rövid bitsorozatra, az ún. vezérlőjelre várnak. Érkezése azt jelenti számukra, hogy a kitüntetett irányban továbbküldhetnek információkat. A →hálózat felépítése biztosítja, hogy a gyűrűben egyszerre csak egy vezérlőjel legyen. Amikor az adásra váró csomópont veszi a vezérlőjelet, elsőként az →üzenetet, majd a vezérlőjelet adja tovább a gyűrűben a következő csomópontnak. A vezérlőjel ezután mindaddig kering a gyűrűben, amíg egy csomópont újra fel nem tartóztatja üzenetváró átvitelrel. Az ilyen nevű hálózati szabványt az →IBM fejlesztette ki.

toolkit

eszközkészlet – valamely program leggyakrabban használt funkcióit kis ikonhoz kapcsolhatjuk. Ezután nem kell a többszintű menürendszerből kiválasztanunk a funkciót, hanem elég csak az ikonra kattintanunk. Az ablaknak az ikonokat tartalmazó része az eszköztár.

touch panel

érintőtábla – olyan adatbeviteli egység, amelyet a felhasználó közvetlenül ujjával megérintve használ, s így mutat a kiválasztandó képernyőelemre. Az érintőtábla →képernyőre szerelhető, így valójában a felhasználó úgy érzi, mintha közvetlenül a kiválasztandó ábraelemre mutatna [→egér/→mouse, →botkormány/→joystick, →pozicionálógömb/→trackball, →fényceruza/→lightpen].

track

sáv – a mágneses adathordozó része, amelyet el lehet érni az író/olvasó fejjel.

trackball

pozicionálógömb – bemeneti jelek előállítására alkalmas, fordított →egérre emlékeztető eszköz. Hatására a megfelelő →meghajtó segítségével a →kurzor (vagy más ábra) ide-oda

mozog a képernyőn. Mivel az egerrel ellentétben stabilan nyugszik az asztalon, nem igényel sok helyet a használata [→érintőtábla/→touch panel, →botkormány/→joystick, →egér/→mouse, →fényceruza/→lightpen].

transaction

tranzakció – számítástechnikai értelmezésben a valóságban történő valamely eseményt, folyamatot, változást rögzítő adatok összessége. →Adatbázisokkal kapcsolatban meghatározott adatkezelési művelet indítási igényének leírása. Banki értelemben számlákkal kapcsolatos kérések teljesítése, pénzforgalom.

translate

eltolás – geometriai transzformáció.

trap

csapda – →megszakítás által létrehozott rendszerállapot, amelyet a →felhasználói program elcsíp (észlel), és megadja a feldolgozását biztosító programrész címét.

TrueColor

TrueColor („Igazán Színes”) – 24 (sőt 32) bites →színmélység, amelyben az →RGB modellben mindhárom alapszínnek 8 bit jut, vagyis a különböző színárnyalatok száma meghaladhatja a 16 milliót [→HiColor, →SVGA].

TrueType

TrueType („Igazi Betűs”) – betűtípus-készítési technológia, amelyet az →Apple tervezett, és manapság mind az Apple, mind az →MS használ →operációs rendszereiben. A TrueType →fontok akár a →monitoron, akár a →nyomtatón megjeleníthetők, s mivel →vektorgrafikusak, minőségromlás nélkül transzformálhatók, például skálázhatók.

turnkey solution

kulcsrakész megoldás – számítástechnikai rendszer →hardver- és →szoftverelemeinek teljes körű szállítása és üzembe helyezése a →felhasználónál. Átadásakor a rendszer alkalmas a kívánt feladat üzemszerű elvégzésére.

twisted pair

csavart érpár – olyan adatátviteli vonal, ahol a vezetékeket egymás körül spirál alakban megtekerve használják. Árnyékolt (STP) és árnyékolatlan (UTP) változatban is alkalmazzák. Egyre népszerűbb, viszonylag olcsó fizikai adatátviteli mód.

txt file

txt állomány – formázást nem tartalmazó szövegfájl (→ASCII file).

type

típus – →data type

typeface

betűtípus – azonos stílusjegyeket hordozó, szabványosított betűkészlet, az ilyen módon azonosan tervezett →karakterek összessége. Két alapszoportja a →serif és a →sans serif betűtípusok. [→font]

U

UI (User Interface)

felhasználói felület – az ember és a számítógép közötti felület.

UID (User Identifier)

UID (felhasználói azonosító) – a felhasználói címében a @ jel előtti rész, másképpen felhasználói név.

underlined

aláhúzott – a →szövegszerkesztőkben általában választható betűtípus, amelynek használatával aláhúzott szövegrész írható.

undo

visszaállítás – az →alkalmazói programban az utolsó tevékenység (parancsvégrehajtás) előtti állapot visszaállítása úgy, hogy a végrehajtott parancs (tevékenység) érvényét veszti.

unerase

törlés visszaállítása – →restore

Unibus

Unibusz – miniszámítógépes sínrendszer védjegye, amelyet a →DEC tervezett és használt először a saját PDP 11-es számítógépeihez.

Unicode

Unicode – karakterek egész számokként való ábrázolásának szabványa; minden karakterhez egy 16 bites számot rendel. [→ASCII]

UNIX

UNIX – a Bell Laboratórium által a →DEC PDP 11-es miniszámítógépekre 1971-ben tervezett →operációs rendszer védjegye. A →UNIX célja az volt, hogy olyan egyszerű egységsített környezetet hozzon létre, amelyben viszonylag kevés felhasználó jelentős mértékben együttműködve, egy időben dolgozhat. A →UNIX rendkívül népszerűvé vált, és sok tekintetben de facto szabványként alkalmazzák a miniszámítógépek operációs rendszerei körében, de megjelent már a nagy- és →mikroszámítógépeknél is.

unlock

elengedés, felszabadítás – nem megszakítható művelet, amellyel egy folyamat jelzi, hogy az adott →erőforrásra nincs tovább szüksége.

unpack

kicsomagolás – tömörített állomány kibontása [→tömörítés/→pack].

updating

aktualizálás – valamely újra használható adathordozón rögzített információnak a felülírása, módosítása, naprakész állapotba hozása.

upgrade

frissítés – szoftver- vagy hardvertermék új változata, amelyet a régi változatot használók kedvezményesen vásárolhatnak meg.

Upper Case letters

nagybetűk – a számítógép billentyűzetének felső állású betűi.

UPS (Uninterruptible Power Supply)

UPS – szünetmentes tápegység, amely akkumulátorának köszönhetően áramkimaradás esetén is biztosítja néhány percig a

számítógép (vagy egyéb berendezés) áramellátását, hogy adatainkat menthessük, és a gépet a szokásos módon leállíthatjuk. Nagyobb fontosságú berendezések számára aggregátorról folyamatos üzemet biztosíthat.

URL (Uniform Resource Locator)

URL (általános erőforráshely-meghatározó) – az →internet →erőforrások megcímzésére vonatkozó része, helymeghatározásra szolgáló rendszer. Megadja az információ elérésének módját, az internet-kiszolgáló számítógépét és az információ helyét az adott gépen. Például: „http://izzo.inf.elte.hu/~iszcs”, amely három részből áll: a szolgáltató azonosítója (http, lehetne még: ftp, mailto, telnet stb.), tartománynév (izzo.inf.elte.hu), →elérési út (~iszcs).

USB (Universal Serial Bus)

USB – kezdetben 12 Mbps sebességű adatátvitelt lehetővé tevő szabvány, amely a →Plug-and-Play telepítést is támogatja. Egy USB →porthoz akár 127 →periféria (billentyűzet, egér, modem) csatlakoztatható. Az USB 1.1 továbbfejlesztett, kompatibilis változata az USB 2.0, amely már 480 Mbps sebességre képes.

user

felhasználó – a számítógépet vagy valamely programot használó személy.

user guide

felhasználói kézikönyv – a programokhoz mellékelt leírás, amely a program használatába vezeti be a (kezdő) felhasználót.

user-friendly

felhasználóbarát – párbeszédés rendszerek (mind a →szoftver, mind a →hardver) minőségi jellemzője. E rendszerek célja, hogy a →felhasználó munkáját könnyebbé tegyék, bevon-

va őt a feladatmegoldás folyamatába, minél érthetőbben megfogalmazva azt, amit a számítógép használata megkíván tőle.

username

felhasználónév – számítógépes rendszerekben a hozzáférési jogosultsághoz használt név, amelyet a felhasználó – a jelszóval (→password) együtt – maga választhat ki.

utility

segédprogram – olyan →program, amely része (lehet) a számítógépes rendszernek, és a legkülönbébb feladatokat hajtja végre (pl. lemezteszt, lemezen lévő →állományok rendezése, →memóriában lévő programok azonosítása stb.).

UUCP (Unix to Unix CoPy)

UUCP – program az →adatállományok →hálózati számítógépek közötti mozgatására. Előnye, hogy soros vonalon és IP alatt is működik.

V

V.24

V.24 – a →CCITT által definiált szabványos elektronikus →interfész →adatterminál, berendezések és →modemek összekapcsolására. A vezérlőjelek meghatározása mellett az időzítési és adatjelzési szabványokat is tartalmazza.

VAR (Value Added Reseller)

értékhozzáadó viszonteladó – olyan eladó, aki a gyártótól vett terméket saját szellemi termékének eredményével kiegészíti, és úgy adja tovább a végfelhasználónak.

variable

változó – magas szintű →programozási nyelvekben használatos →szintaktikai kategória: olyan operandus a műveletekben, amelynek értéke a feldolgozás alatt változhat. A változó által képviselt adat →attribútumait deklarációkkal határozhatjuk meg.

VBScript

VBScript – az →MS →Internet Explorer által közvetlenül (azaz más segédprogram, pl. →fordító- vagy →értelmező-program nélkül) „értett” programozási nyelv, amelynek segítségével dinamikus honlapokat (pl. űrlap) lehet készíteni [→CGI].

vector

vektor – egydimenziós →tömb, amely lehet egy mátrix sora vagy oszlopa.

vector graphic

vektorgrafikus – képek olyan ábrázolására utaló jelző, amely bizonyos grafikus alapobjektumok (szakasz, téglalap, ellipszis-ív stb.) kombinációjából eredezteti a képet. Ezen objektumokat jellemzőik megadásával írja le, például a szakaszt két végpontjával, a téglalapot a két szemben lévő sarokpontjával. Ezáltal tömör és transzformálható ábrázoláshoz jutunk.

verification

ellenőrzés – adat visszaolvasásakor végzett, az adatpontosság ellenőrzésére szolgáló eljárás.

version

verzió – szoftver továbbfejlesztett kiadása.

version number

verziószám, változatszám – a programfejlesztők termékeik újabb változatát – elkerülendő a zavart – verziószámmal látják el, amely egy fő- és egy alverziószámból állhat, pl. 3.1.

VGA (Video Graphics Array)

VGA – az →IBM PC és azzal →kompatibilis számítógépek grafikus kártyájának típusa. Jellemző →felbontása 640×480, →színmélysége 256 [→SVGA].

video accelerator card

videogyorsító kártya – →graphics accelerator card

video card

videokártya, grafikus kártya – a számítógéphez illeszthető, saját →processzorral és →memóriával rendelkező →bővítőkártya, amely a megjelenítendő kép →digitális jeleit a monitor számára szükséges →analóg jellé alakítja. A megjelenítés gyorsaságát, a →felbontást és →színmélységet nagyban befolyásolja saját →RAM-jának mérete és processzorának sebessége.

video controller

video-vezérlőkártya – →video card

virtual machine (VM)

virtuális gép – rendszerműködtetési koncepció, amely szerint egy virtuális gép →erőforrásainak összessége áll rendelkezésünkre, de a →felhasználó nem tudja, és nem is kell tudnia, hogy a feladatok elvégzésére az →operációs rendszer milyen valós erőforrásokat vett igénybe. A megközelítés sok létező operációs rendszer alapját képezi (→IBM VM/CMS, →DEC VAX/VM).

virtual memory

virtuális memória – látszólagos, leképzett memória. Tárkezelési koncepció, amelynek az a lényege, hogy a drága és szűkös →központi memóriát kiterjesztik a valamivel lassúbb, de olcsóbb →háttértárolóba.

virus

vírus – olyan speciális önreprodukáló →program, amely más programtermékekbe beépülve a legkülönbözőbb mellékhatásokat idézheti elő. Hatása az egyszerű, ártatlan csínytevéstől a legkomolyabb számítógépes bűntényig terjedhet, ugyanis igen komoly károk okozhat az alkalmazói (adat)állományokban, illetve adatbázisokban. Elnevezése igen találó, mert terjedése éppoly ellenőrizhetetlen, mint a betegséget hordozó vírusoké.

VLSI (Very Large Scale Integration)

nagyon nagy fokú integrálás – az integrált áramkörök gyártásának azon technológiai szintje, amellyel több mint 100 000 tranzisztort képesek egyetlen lapkára integrálni.

VMS (Virtual Memory System)

VMS – a →DEC által kifejlesztett →többfelhasználós →operációs rendszer. Az 1.0 számú, nem béta (azaz „piacra szánt”)

verziója 1978-ban készült el. Elsősorban VAX számítógépeken fut (az 1996-ban kibocsátott 7.1 verziójú VAX-on és az Alpha processzorú gépeken).

volume

kötet, táregység – cserélhető adattároló eszköz, pl. mágnesszalag, mágneslemez.

von Neumann machine

Neumann-féle gép – minden olyan →számítógép, amelynél:
a) a központi egység részei: →vezérlőegység, →aritmetikai és logikai egység, tár és →B/K egységek; *b)* a →program és az →adat ugyanabban a tárban van, a tárolt program alapvető tényező; *c)* a vezérlő és az aritmetikai egység határozza meg a gép működését, a tárból kiolvasott utasítások alapján.

VRML (Virtual Reality Modeling Language)

VRML – „Látszólagos valóságot modellező nyelv”, amelyet kifejezetten a →Weben megjelenítendő →3D-tárgyak leírására, létrehozására terveztek a kilencvenes évek derekán. A →HTML-hez hasonlóan ez is különféle →platformokon (pl. →Windows, →MacOs, →UNIX) használható. A VRML-nyelvű dokumentum közönséges →text állomány, amely a →HTML-hez hasonlatos nyelvi elemek mellett 3D-alakzatok és -szövegek modelljeit rögzítő és mozgató, transzformáló elemeket is tartalmaz. A VRML-nyelvű dokumentumok megjelenítésére alkalmassá tehető a →böngészők speciális segédprogram (pl. WorldView) →letöltése után.

W

wait list

várakozási lista – →folyamatok listája, amelyek valamely tevékenység végrehajtására vagy valamilyen →erőforrásra várnak, mielőtt ismét folytatni tudnák futásukat.

WAN (Wide Area Network)

nagy területre kiterjedő hálózat – kommunikációs →hálózat, amely abban különbözik a →lokális hálózattól – ebből egyébként egyet vagy többet is tartalmazhat –, hogy nagyobb távolságot áthidaló összeköttetéseket is magába foglal.

WAP (Wireless Application Protocol)

WAP – adatátviteli →protokoll vezeték nélküli eszközök (mobiltelefonok, személyi hívók, kézi számítógépek) számára.

WAV (WAVetable Audio)

WAV – szabványos formátum multimédiás hangalkalmazásokhoz.

Web

Háló – →WWW

web page

weblap – az →internet →WWW-kiszolgálóin tárolt dokumentumok, információcsomagok képernyőn megjelenő formája. Az ilyen oldal tartalmazhat szöveget, képet, film és hanganyagot. A weboldal gyakran a hipermédia oldal szinonimája.

web server

webkiszolgáló – → www server

webcasting

webszórás – az internet és a web használatával történő információterítés, műsorszórás.

webmaster

webmester – a webhelyet (→web site) kezelő, felügyelő személy (rendszergazda), akinek legtöbbször feladata az is, hogy biztosítsa a →webkiszolgáló szoftvereinek és hardvereinek megfelelő működését.

Win 95, Win 98, Win 2000

Win 95, Win 98, Win2000 – a →Windows változatai, amelyek már önálló →operációs rendszerként működnek, szemben a korábbi verzióival, amelyek a →DOS-ra támaszkodva DOS-os grafikus felületet (→GUI-t) alkottak. Legújabb változata a Windows XP. [→NT]

winchester

merevlemez – a személyi számítógép merevlemez tárának elnevezése, amelyet 1973-ban vezetett be először az →IBM.

window

ablak – képernyőkezelési technika, amelynek alapeleme a kép vagy állományrészletet megjelenítő, téglalap alakú terület a →megjelenítőn. Az ablakok speciális objektumok, amelyeken menüket és más, speciális feladatokat ellátó →gyermekablakokat, →párbeszédablakokat jeleníthet meg a grafikus felhasználói felületet (→GUI) kezelő program. Kezelésüket maga az →operációs rendszer vagy a →felhasználói program végzi.

Windows

Windows – az →MS által kifejlesztett, az →operációs rendszer elé megvalósított, nagyon elterjedt interfész. Ablakkezelési mechanizmusokat és a programfuttatás tetszetős megvalósítását kínálja a programozónak.

word break

szótörés – →szövegszerkesztés témabeli fogalom, jelentése: valamilyen, nyelvtanilag és formailag helyes megoldás, amelynek alkalmazására akkor kerül sor, ha egy szó a sor végére kerülve már nem fér ki. Ilyenkor a →szövegszerkesztők, ha nincs más beállítás, automatikusan a következő sorba viszik át a teljes szót.

word processing

szövegfeldolgozás – szerkesztési/editálási, átalakítási, tárolási és nyomtatási lehetőségeket nyújtó rugalmas eszköz, amely lehetővé teszi, hogy a →felhasználók számítógép segítségével készítsék el →dokumentumaikat.

word

szó – 1. mint a →hardverrel kapcsolatos fogalom („gépi szó”) a számítógép →hardvere által egységként kezelt bitvektort jelöli. A →bitek száma, amelyet a szó hosszának vagy méretének is neveznek, 16 vagy 32; 2. →szövegszerkesztéshez tartozó fogalomként: a szóelválasztó jelet (leggyakrabban: szóközt) nem tartalmazó jelsorozat neve; 3. nagy kezdőbetűvel az →MS →szövegszerkesztő programjának rövid neve.

Word, MS Word (WinWord)

Word – az →MS népszerű →szövegszerkesztője, amely →Windows környezetben fut.

workstation

munkaállomás – adott típusú feladat végrehajtásához szükséges eszközökkel felszerelt hely. Napjainkban a munkaállomás lehet önálló, →hálózatba kötött mikro- vagy miniszámítógép.

WWW (World Wide Web)

WWW – világháló. →Hipertexten alapuló világméretű osztott információs rendszer, amely nemcsak szövegeket, hanem

képeket, hangokat, filmlejátásokat is tartalmazhat, tehát
→multimédiás szolgáltató rendszer.

www server

www-kiszolgáló, webkiszolgáló – ahhoz, hogy az (→internetre kapcsolt) →kiszolgáló WWW-s szolgáltatásokat nyújtson, bizonyos szoftverfeltételek megteremtésére van szükség. A szükséges telepítéseket elvégezve válik a számítógép webkiszolgálóvá.

WYSIWYG (What You See Is What You Get)

WYSIWYG (amit látsz, azt kapod) – angol kifejezés mozaikszava. A nyomtatottal minden tekintetben (méretek, stílusok, oldalszélesség, oldaltördelés stb.) megegyező képernyőkép, szöveg, grafika, fájl neve.

X

X protocol

X protokoll – az →ISDN-re épülő, adatátvitelre alapozott X kezdőkarakteres protokollok (X.25, X.400, X.500) a kereskedelmi, üzleti, pénzügyi levelezési, illetve elektronikus úton bonyolított tranzakciók szabványai.

X Window System

X Window – a Massachusetts Institute of Technology által kifejlesztett program, az operációs rendszerek hálózati, ablak-orientált kiterjesztése a nyolcvanas évek második feléből. Így nevezik azokat az ügyfélprogramokat, amelyek által nagygyépes grafikus terminál lesz a PC-ből.

XMS (Extended Memory Specification)

XMS – az AS, az →Intel, a Lotus és az →MS által kidolgozott szabvány. Egyike az 1 Mbájton felüli memóriakezelés szabványainak. Az →MS-DOS csak segédprogram segítségével képes kihasználni a fentebb említett 1 Mbájton felüli memóriatartományt. Hozzá való memóriakezelő program a HYMEM.sys [→EMS].

Y

Y2K (Year 2000) problem

„A 2000. évre áttérés” problémája – egyszerűnek látszó, de sok átdolgozást igénylő probléma, amely abból fakadt, hogy bizonyos programok dátumfüggően számolnak, és mivel a dátum tárolásánál sok esetben megelégedtek az évszám utolsó két számjegyével, így a 2000-es év összetéveszthető 1900-zal. E hibát a programok dátumkezelő részének újraírásával, illetőleg az →adatbázisok módosításával, újraszervezésével küszöbölték ki.

Yahoo!

Yahoo! – népszerű →keresőrendszer [→URL: <http://www.yahoo.com>] [→AltaVista].

Z

zip

zip – egyike a → legnépszerűbb →tömörítőprogramoknak.

zip-drive

zip-drive – a szokásos 3,5 hüvelykes →lemezhez hasonló, de 100, illetve 250 MB kapacitású 'zip' lemezt kezelni képes meghajtó.

zoom

zoom – a képernyőn megjelenő kép nagyítása, kicsinyítése.

SZÁMMAL KEZDŐDŐ KIFEJEZÉSEK

2D-

2D- – jelzőként használva arra utal, hogy 2-dimenzióbeli, azaz síkbeli.

3D-

3D- – jelzőként használva arra utal, hogy 3-dimenzióbeli, azaz térbeli. Például 3D-grafika: tárgyak térbeli ábrázolása.

4GL

4GL – az angol Fourth Generation Language kifejezésből alkotott mozaikszó. A →programozási nyelvek új keletű csoportja, amelyet különösen az →adatbázisok hatékony kezelésére dolgoztak ki.

Fifth Generation Computers

5. generációs számítógépek – új elveken épülő számítógépek generációja (→számítógép-generációk), aminek a hivatalos „születésnapja” 1981. október 19., amikor is Tokióban egy nemzetközi konferencián a japánok bejelentették ilyen irányú kutatásaikat, s elért eredményeiket. Alkotóelemei: intelligens interfészgép a →felhasználóval való hagyományos (billentyűzet-képernyő-orientált) és új típusú (fonális és grafikus) →kommunikációhoz (→UI); problémamegoldó és következtető gép; adatbázisgép (→adatbázis/→DBMS).

Magyar nyelvű betűrendes szóvisszakereső

- ablak – window
- abszolút kód – absolute code
- adaptáció – adaptation
- adat – data
- adatállomány – data file
- adatállományok frissítése – data maintenance
- adatbank – databank
- adatbázis – database
- adatbázis-kezelő (rendszer) – DBMS (Database Management System)
- adatfeldolgozás – data processing
- adatkapcsolat – data link
- adatkapcsolat-vezérlő protokoll – data link control protocol
- adatsín – databus
- adatszerkezet – data structure
- adattípus – data type
- adattömörítés – data compression, pack
- akkumulátor – accumulator
- aktuális paraméter – argument
- aktualizálás – updating
- alacsony sugárzású – LR (Low Radiation)
- alacsony szintű formázás – low level formatting
- aláhúzott – underlined
- aláírás – signature
- alapértelmezés – default
- alaphálózat – backbone
- alaplapp – mother board
- alapsávú adatátvitel – baseband networking
- alfanumerikus karakter – alphanumeric character
- algoritmus – algorithm

alkalmazói program – API (Application Programming Interface), application program
alkönyvtár – directory
allokáló rutin – allocation routine
állomány – file
állomány kiszolgáló – file server
állomány vége – EOF (End Of File)
állomány-helyreállítás – file recovery
állományjellemzők – file attributes
állomány-kiosztási táblázat – FAT (File Allocation Table)
állományvédelem – file protection
alprogram – subroutine
általános regiszter – general register
analóg – analog
animáció – animation
animált – animated
aprósüti – cookie
áramkör – circuit
archív – archive
argumentum – argument
arhivál – archive
aritmetikai és logikai egység – ALU (Arithmetical Logical Unit)
arj – arj
árnyékolás – shading
ASCII-állomány – ASCII file
assembly nyelv – assembly language
aszinkron – asynchronous
asszemler – assembler
asztali számítógép – desktop computer
átalakítás – conversion
átdolgozás – adaptation
átfedés – overlay
átfedett – interlaced
áthelyezhető bináris forma – relocatable binary form

áthelyezhető kód – áthelyezhető bináris forma
átjáró – gateway
átkötés – jumper
átlagos hibamentes működési idő – MTBF (Mean Time Between Failures)
átlapozás – overlap
átmeneti tároló – buffer
átnevez – rename
AT-sín – AT-bus
attribútum – attribute
átvitel – carry
átvitel memóriák között – swapping
átviteli csatorna sávszélessége – bandwidth
azonnali üzenet – instant message
azonosítás – identification, account
azonosító kártya – card

B/K – I/O (input/output)
B/K busz, B/K sín – I/O bus
bájt – byte
banki hitelkártya – card, bank credit card
BASIC – BASIC (Beginners All-purpose Symbolic Instruction Code)
batch fájl – batch file
beágyazás – embedding
beállítás – set-up
befejezés – termination
bejegyzés – entry
bejelentkezés, belépés – login
bekezdés – paragraph
belépés, bevitel – enter
bemenet – input
bemenet/kimenet – I/O (input/output)
bemeneti/kimeneti munkaterület – spool
bemutató – presentation

bemutató ikon, „körömnyi kép” – thumbnail
bérelt vonal – leased line
berendezés-kiértékelés – benchmark
beszélgetés – talk
beszúr – paste
beszúr, beszúrás – insert
betéti kártya – card
betöltés – load
betöltőrekord – boot record
betöltőszektor – boot sector
betűkészlet – font
betűtípus – typeface
bevitel – input
bevitel/kivitel – I/O (input/output)
billentyű – key
billentyűzet – keyboard
bináris kód – binary code
bináris rendszer – binary system
bináris számjegy – bit (binary digit)
bitszelet-architektúra – bit-slice architecture
bittérképezés – bitmapping
biztonsági másolat – back up
biztonsági védelem – security
blokk – block
blokkséma – block diagram
bootolás – boot, boot up
botkormány – joystick
böngészés – browsing
böngésző – browser
böngésző program – browser
bővítőkártya – extension card
bps – BPS (bit/second)
busz – bus

camcorder – camcorder
ciklikus redundancia kód – CRC (Cyclic Redundancy Check)
ciklus, hurok – loop
cilinder – cylinder
cím – address
címke – label
címtár – directory
címzett – destination

csak olvasható – Read, Read Only
csak olvasható optikai lemez – CD-ROM
csak olvasható tár – ROM (Read Only Memory)
csapda – trap
csatlakozási felület – interface
csatolás – attachment, linking
csatolóártya – extension card
csatorna – channel
csavart érpár – twisted pair
csere, memóriák közötti átvitel – swapping
csigaposta – snail mail
csipkártya – card
csomag – packet
csomagkapcsolás – packet switching
csomagkapcsolásos – packet switching
csomópont – hub, node
csoport (jogok) – Group
csoport-összehangoló program – groupware

dallamszerkesztő – sequencer
dekódoló – decoder
démon – demon (Disk and Execution Monitor)
digitális – digital
digitális kártya – card
digitalizálás – digitization
dinamikus memóriakiosztás – dynamic memory allocation

dokumentáció – documentation
dokumentum – document
domain – DNS (Domain Name System)
dőlt – italic
dupla pontosságú – double precision

egér – mouse
egész – integer
egyidejű (párhuzamos) végrehajtás – multitasking
egység – device
elágazás – branch
elektromosan törölhető csak olvasható tár – EEROM
(Electrically Erasable Read Only Memory)
elektronikus falújság – BBS (Bulletin Board System)
elektronikus fizetési rendszer – EFTS (Electronic Funds
Transfer System)
elektronikus iratkezelő – electronic filing
elektronikus posta – electronic mail
elengedés, felszabadítás – unlock
elérés – access
elérési idő – access time
elérési mód – access method
elérési út – path
elforgatás – rotate
eljárás – procedure
eljárás orientált nyelv – procedure-oriented language
elküld – send
ellenőrzés – verification
ellenőrző összeg – checksum
előfeldolgozó – preprocessor
előformázott – preformatted
előjel – sign
előtér – foreground
eltávolítás – remove
eltolás – translate

elválasztó – separator
emuláció – emulation
engedélyez – enable
entitás – entity
érintőtábla – touch panel
erőforrás, készlet – resource
értékesítési pont – POS (Point Of Sale)
értékhozzáadó viszonteladó – VAR (Value Added Reseller)
értelmező – interpreter
értelmezőprogram – interpreter
érvénytelenít – cancel
érzelemlikon – emoticons
escape karakter – escape character
eszköz – tool
eszközkészlet – toolkit

fájl, állomány – file
fájlkiterjesztés – file extension
fakszimile – facsimile
fax – facsimile
fej, fejrész – head
fejléc – header
fekete-fehér monitor – monochrome monitor
felbontás – resolution
feldolgozási sor – queue
felépítés – architecture
felfrissítés – refresh
felfüggesztés – hang up
felfüggesztési pont – breakpoint
felhasználó – user
felhasználóbarát – user-friendly
felhasználói interfész – UI (User Interface)
felhasználói kézikönyv – user guide
felhasználói program – application program
feliratkozás – subscribe

feliratkozás listára – subscribe
félkövér – bold
felügyelőprogram – supervisor
felülírás – overwrite
felvevőterület – session
fényceruza – lightpen
festékszalag – ribbon
firmware – firmware
fixpontos számábrázolás – fixed-point representation
FM-szintetizátor – FM synthesizer
fogd és vidd – Drag and Drop
foglalat – socket
folyadékkristályos megjelenítő – LCD (Liquid Crystal Display)
folyamat – process
folyamat, munka – task
folyamatábra – flowchart
folyamatirányítás – process control
fordítás – compiling
fordítóprogram – compiler
fordított törtvonal – back slash
formátum – format
forrás – source
forráskód – source code
frissítés – upgrade
funkcióbillentyűk – function keys
függvény – function

gazdaszámítógép – host computer
generátor – generator
gépi kód – machine code
globális – global
görgetősáv, gördítősáv – scroll bar
gráf – graph
grafikus felhasználói felület – GUI (Graphical Use Interface)

grafikus gyorsítókártya – graphics accelerator card
grafikus kártya – video card

Gyakran Ismételt Kérdések – FAQ (Frequently Asked Question)

gyermekablak – child window

GYIK – FAQ (Frequently Asked Question)

gyors billentyű – shortcut key

gyorsbillentyű, billentyűparancs – hotkey

gyorsítótár – cache memory (cache)

gyökér – root

hajlékonylemez – floppy disk

hajlékonylemez-meghajtó – FDD (Floppy Disk Drive)

háló – Web

hálózat – network

hálózatfelépítés – network architecture

Hálózati beviteli/kimeneti rendszer – NETBIOS (Network Basic Input Output System)

hálózati hírek – news

hálózati nyomtató – network printer

hálózatok összekapcsolása – internetworking

hálózatos etikett – netiquette

hangkártya – sound card

hardver – hardware

hasításos eljárás – hashing

határoló jel – delimiter

háttérfeldolgozás – background

háttértár – secondary memory

helyettesítés – replace

helyezd be és használd – Plug and Play

helyi, lokális – local

helyreállítás – recovery

helyszín – site

hexadecimális – hexadecimal

hiba – bug, error
hibaállapot – failure
hibabecslés – error estimation
hibaellenőrzés – error control
hibamentesítés – debugging
hibatűrő rendszer – fault-tolerant system
hibrid card – card
híd – bridge
hinting – hinting
hipercsatolás, hiperhivatkozás, hiperkapcsolat – hyperlink
hipermédia – hypermedia
hipertext – hypertext
hírcsoport – newsgroup
hitelesítés – authentication
hitelkártya – card
hívás – call
hívás – dialup
holtpont kizárás – deadlock
honlap – home page
hordozható – portable
hordozható számítógép – laptop computer
hozzáférés – access
hozzáférési idő – access time
hozzáférési mód – access method
hozzárendel – assign, associate
hozzárendelt – dedicated
hozzárendelt erőforrás – dedicated resource
hőnyomtató – thermal printer
hulladék – garbage
hüvelyk – inch

ideiglenes javítás, foltozás – patch
identification card – card
időosztás – time sharing
időtúllépés – timeout

igazítás – justify
igazolás – account
ikon – icon
inaktív – inactive
index – index
információ – information
Integrált áramkör – IC (Integrated Circuit)
integrált szolgáltatású digitális hálózat – ISDN (Integrated Services Digital Network)
interaktív – interactive
intranet – intranet
írástitkosítás – encryption
iratgyűjtő, mappa – folder
írható – write
irodaautomatizálás – office automation
ISA sín – ISA bus (Industry Standard Architecture)
ismeretalap – knowledge base
ismétel – retry
ISO/OSI referenciamodell – ISO/OSI reference model
iteráció – iteration

javítócsomag – service pack
jelentés-generátor – report generator
jelölőnégyzet – check box
jelszó – password
jelző – flag

kapacitás – capacity
kapcsolat – link
kapcsolt – on-line
kapu – port
karakter – character
karakter/másodperc – cps (character per second)
karakterlánc, füzér – string
karbantartás – maintenance

kártya – card, bank credit card
kártyaolvasó – card reader
katalógus – catalogue, directory
katódsugárcső – CRT (Cathode Ray Tube)
kattintás – click
kattintható – clickable
kedvencek – Favorites
képelem – pixel
képernyő – screen
képernyő, felügyelőprogram – monitor
képernyőmentés – print screen
képernyővédő program – screen saver
képfeldolgozás – image processing
keresés – search
keresőgép – search engine, search machine
keresőprogram – search engine, search machine
keresőrendszer – search engine, search machine
keret – border, frame
készlet, erőforrás – resource
kétsoros elrendezésű tokozás – DIP (Dual-in-line Package)
kezdeti értékbeállítás – initialization
kezelőpult – console
kézfogás – handshake
kiadványszerkesztő – DTP (Desktop Publishing)
kiberiáda – cyberspace
kibertér – cyberspace
kibocsátás, forgalomba hozatal – release
kicsinyítés, nagyítás – scale
kicsomagol – unpack
kijelentkezés – signoff
kijelentkezés, kilépés – logout
kijelzés, kijelző – display
kikapcsolt – off line
kilép, abbahagy – quit

kilépés – exit
kimenet – output
kimentés – save
kiradíroz – erase
kisalkalmazás – applet
kisbetűk – Lower Case letters
kiszolgáló – server
kitapintóprogram – finger
kiterjesztés – suffix
kiterjesztett, binárisan kódolt decimális számrendszer –
EBCDIC (Extended Binary Coded Decimal Interchange Code)
kitisztít, kitöröl – purge
kivágás – cut
kiválasztás – select
kivetítő – projector
kivitelezés – implementation
kizárás, lezárás – lock
klaviatúra – billentyűzet, keyboard
kliens – client
kocsi vissza – CR (Carriage Return)
kód – code
kódolás – coding
kommunikáció – communication
kommunikációs pont – COM, COM port
kompatibilis – compatibility
kompatibilitás – compatibility
komplex utasításkészletű számítógép – CISC (Complex
Instruction Set Computer)
konfiguráció – configuration
konstans – constant
konverzió – conversion
konzol – console
korlát – limit
könyvelési programsomag – accounting program package
könyvjelző – bookmark

könyvtár – directory, library
körvonal(as) – outline
köteget feldolgozás – batch processing
kötet – volume
középpontos transzformáció – perspective transformation
központi feldolgozóegység – CPU (Central Processing Unit)
központi tár – main memory
központi vezérlőegység – CU (Control Unit); CPU (Central Processing Unit)
közvetlen tárhozzáférés – DMA (Direct Memory Access)
kulcs – key
kulcsrakész megoldás – turnkey solution
kulcsszó – keyword
kurzív – italic
kurzor – cursor
külső eszköz – external device

land, hegy – land
lap – board
lapdobás – FF (Form Feed)
lapka – chip
lapkatok – chip socket
lapolvasó – scanner
lapozás – paging
leállítás – halt
lebegőpontos számábrázolás – floating-point representation
LED megjelenítő – LED display
leíró (adat) – descriptor
lekérdezés – inquiry, polling
lekérdezőnyelv – query language
lemez – disk
lemez operációs rendszer – DOS (Disk Operating System)
lemezformátum – disk format
lemez meghajtó – disk drive
léptetés – shift

letöltés – download
létrehoz – create
levelezési átjáró – mail gateway
levelezési lista – mailing list
levelezőprogram – mailing program
levélkiszolgáló – mail server
levélminőséghez közeli – NLQ (Near Letter Quality)
lezárás, kizárás – lock
lézernyomtató – laser printer
lineáris programozás – linear programming
lista – list
logikai érték – logical value
logikai összeadás – disjunction
login script – login script
lokális hálózat – LAN (Local Area Network)

lyukkártya – punched card
lyukszalag – punched tape

mag – core
mágnescsíkos kártya – card
mágneses adathordozó – magnetic media
magnetic strip card – card
makró – macro
makróasszemler – macro-assembler
másol – copy
másolási jog – copyright
másolat – copy
mátrix – matrix
mátrixnyomtató – matrix printer
megbízhatóság – reliability
megfordít – invert
meghajtó – driver
megjegyzés – annotation, comment
megjelenítés – display

megjelenítő – display
megosztható – shareable
megszakítás – interrupt
megszakítás (egy folyamaté) – abort
megszakításkezelő – interrupt handler
memória – memory
memóriakártya – memory card, card
mentés – save
menü – menu
merevlemez – hard disk, winchester
merevlemez-meghajtó – HDD (Hard Disk Drive)
mesterséges intelligencia – artificial intelligence
mező – field
mikroprocesszor – microprocessor
mikroprogramozás – microprocessing
mikroszámítógép – microcomputer
millió utasítás másodpercenként – MIPS (Million Instructions Per Second)
minőség-ellenőrzés – quality control
minta, sablon – template
mintavételezés – sampling
mintavételező – sampler
modellezés – simulation
modem – modem (modulator and demodulator)
módosítás – modification
mosolygós arcok – smiley faces
mosolynyelv – smiley, smiley dictionary
mosolyszótár – smiley, smiley dictionary
MS Home programok – Home, MS Home
multimédia – multimedia
multiplatform – multiplatform
multiplexer – multiplexer
multiprocesszor – multiprocessor
munka – job, task
munkaállomás – workstation

mutató – pointer
művelet – operation

nagy bonyolultságú integrálás – LSI (Large-Scale Integration)
nagy színmélységű – high color
nagy területre kiterjedő hálózat – WAN (Wide-Area Network)
nagybetűk – caps (capital letters), Upper Case letters
nagyon nagy fokú integrálás – VLSI (Very Large-Scale Integration)
nagyszámítógép – mainframe
nem proporcionális – non-proportional
Nemzetközi Táviró és Távbeszélő Tanácsadó Bizottság – CCITT (Comité Consultatif Internationale de Télégraphique et Téléphonique)
Neumann-féle gép – von Neumann machine
név nélküli FTP – anonymous FTP
név kiszolgáló – name server
noteszgép – notebook computer
numerikus kód – numerical code
numerikus vezérlés – numerical control

nyílás – slot
nyílt forráskód – open source
nyílt rendszer – open system
nyilvános adathálózat – public data network
nyilvános kulcs – public key
nyilvános terjesztésű – public domain
nyomtatási kép – preview
nyomtató – printer
nyugtázás – acknowledgement

objektumorientált nyelv – object-oriented language
Office irodai alkalmazási programcsomag – Office
oktális – octal
olvasás – read

olvass el – readme
operációs rendszer – operating system (OS)
operátor – operator
optikai karakterfelismerés – OCR (Optical Character Recognition)
optikai lemez – optical disc
optikai tárolás – optical storage
optimalizálás – optimisation
opto-elektronika – opto-electronic
óra – clock
oszlop – client
osztott adatbázis – distributed database
otthallap – home page

önálló, egyedülálló – stand-alone
önbetöltő – bootstrap
összeférhetőség – compatibility
összeválogatás – merge

papírmásolat – hard copy
paraméter – parameter
parancs – command
parancsállomány – batch file, shell script
parancsértelmező – shell
parancsfeldolgozó – command processor
párbeszédablak – dialog box
párhuzamos feldolgozás – parallel processing
párhuzamos interfész – parallel interface
párhuzamos port – parallel port
paritás – parity
PCI sín – PCI bus (Peripheral Component Interconnect)
PDF (hordozható dokumentumformátum) – PDF (Portable Document Format)
periféria – peripheral
periferiális, periferikus – peripheral

perjel, törtvonal – slash
perspektivikus transzformáció – perspective transformation
platform – platform
pont – dot
pont per hüvelyk – dpi (dot per inch)
posta – mail
postaláda – mailbox
postamester – postmaster
postscript – PostScript
pozicionáló gömb – trackball
PPP (pont-pont protokoll) – PPP (Point to Point Protocol)
preprocesszor – preprocessor
prezentáció – presentation
prezentációkészítő program – presentation program
prezentációs program – presentation program
prioritás – priority
problémaorientált nyelv – problem-oriented language
procedurális nyelv – procedural language
processzor – processor
program – program
programcsomag – package
programgenerátor – program generator
programka – applet
programok aktualizálása – program maintenance
programozás – programming
programozási nyelv – programming language
programozható csak olvasható tár – PROM (Programmable Read-Only Memory)
proporcionális – proportional
protokoll – protocol
puffer – buffer
puha elválasztójel – soft hyphen

rajzgép – plotter
rasztergrafikus – raster graphic

raszterpont – raster point
redundancia – redundancy
regiszter – register
rejtett – hidden
rekord – record
rekurzív algoritmus – recursive algorithm
relációs adatbázis – relational database
relációs kifejezés – relation expression
relatív cím – relative address
rendezés – sorting
rendszerhez tartozó – system
rendszermag – kernel
rendszereszoftver – system software
repeater – repeater
réteg – layer
rezidens, állandóan a tárban lévő – resident
RS232C interfész – RS232C interface
rugalmasság – flexibility
rutin – routine

sablon, minta – template
sáv – track
sávszélesség – bandwidth
script állomány – script file
SCSI sín – SCSI bus
segédprogram – utility
segélyállomány – help file
sértetlenség – integrity
sín, sínrendszer – bus
sor – queue, row
soremelés – line feed (LF)
sorgörgetés – scroll
sorköz – linespace
soros interfész – serial interface
soros port – serial port

sorrendszabály – precedence
statikus – static
struktúra, szerkezet – structure
strukturált lekérdezőnyelv – structured query language, SQL
strukturált programozás – structured programming
suffix, „utóka”, kiterjesztés – suffix
sugárkövetés – ray-tracing
súlykód – weighted code
sűrített – condensed
sűrűség – density
süti – cookie

szabad hálózat – freenet
szakértői rendszer – expert system
szalag – tape
szalagos háttértároló – streamer
számítástudomány – computer science
számítógép – computer
számítógépes betörő – hacker
számítógépes bűnöző – cracker
számítógépes grafika – computer graphics
számítógépes hálózat – computer network
számítógépes vandál – jerk
számítógép-generáció – computer generation
számítógéppel segített tanulás – CAL (Computer Assisted Learning)
számítógéppel támogatott gyártás – CAM (Computer Aided Manufacturing)
számítógéppel támogatott tervezés – CAD (Computer Aided Design)
számológép – calculator
szegély – border
szegmens – segment
szektor – sector
szekvenciális adatállomány – sequential file

szekvenciális elérési módszer – sequential access method
szemantika – semantics
személyi azonosító kód – PIN (Personal Identity/Identification Number)
személyi számítógép – PC (Personal Computer)
szerkesztő – EDIT (editor)
szerver – server
szerzői jog – copyright
színes monitor – color display, color monitor
színfelbontás – color resolution
színmélység – color depth
szint – level
szintaktika – syntax
szintaktikus hiba – syntax error
szintaxiselemzés – parsing
szintetizátor – synthesiser
szó – word
szoftver – software
szóköz – space
szolgáltató – service provider
szótörés – word-break
szövegfeldolgozás – word processing
szövegszerkesztő – text editor
szövegszerkesztő – word
szubrutin – subroutine
szűkített utasításkészletű számítógép – RISC (Restricted Instruction Set Computer)
szülőablak – parent window
szűrés – filtering, masking
szűrő – filter

tab – tab
tábla – tablet
táblázatkezelő – spreadsheet
tár, tárolóeszköz – storage

táregység – volume
tárfelosztás – partition
tárgy – subject
tárgykód – object code, target code
tárkiírás – dump
társasági kártya – card
társít – associate
társprocesszor – coprocessor
tartalék – back up
tartós numerikus mód – Num Lock
táv munkavégzés – teleworking
távoli – remote
telefonál – phone
terminál – terminal
terület – domain
tesztelés, kipróbálás – testing
text állomány – text file
tilt – disable
tintasugaras nyomtató – ink jet printer
típus – type
tisztítás – clear
titkosítás – encryption
tok – cartridge
többfelhasználós rendszer – multiuser system
többiek jogai – Others
tömb – array
tömeg tároló – mass storage
tömörítés – compression, pack
tömörítő – packer
törlés – clean, delete, scratch
törlés visszaállítása – unerase
törlőegység – eraser
törölhető, programozható, csak olvasható tár – EPROM
(Erasable Programmable Read-Only Memory)
tranzakció – transaction

travelling card – card

TrueColor („Igazán Színes”) – TrueColor

TrueType („Igazi Betűs”) – TrueType

túlsordulás – overflow

tűzfal – firewall

txt állomány – txt file

ugrás – jump

UID (felhasználói azonosító) – UID (User Identifier)

újra letöltés – reload

újraindítás – reboot, restart

újrakonfigurálás – reconfiguration

Unibusz – Unibus

URL (általános erőforráshely-meghatározó) – URL (Unified Resource Locator)

utánczás – emulation

utasítás – instruction

utazási kártya – card

útmutató – guide

utófeldolgozó – postprocessor

utóka – suffix

útvonal – route

útvonal-kiválasztó – router

ügyfél – client

ügyfél–kiszolgáló modell – client-server model

üres karakter – blank character

üres lap – blank page

ütemezési algoritmus – scheduling algorithm

üzembehelyezés – installation

üzenet – message

üzenetküldő – Messenger

üzenetszórás – broadcasting

vágás – clip, cut
vágólap – clipboard
válasz – reply
választható – optional
választókapcsoló – radio button
valós – real
valós idejű rendszer – real-time system
változó – variable
várakozási lista – wait list
vastag – bold
védelem – protection
végfelhasználó – end user
végleges kizárás – deadlock
végrehajtás – execute
végrehajtási hiba – run-time error
végrehajtási idő – execution time
végrehajtható – eXecute
végzetes hiba – fatal error
vegyes kártya – hybrid card
vektor – vector
vektorgrafikus – vector graphic
véletlen elérési módszer – random access method
véletlen elérésű tár – RAM (Random Access Memory)
véletlen szám – random number
verem – stack
verem mutató – stack pointer
verziószám, változatszám – version number
vezérlőegység – CU (Control Unit)
vezérlőjeles gyűrű – Token Ring
vezérlőrendszer – controller
vezetői információs rendszer – MIS (Management Information System)
videó gyorsító kártya – video accelerator card
videokártya – video card
video-vezérlőkártya – video controller

villogás, villogtatás – blinking
virtuális gép – virtual machine
virtuális memória – virtual memory
vírus – virus
visszaállítás – restore, undo
visszajelzés – echo
visszalépés – backspace
visszatérés – return
vonalkód – bar code
völgy, pit – pit

weblap – web page

Word – Word, WinWord

WWW-kiszolgáló, -szerver – WWW server

X protokoll – X protocol

X Window – X Window System

zaj – noise

990 Ft

ISBN 963-09-4487-1

9 789630 944878

KOSSUTH KIADÓ

www.kossuth.hu / E-mail: rt@kossuted.hu